

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Vita Balzarevičiūtė

Karjeros edukologijos magistrantūros studentė

**VYRESNIŲJŲ KLASIŲ MOKINIŲ POŽIŪRIS Į PROFESINIO
INFORMAVIMO IR KONSULTAVIMO PASLAUGAS**

Magistro darbas

Mokslinė vadovė
doc. dr. R. Pocevičienė

Šiauliai, 2013

Darbas originalus.....Vita Balzarevičiūtė

TURINYS

SANTRAUKA.....	3
SUMMARY.....	4
ĮVADAS.....	5
1. PROFESINIO INFORMAVIMO IR KONSULTAVIMO TEORINIAI ASPEKTAI.....	10
1.1. Profesinio informavimo samprata.....	10
1.2 Profesinio informavimo principai.....	13
1.3. Profesinio informavimo metodai ir formos.....	14
1.4. Profesinio konsultavimo samprata.....	19
1.5. Profesinio informavimo ir konsultavimo įstaigos ir jose dirbantys specialistai.....	22
1.6. Profesinis informavimas ir konsultavimas mokyklose.....	26
2. VYRESNIŲJŲ KLASIŲ MOKINIŲ POŽIŪRIO Į PROFESINIO INFORMAVIMO IR KONSULTAVIMO PASLAUGAS TYRIMAS.....	29
2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas.....	30
2.2. Tyrimo rezultatai ir jų analizė.....	31
2.2.1. Tiriamųjų demografiniai duomenys.....	31
2.2.2. Profesijos pasirinkimo svarba ir ją nulemiantys veiksniai.....	32
2.2.3. Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos.....	41
2.2.4. Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų vertinimas.....	57
IŠVADOS.....	67
REKOMENDACIJOS.....	69
LITERATŪRA.....	70
PRIEDAI.....	74

SANTRAUKA

VYRESNIŲJŲ KLASIŲ MOKINIŲ POŽIŪRIS Į PROFESINIO INFORMAVIMO IR KONSULTAVIMO PASLAUGAS

Magistro darbas

Profesijos pasirinkimas yra vienas iš svarbiausių bei reikšmingiausių pasirinkimų, kurį žmogus priima savo gyvenime. Pasirengimas profesinei karjerai vyksta mokymosi mokykloje laikotarpiu, todėl mokyklai tenka ypatingas vaidmuo – ne tik padėti suderinti ugdymo siekius ir galimybes, bet ir pritaikyti juos prie dinamiškos visuomenės socialinių ir ekonominių poreikių. Profesinis informavimas ir konsultavimas yra neatsiejama mokyklos moksleivių mokymo ir auklėjimo dalis. Padėti mokiniui sąmoningai ir tinkamai pasirinkti profesiją – sudėtingas ir atsakingas mokyklos uždavinys. Tinkamai teikti profesinį informavimą ir konsultavimą yra labai svarbu, todėl turi būti ieškoma ir naudojama vis daugiau būdų kaip kuo geriau ir veiksmingiau šį darbą dirbti. Mokykla privalo prisidėti prie to, kad daugėtų jaunų žmonių, pasirinkusių tinkamą specialybę, vėliau tapsiančių laimingais, naudingais visuomenės nariais.

Tyrimo objektas. Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos teikiamos mokykloje.

Tyrimo tikslas. Išsiaiškinti kaip vyksta profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos mokyklose ir ar jos tenkina vyresniųjų klasių mokinių poreikius.

Tyrimo metodai. Teorinis tyrimo metodas: mokslinės literatūros bei švietimo dokumentų analizė; Empirinis metodas: kiekybinė, mišraus tipo anketinė apklausa. Statistinis metodas: duomenų apdorojimas ir pavaizdavimas pasitelkus *Windows Microsoft Exel 2010* kompiuterinę programą.

Tyrimo imtis ir organizavimas. Atliktas kiekybinis tyrimas trijose Panevėžio gimnazijose. Apklausti 9-12 klasių mokiniai taip pat pedagogai, teikiantys profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas. Tyrime dalyvavo 314 respondentų, iš jų 309 mokiniai ir 5 pedagogai (ugdymo karjerai koordinatoriai/ karjeros planavimo mokytojai).

Tyrimo metodologija. Atliekant tyrimą remtasi vienu pagrindinių švietimo sistemos principų – humanizmo principu.

Apibendrinant duomenis galima teigti, kad vyresniųjų klasių mokiniai teigiamai atsiliepia apie profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas, tačiau išlieka nemaža dalis tik iš dalies patenkintų šiomis paslaugomis. Tai rodo, jog profesinis informavimas ir konsultavimas mokyklose turi būti tobulinamas ir efektyvinamas.

SUMMARY

ATTITUDE OF SENIOR CLASS STUDENTS TOWARDS SERVICES OF CAREER INFORMATION AND CONSULTATION

Master Thesis

The selection of profession is one of the most important and significant choices, made by the human being in one's life. The preparation for the professional career is organised during the period of the learning at school, therefore the school is given an important role – not only to help in matching aims and possibilities of education, but also to adapt them to social and economic needs of the dynamic society. Professional information and consultation is closely linked to the education of children at schools. Helping the child to select the profession consciously and appropriately is difficult and responsible tasks of the school. It is important to offer the appropriate professional information and consultation, therefore ways are to be found and applied for the more successful implementation of this task. The school must contribute to the process, when more and more young people select the appropriate speciality; they will later become happy and useful members of the society.

Object of the survey. Professional information and consultation services, offered at school.

Aim of the survey. To analyse how services of professional information and consultation are organised in schools and if they satisfy needs of students in senior grades.

Methods of the survey. Theoretical method: scientific literature analysis, analysis of education documents; empiric method: quantitative, mixed questionnaire. Statistic method: data processing and imaging by aids of *Windows Microsoft Excel 2010* software.

Scope and organisation of the survey. Qualitative survey was implemented in three Panevėžys gymnasiums. Children from 9-12 forms and pedagogues, offering services of professional information and consultation, participated in the survey. 314 respondents participated in the survey – 309 children and 5 pedagogues (coordinators for the career education / career planning teachers).

Methodology of the survey. Upon implementation of the survey, one of the main principles of the system of education was followed – the principle of humanism.

Generalising, it is possible to state that children in senior grades positively assess services of professional information and consultation; however some part of children, who are not satisfied by those services still remains, therefore the professional information and consultation are to be developed in schools.

IVADAS

Vyresniųjų klasių mokiniai dažniau ar rečiau susimąsto apie tai, kaip jų gyvenimas atrodys baigus mokyklą. Didžioji dalis mokinių svajoja kaip įstos į profesines ar aukštąsias mokyklas, ten studijuodami ruošis tapti savo sričių profesionalais, sieks pareigų ir darbų, kurie ne tik užtikrintų galimybę užsidirbti pinigų, bet ir įgalintų įgyvendinti tai, kas jiems svarbiausia, kurie būtų prasmingi, teiktų laimę ir pasitenkinimą visų pirma jiems patiems ir galbūt prisidėtų prie kitų žmonių gerovės (Valickas, Chomentauskas, Dereškevičiūtė ir kt., 2012).

Tyrimo aktualumas. Kaip teigia N. Petkevičiūtė (2006); B. Pociūtė, V. Isiūnaitė (2011); D. Augienė, I. Kriaučiūnaite (2012) ir daugelis kitų autorių, profesijos pasirinkimas yra vienas iš svarbiausių bei reikšmingiausių pasirinkimų, kurį žmogus priima savo gyvenime. Jo svarba milžiniška, kadangi nulemia tolesnio gyvenimo kokybę. Šis pasirinkimas apibrėžia sėkmę ar nesėkmę, darbą ar nedarbą, džiaugsmą ar neviltį bei apsprendžia mūsų ekonominį kontekstą. Darbas žmogui reiškia ne tik pajamų šaltinį, bet ir emocinį pasitenkinimą, kūrybinę asmenybės saviraišką, tobulėjimą. Sėkminga karjera teikia galimybę būti pripažintam visuomenėje, užimti tam tikrą socialinį statusą. Todėl racionalus, nuoseklus, atitinkantis gebėjimus ir interesus profesijos pasirinkimas reiškia ne tik profesinio elgesio plėtrą, bet ir pagrįstą požiūrį į kitus savo gyvenimo aspektus.

Pasak D. Beresevičienės (1990) profesijos pasirinkimo problema – tai saviraiškos ir savirealizacijos, savęs įtvirtinimo tam tikroje veikloje ir dvasinės harmonijos problema. Tik pasirinkęs tokį darbą, kuris atitiks gabumus, interesus, vertybes, polinkius ir kt., žmogus ras darbe vidinį pasitenkinimą, mėgs savo darbą, gerins ir tobulins jį. Tik toks darbuotojas yra naudingas savo tautos narys. Taip pat autorė pabrėžia, jog šią problemą pačiam jaunuoliui išspręsti yra gana sunku. Dažnai jam reikia patarimo, o kartais vien pritarimo, paskatinimo siekti užsibrėžto tikslo. Taigi konsultantas turi padėti mokiniui adekvačiai įvertinti savo profesinį tinkamumą, pasiryžimą, interesus, gebėjimus, valią ir kt., patarti, kaip praktiškai patikrinti savo apsisprendimo pagrįstumą, konsultuoti visais profesinio pašaukimo atradimo aspektais. L. Jovaiša (1999) teigė, kad paaugliams, besimokantiems vyresnėse klasėse, profesiją išsirinkti per daug sudėtinga, būtina parengtis, juk jie neturi reikiamos informacijos ir patirties.

Pasirengimas profesinei karjerai vyksta mokymosi mokykloje laikotarpiu, todėl mokyklai tenka ypatingas vaidmuo – ne tik padėti suderinti ugdymo siekius ir galimybes, bet ir pritaikyti juos prie dinamiškos visuomenės socialinių ir ekonominių poreikių (Pukelis, Garnienė, 2003). V. Indraškienė, L. Girnytė (2007) atskleidžia, kad šiuolaikinėje, vis labiau modernėjančioje visuomenėje didelę reikšmę turi maksimalus asmens galimybių atskleidimas, sėkmingas prisitaikymas prie darbo rinkos poreikių, atsakomybės už savo sprendimus suvokimas, gebėjimas mokytis ir tobulėti visą gyvenimą. Taigi efektyvus ir savalaikis profesinis

informavimas ir konsultavimas turi lemiamos reikšmės sėkmingai asmens socializacijai. Kaip teigia A. Railienė (2011) siekiant padėti asmeniui įsitvirtinti kintamoje darbo rinkoje ir prisitaikyti prie naujų sąlygų, kuriant ilgalaikę gerovę sau ir visuomenei, labai aktualus tampa kokybiškų, sistemingų profesinio orientavimo paslaugų, padedančių ne tik priimti teisingą profesinį sprendimą, bet ir turintį įtakos tolesnei profesinei karjerai, teikimas.

Profesinis orientavimas yra neatsiejama mokyklos moksleivių mokymo ir auklėjimo dalis. Padėti mokiniui sąmoningai ir tinkamai pasirinkti profesiją – sudėtingas ir atsakingas mokyklos uždavinys (Bartkienė, Paurienė, 1989). Kad mokiniai sėkmingai bei tinkamai apsispręstų dėl būsimos profesijos, jiems nekiltų nuolatinių abejonių, profesinis informavimas ir konsultavimas mokyklose turėtų būti efektyvus ir pakankamas. Tai yra labai svarbus darbas, todėl turi būti ieškoma ir naudojama vis daugiau būdų kaip kuo geriau ir veiksmingiau šį darbą dirbti. Mokykla privalo prisidėti prie to, kad daugėtų jaunų žmonių, pasirinkusių tinkamą specialybę, vėliau tapsiančių laimingais, naudingais visuomenės nariais.

Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos yra svarbios ir švietimo sistemos, ir darbo rinkai, siekiant, kad pagerėtų jų tarpusavio sąveika. Jos yra pažįstamos kaip svarbiausias mokymosi visą gyvenimą strategijos elementas, be to, tai ir vienas Europos komisijos memorandumo dėl mokymosi visą gyvenimą prioritetų (Pukelis, Garnienė, 2003). Lietuvoje išleista nemažai teisės aktų, reglamentuojančių profesinio orientavimo, informavimo ir konsultavimo tvarką, iš jų svarbiausi: Profesinio orientavimo strategija (2003), kurioje pabrėžiama profesinio informavimo, konsultavimo ir orientavimo paslaugų svarba. Šios paslaugos padeda asmenims pasirinkti savo kelią švietimo, mokymo bei užimtumo srityse ir aktyviai kurti savo profesinę karjerą; Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimo aprašas (2005) nusako bendrąsias profesinio informavimo ir konsultavimo teikimo nuostatas, atsakingas įstaigas, jų funkcijas, išskiria informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimo reikalavimus taip pat veiklos koordinavimą; Profesinio informavimo standartas (2007) pagrindinis dokumentas, reglamentuojantis teikiamas profesinio informavimo paslaugas ir jų turinį, apibrėžiantis pagrindinius principus bei keliamus reikalavimus profesinio informavimo konsultantams. Profesinio orientavimo vykdymo tvarkos aprašas (2012), kuriame nusakomas pagrindinis tikslas – padėti asmenims sąmoningai rinktis jiems tinkamas švietimo ir užimtumo galimybes, sudaryti sąlygas įgyti karjeros kompetencijų, aktyviai kurti savo karjerą. Profesinis orientavimas vykdomas teikiant ugdomo karjerai, profesinio informavimo ir profesinio konsultavimo paslaugas.

Šiuose ir kituose dokumentuose atsispindi profesinio informavimo ir konsultavimo reikšmingumas. Dedama vis daugiau pastangų, kad kuo daugiau moksleivių pasirinktų tinkamą profesinės karjeros kelią.

Profesinį informavimą ir konsultavimą nagrinėjo daugelis autorių bei akcentavo šių paslaugų reikšmingumą. Z. Bartkienė, L. Paurienė (1989); D. Beresevičienė (1990); L. Jovaiša (1998; 1999; 2003) savo darbuose išanalizavo ir akcentavo profesinio informavimo, konsultavimo svarbą bei organizavimą. K. Pukelis, D. Garnienė (2003) atskleidė profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų reikšmingumą švietimo sistemai ir darbo rinkai, siekiant, kad pagerėtų jų tarpusavio sąveika; M. Barkauskaitė (2007) ir daug kitų Lietuvos bei užsienio mokslininkų analizavo profesinio informavimo bei konsultavimo aktualumą, bei šių paslaugų efektyvumo būtinumą.

Profesinis informavimas ir konsultavimas mokyklose turi būti nepaliaujamai tobulinamas, būtinas nuolatinis mokinių poreikių tyrimas ir analizavimas bei aptarimas. Turi būti skiriamas vis didesnis dėmesys karjeros konsultantų kompetencijai tobulinti, kad tuo pačiu tobulėtų mokyklose teikiamos profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos. K. Pukelis, D. Garnienė (2004) pabrėžia, jog būtina tobulinti ir plėtoti moksleivių ugdymo karjerai sistemą, atlikti išsamius tyrimus, išanalizuoti mokyklų patirtį šioje srityje.

Akivaizdu, kad tampa būtinybė ugdyti išsilavinusius piliečius, gyvensiančius postmoderniame pasaulyje, turinčius ne tik žinių patirties bei įgūdžių, bet ir gebėjimų rasti sau tinkamą veiklą intensyviame gyvenime (Gumuliauskienė, Augienė, Bobrova ir kt., 2002).

Tyrimo problema. Kaip vyresniųjų klasių mokiniai suvokia profesijos pasirinkimo svarbą? Kur gauna daugiausia informacijos apie profesijos pasirinkimą? Ar mokykla visokeriopai prisideda prie informacijos teikimo mokiniams? Kas ir kaip mokykloje teikia profesinį informavimą ir konsultavimą? Koks mokinių požiūris į profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimą mokykloje? Ar mokiniai yra patenkinti šiomis paslaugomis?

Tyrimo objektas. Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos teikiamos mokykloje.

Tyrimo hipotezė. Tikėtina, kad profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos teikiamos vyresniųjų klasių mokiniams nėra pakankamai efektyvios: mokykloje dirbantys pedagogai, kurie teikia profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas su mokiniais dirba nesistemiškai, nenuosekliai; mokiniai susiduria su profesinio informavimo ir konsultavimo problemomis; mokiniai nėra visiškai patenkinti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugomis.

Tyrimo tikslas. Išsiaiškinti kaip vyksta profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos gimnazijose ir ar jos tenkina mokinių poreikius.

Uždaviniai:

- Remiantis mokslinės literatūros šaltiniais, teisiniais dokumentais, išsiaiškinti profesinio informavimo ir konsultavimo esmę bei vykdymą.

- Remiantis anketine apklausa, išsiaiškinti, kaip vyksta profesinis informavimas ir konsultavimas gimnazijose.
- Aptarti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų, teikiamų gimnazijose, efektyvumą ir pakankamumą.
- Išsiaiškinti mokinių nuomonę, vertinimą apie profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas.

Tyrimo metodologija. Atliekant tyrimą remtasi vienu pagrindinių švietimo sistemos principų – humanizmo principu. Pasak R. Adamonienės, S. Daukilo, B. Kriščiūno ir kt. (2003) pagrindiniu humanistinio ugdymo koncepcijos svarbiausiose kategorijose atspindima asmenybės vidinio pasaulio savastis, jos profesiniai poreikiai, lūkesčiai, vertybinės orientacijos, aspiracijos, emociniai konfliktai save išreškiant profesinėje veikloje. Anot K. Pukelio, D. Garnienės (2003) šis principas teigia kiekvieno asmens vertės pripažinimą ir pagarbą jam, asmens pasirinkimo laisvę ir atsakomybę. Humanistų teigimu mokykloje moksleiviams reikia padėti kuo geriau pažinti save, išsiaiškinti, ką jie mėgsta ir ko nori, kas jie yra, kam jie turi pašaukimą. Mokykloje moksleiviai turi atrasti savo poreikius atitinkančią veiklą, ugdyti kūrybines galias. Svarbu išmokyti juos savarankiškai bei kartu su kitais spręsti savo ir visuomenės gyvenimo problemas, pasirengti studijoms, įgyti žinių ir gebėjimų, reikalingų savarankiškam ir prasmingam jauno žmogaus gyvenimui.

Tyrimo metodai. Darbe buvo naudojami šie tyrimo metodai:

- Teorinis tyrimo metodas: mokslinės literatūros bei švietimo dokumentų analizė;
- Empirinis metodas: kiekybinė, mišraus tipo anketinė apklausa.
- Statistinis metodas: duomenų apdorojimas ir pavaizdavimas, pasitelkus *Windows Microsoft Exel 2010* kompiuterinę programą. Taip pat atlikta statistinių duomenų kiekybinė aprašomoji analizė.

Tyrimo imtis ir organizavimas. 2013 metais (kovas, balandis) atliktas kiekybinis tyrimas trijose Panevėžio gimnazijose. Apklausti 9-12 klasių mokiniai ir pedagogai, teikiantys profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas. Tyrime dalyvavo 314 respondentų, iš jų 309 mokiniai ir 5 pedagogai.

Tyrimo etapai.

- Temos formulavimas, lieteratūros bei teisinių dokumentų apžvalga ir analizė, tikslo bei uždavinių iškėlimas 2012m. (rugsėjis – gruodis).
- Tiriamųjų imties nustatymas, anketų sudarymas 2013m. (vasaris – kovas).
- Tyrimo vykdymas 2013 m (kovas – balandis).
- Tyrimo duomenų apdorojimas, rezultatų analizė, išvadų bei rekomendacijų parengimas 2013 m. balandžio mėnuo.

Darbo naujumas/ reikšmingumas. Išsiaiškinti nauji duomeys apie profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimą gimnazijose taip pat mokinių požiūris į šių paslaugų kokybę. Profesinis informavimas ir konsultavimas yra labai svarbus ir reikšmingas vyresniųjų klasių mokiniams, taigi turi būti nuolat tiriamas, analizuojami mokinių poreikiai, kad būtų galima šias paslaugas tobulinti, efektyvinti.

Darbo struktūra. Darbą sudaro: santrauka, įvadas, du skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas, 2 priedai. Darbe pateikiamos 2 lentelės, pateikiami 26 paveikslai.

1. PROFESINIO INFORMAVIMO IR KONSULTAVIMO TEORINIAI ASPEKTAI

Kaip teigiama 2005 m. patvirtintame „Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimo reikalavimų apraše“ (Įsakymas Nr. ISAK-739/A1-116) profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimo tikslas – padėti asmenims pasirinkti savo kelią švietimo, mokymo bei užimtumo srityse ir aktyviai kurti savo profesinę karjerą. Šios paslaugos skiriamos tiems, kurie dar nėra pradėję profesinės karjeros, dirbantiesiems, bedarbiams ir darbdaviams.

1.1. Profesinio informavimo samprata

Sparčiai plėtojantis ekonomikai, nuolat kintant darbo rinkai, itin aktualus tampa individo parengimo pereiti iš švietimo į darbo rinkos sistemą procesas. Viena iš šio proceso sudedamųjų dalių yra profesinis informavimas. Profesinis informavimas yra ypač svarbus padedant besimokančiajam surasti savo kelią švietimo sistemoje bei greitai kintančioje darbo rinkoje (Railienė, 2007).

Pasirinkti profesiją šiuo metu nėra lengva. Darbo rinkoje yra tūkstančiai profesijų, kurios kinta: atsiranda naujų, modifikuojasi ar nenyksta senosios. Labai svarbu žinoti apie darbo rinkos kaitą, įvairovę. Pasirenkant profesiją būtina išsamiai susipažinti su jos ypatumais, reikalavimais, keliamais tą darbą dirbančiam žmogui. Todėl vienas svarbiausių ugdymo uždavinių – parengti jaunimą racionaliam profesijos rinkimosi sprendimui. Prieš pradėdamas veiklą pasirinktoje profesinėje veikloje paprastai jaunas žmogus renka informaciją apie jį dominančią profesiją. Tam padeda profesinis informavimas (Augienė, 2009).

Profesinis informavimas – veikla, apimanti žinių apie švietimo sistemą (priėmimo taisykles ir mokymosi sąlygas, studijų ir mokymo programas, jų turinį, trukmę, formas ir kt.), specialybių ir profesijų turinį, ypatumus ir reikalavimus, kvalifikacijas, kvalifikacijos įgijimo, tobulinimo ir persikvalifikavimo galimybes ir tvarką, darbo rinką (profesijų pasaulį, darbo jėgos paklausą ir pasiūlą bei kt.) ir profesinės karjeros galimybes teikimą (2005 m. patvirtintas „Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimo reikalavimų aprašas“ Įsakymas Nr. ISAK-739/A1-116).

Anot D. Augienės (2009) pagrindinis profesinio informavimo tikslas – padėti asmeniui susidaryti tikslų ir išsamų vaizdą apie būsimą profesiją. Profesijos rinkimasis yra ilgai trunkantis procesas, kuriam būtinas savęs ir darbo rinkos pažinimas. Kuo geriau individas pažįsta save, tuo geriau moka gauti ir atskirti tinkamą informaciją apie save ir profesijas, tuo didesnė tikimybė, kad jis mokės ir racionaliai apsispręsti.

Pasak A. Railienės (2007) pagrindinį profesinio informavimo tikslą galima apibrėžti kaip tikslinių grupių poreikius atitinkančios informacijos rinkimą, tvarkymą bei

teikimą, taip sudarant sąlygas priimti adekvačius ir racionalius profesijos rinkimosi ir karjeros planavimo sprendimus, atitinkančius tiek individo asmenybės poreikius, tiek darbo rinkos situaciją.

2005 m. patvirtintame „Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimo reikalavimų apraše“ (Įsakymas Nr. ISAK-739/A1-116) pateikiami šie profesinio informavimo uždaviniai:

- teikti informaciją apie švietimo sistemą, priėmimo sąlygas bei specialybes, kurių galima mokytis profesinėse ir aukštosiose mokyklose;
- informuoti ir patarti dėl profilinio mokymosi, specialybių, kvalifikacijų bei profesijų sąsajų;
- teikti informaciją apie kvalifikacijas, kvalifikacijos įgijimo, tobulinimo ir persikvalifikavimo galimybes bei tvarką;
- teikti informaciją apie profesijas ir darbo rinką bei jos prognozes;
- teikti informaciją apie profesinės karjeros galimybes.

Profesinis informavimas užima labai reikšmingą vietą profesijos pasirinkimo kelyje. Daug autorių išryškina, aptaria profesinio informavimo svarbą.

D. Beresevičienė (1990) profesinį informavimą apibūdina kaip mokinių supažindinimą su profesijomis ir profesinio mokymo įstaigomis. Autorė teigia, kad profesinis informavimas yra sudedamoji profesinio orientavimo sistemos dalis, teikianti mokiniams, ekonomikos, socialinių, pedagogikos, psichologijos, medicinos ir kitokių žinių apie profesijas ir jų įgyjimo būdus, būsimojo darbo turinį.

Kaip teigia Bartkienė, Paurienė (1989) profesinis informavimas – vienas iš svarbiausių profesinio orientavimo struktūrinių elementų, nuo jo sėkmės labai priklauso mokinių parengimas sąmongai rinktis profesiją. Tai įvairių žinių (techninių, socialinių, ekonominių, psichologinių bei fiziologinių ir kt.) apie profesiją perteikimas mokiniams. Sistemingai ir kryptingai organizavus šį darbą, mokiniai ne tik daugiau sužino apie įvairias specialybes, bet gali realiau vertinti savo fizines ir psichines galimybes, intensyviau ugdytis realius interesus bei motyvus, aiškiau suvokti žmogaus vietą ir vaidmenį darbe, o svarbiausia – skirti jėgas ir gebėjimus ten, kur reikalingiausia visuomenei.

Pasak D. Augienės (2009) profesinio informavimo paskirtis – suteikti augančiai ir bręstančiai kartai informaciją apie profesijų pasaulį, padaryti ją prieinamą, sudarant sąlygas priimti racionalius profesijos rinkimosi ir karjeros projektavimo sprendimus, derinant saviraiškos ir individualius asmenybės tobulėjimo poreikius su darbo rinkoje keliamais reikalavimais.

Mokinių supažindinimas su profesijomis yra būtinoji jų sąmoningo profesijos pasirinkimo sąlyga. Tinkamai apsispręsti mokiniai gali tik turėdami pakankamos realios,

visapusiškos informacijos apie profesijų įvairovę, išgales įgyti vieną ar kitą profesiją, profesines perspektyvas ir kt. (Beresnevičienė, 1990).

D. Augienė (2009) pabrėžia, kad vienas svarbiausių profesinio informavimo tikslų – atskleisti besirenkančiam profesiją asmeniui kiekvienos profesijos privalumus ir trūkumus. Tai medicininiai, psichologiniai, fiziologiniai reikalavimai, keliami tos profesijos atstovams, socialinės ir ekonominės darbo sąlygos ir rezultatai (atlyginimas, statusas, pobūdis ir pan.). Gavus informaciją apie profesijas išryškėja profesiniai ketinimai. Profesinis ketinimas – primasis žingsnis dėl jos apsisprendžiant. Profesinius ketinimus lemia profesinis informatyvumas. Tam gali būti naudingi įvairūs šaltiniai. Autorė išskiria keturias pagrindines informacinių šaltinių grupes: įvairūs asmenys, informacinės priemonės, asmeninis stebėjimas ir asmeninė patirtis.

Pasak autorės profesinius ketinimus lemiantis informatyvumas gali būti teorinis ir praktinis. Teorinis informuotumas priklauso nuo apsiskaitymo, bendravimo su duotosios profesijos atstovais, pokalbių su pedagogais, profesijos konsultantais, naudojimosi informacinėmis priemonėmis ir pan. Praktinį informuotumą lemia veiklos patirtis duotoje ar artimoje jai profesinėje veikloje, profesinės veiklos stebėjimai.

Akudovičiūtės, Bučaitės, Grakausko (2007) teigimu informacija apie karjerą gali būti skirtingo pavidalo, todėl karjeros galimybes galima tirti įvairiai. Nėra vieno vienintelio teisingo varianto.

Autoriai išskiria tris pagrindinius karjeros pasaulio galimybių tyrimo būdus:

- Apie karjerą galima skaityti.
- Apie karjerą galima kalbėtis su žmonėmis.
- Karjerą galima tirti per konkrečią patirtį.

Pabrėžiama, kad kiekvienam šių būdų reikia laiko ir atsidavimo. Kuo daugiau laiko, pastangų, atsidavimo bus skiriama tyrinėjimams, tuo labiau rezultatas džiugins. Kaip teigia B. Pociūtė (1998) racionalus, sistemingas profesijos rinkimasis reikalauja laiko, pastangų, drausmės.

D. Augienė (2009) išskiria tai, kad prieinamumas yra svarbi profesinio informavimo funkcija. Siekiant realizuoti šią funkciją profesinis informavimas turi būti nuolat teikiama ir visiems prieinama paslauga, sudaranti sąlygas asmeniui priimti racionalius profesijos rinkimosi ir karjeros planavimo sprendimus, derinant saviraiškos ir individualius asmenybės tobulėjimo poreikius su darbo rinkos reikalavimais.

D. Beresnevičienė (1990) išskiria pagrindinius profesinio informavimo reikalavimus:

- Supažindinant mokinius su profesijų įvairove, atsižvelgti į jų amžiaus ypatybes, profesinę patirtį (vartoti mokiniams tik suprantamus žodžius, kalbėti aiškiai, logiškai, orientuotis į

tai, ką jie jau žino, moka, ką yra dirbę, kiek mokiniams gali būti patraukli išorinė profesijos pusė, atkreipti dėmesį į nelabai reikšmingas profesijos savybes).

- Atskleidžiant profesijos reikalavimus žmogui, patarti, kurios temperamento ir charakterio ypatybės, kokie gebėjimai ir polinkiai padeda pasiekti geresnių darbo pagal ją rezultatų, kaip derėtų lavinti profesijai reikalingus gebėjimus.
- Parodyti specialybės laimėjimus ir jos raidos perspektyvas, socialinius ir ekonominius ypatumus, smulkiai aptarti darbo pagal šią specialybę turinį.
- Ypatingą dėmesį skirti toms profesijoms, kurios gyvybiškai svarbios tautos ūkiui, reikalingos jos ekologinėms, ekonominėms ir kitokioms problemoms spręsti.
- Profesinis informavimas turi būti taip organizuojamas, kad skatintų mokinius atsakingai rinktis profesiją, apgalvoti teigiamą ir neigiamą darbo poveikį žmogui, savirealizacijos perspektyvas.

Autorė pabrėžia, kad supažindinimas su profesijomis turi vykti ramioje, draugiškoje aplinkoje, atsižvelgiant į mokinių psichologinius ypatumus, suteikiant kuo daugiau objektyvios, visapusiškos informacijos apie profesijų įvairovę. Vyresniųjų klasių mokinių informavimas turėtų būti kuo išsamnis.

Apibendrinant galima teigti, kad yra nenuginčijama profesinio informavimo svarba, jos perteikimo išsamumas, kokybiškumas, rengiant vyresniųjų klasių mokinius sėkmingai pasirinkti profesiją.

1.2. Profesinio informavimo principai

Profesinio informavimo principai – reikalavimai, kurių būtina laikytis renkant, tvarkant ir teikiant profesinio informavimo tikslinių grupių poreikius atitinkančią informaciją apie švietimo institucijas, profesijas, kvalifikacijas, mokymo ir studijų programas, darbo rinkos poreikius, bendrojo lavinimo, profesinio rengimo ir profesinio orientavimo sistemas bei įsidarbinimo galimybes (Profesinio informavimo standartas, 2007).

Profesinio informavimo B metodikoje (2008) pateikiami šie profesinio informavimo principai:

- **Istoriškumo principas.** Sparčiau nykstant senoms profesijoms ir atsirandant naujoms, profesijos patarėjas turi supažindinti mokinius su juos dominančių profesijų kilme (istorija), vystymusi, poreikiu bei perspektyvomis. Šie aspektai gali turėti įtakos mokiniams priimant racionalius profesijos rinkimosi ir karjeros planavimo sprendimus.
- **Nuoseklumo ir sistemingumo principas.** Profesinis informavimas turi būti vykdomas sistemingai ir nuosekliai. Pirmiausia, profesinio informavimo paslaugų turinys mokykloje turėtų būti diferencijuotas pagal mokinių amžių bei pasirinktą mokymosi profilį. Taip

būtų užtikrintas sistemingas profesinio informavimo turinio įsisavinimas. Antra, profesinio informavimo procesas turi būti nuoseklus ir daugkartinis, suteikiantis mokiniams galimybę atvirai ir nuolat domėtis tolesnėmis studijomis ar profesine veikla.

- **Prieinamumo principas.** Profesinio informavimo turinys turi atitikti visų mokinių amžiaus pakopų ypatybes bei lygių galimybių principą, kai informacija teikiama skirtingoms profesinio informavimo tikslinėms grupėms. Prieš supažindinant tam tikro amžiaus mokinius su atskiromis profesijomis, reikia tvirtai nustatyti specialybių turinio prieinamumą, nes yra sudėtingų specialybių, kurių turiniui suvokti reikia atitinkamo išsilavinimo.
- **Teorijos ir praktikos vienovės principas.** Galimybė praktiškai išbandyti tam tikrą profesinę veiklą leidžia įtvirtinti teorinius profesijos pažinimo pagrindus bei patvirtinti arba paneigti asmeninio profesinio pasirinkimo racionalumą.
- **Pagarbos profesijai principas.** Mokykla turi ugdyti pagarbą profesijai. Mokinys turi įsisąmoninti, kad kiekvienas darbas visuomenei yra naudingas ir reikalingas. Kiekvienas žmogus turi dalyvauti kuriant vertybes savo ir visuomenės gerovei, nes viską, ko reikia žmonių gyvenimui ir vystymuisi, sukuria darbas.
- **Profesijų tarpusavio sąryšio principas.** Teikiant informaciją apie profesijas, reikia atkreipti dėmesį į profesijų klasifikaciją, kuri palengvina profesijos pasirinkimo procesą. Svarbu žinoti, kaip profesijos klasifikuojamos, pagal kokius kriterijus jungiamos į formalias grupes, kokios žinios ir gebėjimai būdingi atskiroms profesijų grupėms.
- **Savirealizacijos principas.** Įsitraukimas į profesinio informavimo procesą suteikia galimybę perimti ir plėtoti pažangią profesinio informavimo patirtį žinių visuomenės iššūkių kontekste.

1.3. Profesinio informavimo metodai ir formos

Profesinis informavimas mokyklose tampa efektyvesnis, jeigu naudojamos įvairios profesinio informavimo formos ir metodai. Kaip teigiama Profesinio informavimo B metodikoje (2008) galimi šie profesinio informavimo metodai:

- **Stebėjimas.** Darbo bei gamybinės aplinkos stebėjimas stebėjimas ir tyrimas. Mokslininkai išskiria mokslinį ir kasdienį stebėjimą. Mokslinis stebėjimas – tai kryptingai organizuotas aplinkos daiktų ir reiškinių suvokimas, glaudžiai susijęs su jutiminiu pažinimu, nes bet koks suvokimo procesas yra susijęs su informacija, kurią pažinimo subjektas jutimo organais gauna iš savo aplinkos. Be to, stebint galima suvokti ir savo išgyvenimus, jausmus, psichinę būseną arba visa tai galima fiksuoti stebint kitus asmenis. Kasdieniu stebėjimu suvokiame išorinio pasaulio daiktus bei reiškinius.

Pagrindinis skirtumas tarp mokslinio ir kasdienio stebėjimo yra tas, jog mokslinis stebėjimas – tikslingai organizuotas procesas, kontroliuojamas pagal kokią nors teoriją ar hipotezę, o kasdienis stebėjimas labiausiai remiasi praktine patirtimi.

- **Praktinė veikla.** Praktinė veikla gali būti labai įvairi: visuomenei naudingas darbas (pvz., savanoriška veikla įvairiuose centruose); ruošos darbai; darbai per darbų pamokas; praktikumai; užklasinė veikla; laboratoriniai darbai ir pan.
- **Vaizdinių priemonių demonstravimas.** Įvairios vaizdinės priemonės demonstruojamos ir pamokų, ir užklasinės veiklos metu. Vaizdinė informacija, be abejo, padeda geriau įsiminti ir suvokti reiškinius, todėl profesinio informavimo tikslais turi būti pasitelkiamos kuo įvairesnės vaizdinės priemonės: kino filmai, televizijos laidos, paveikslai, schemas, diagramos, nuotraukos, albumai, kt. Vaizdinės priemonės turėtų būti paprastos, informatyvios bei įdomios.
- **Verbaliniai (žodiniai metodai).** Verbaliniai (žodiniai) metodai yra pokalbiai, pasakojimai, paskaitos ir pan. Profesinis informavimas neįmanomas be gyvo pasakojimo, įkvepiančio žodžio, nes informavimo prasmė slypi ne tik perteikiant žinias, bet kartu ir ugdant, sužadinant klausytojo interesus, emocijas, valios sprendimus.
- **IKT (informacinės kompiuterinės technologijos)** naudojimas ir kt. Informacinių komunikacinių technologijų taikymas (IKT) atveria platesnes galimybes rinkti, apdoroti ir teikti reikalingą informaciją.
- **Savarankiškas literatūros skaitymas.** Savarankiškas literatūros skaitymas taip pat turi pažintinę ir auklėjamąją reikšmę. Informaciją apie profesijas interesantai gali rasti grožinės literatūros kūriniuose, mokslo leidiniuose, specialioje literatūroje apie profesijas (pvz., „Profesijos vadovė“), žurnaluose ir laikraščiuose (skirtuose konkrečiai profesijai ar mokslų sričiai), informaciniuose leidiniuose (pvz., lankstinukuose, informaciniuose kalendoriuose).

Profesinio informavimo formų taikymo efektyvumas priklauso nuo tikslo, nuo to, ko mes siekiame pasitelkdami vieną ar kitą profesinio informavimo formą. Žinoma, efektyvesnės yra tos formos, kurios sudaro mokiniams sąlygas aktyviai suvokti, praktiškai pažinti ir emociškai patirti pateikiamus dalykus apie profesijas, profesijos atstovų darbą ar gyvenimą. Taip pat labai svarbu derinti profesinio informavimo formas, pvz., suorganizavus paskaitą apie tam tikrą profesiją, vėliau organizuoti vizitą į įmonę, kurioje dirba šios profesijos atstovai, arba peržiūrėjus video filmą suorganizuoti susitikimą su matytais profesijos atstovais ir pan. Atsižvelgiant į mokinių poreikius, materialinę bazę, profesinio informavimo formas reikėtų keisti bei nuolat tobulinti.

Mokslinėje literatūroje teigiama, kad profesinio informavimo formomis laikomi tie mokinių renginiai, per kuriuos įvairiais metodais jie supažindinami su profesijomis, su žmogaus savybėmis, reikalingomis dalyvauti tam tikroje veikloje.

Skiriamos šios pagrindinės profesinio informavimo formos, kurios išsamiai apibūdinamos „Aikos“ tinklalapyje, Profesinio informavimo B metodikoje (2008) bei kituose moksliniuose šaltiniuose:

Profesinis informavimas pamokų metu. Svarbiausia profesinio informavimo figūra mokykloje yra mokytojas; pateikdamas mokslo pagrindų žinias, mokėjimus ir įgūdžius, mokytojas supažindina mokinius su profesijomis, susijusiomis su jo dėstomu dalyku. Mokytojas turi geras sąlygas pažinti atskirų mokinių gabumus bei sugebėjimus dėstomam dalykui, taip pat pastebėti jų bendruosius gebėjimus (suvokimo, atminties, mąstymo, vaizduotės). Taip pat mokytojas turi visas sąlygas ir priemones pažinti mokinių veiklos būdą (darbštumą, atkaklumą, kantrybę, tikslumą, organizuotumą ir kt.).

Mokytojai, siedami teorinį dėstomą dalyką su praktine veikla, turi atskleisti mokiniams skirtingų profesijų atstovams keliamus dalykinius ir etinius reikalavimus, profesijų reikšmę visuomenės gyvenime, nurodyti būdus, kaip pažinti atskiras profesijas, kaip joms pasirengti.

Vizitai į įmones, mokymo įstaigas. Profesinio informavimo tikslų galima siekti specialių vizitų į įmones ar mokymo įstaigas metu bei ekskursijų metu. Ši profesinio informavimo forma taikoma tada, kai yra poreikis aiškiau patirti realias tam tikros mokymo ar veiklos pasaulio situacijos sąlygas. Tokiu būdu mokiniai yra atitraukiami nuo įprastinės aplinkos. Šių vizitų metu mokiniai gali geriau susipažinti su realiomis profesijų sąlygomis, išsiaiškinti, kokių savybių reikalauja stebėtų specialistų darbas, kas atstovauja darbuotojų interesams ir pan.

Vizitai į mokymo institucijų organizuojamas atvirų durų dienas taip pat yra labai informatyvūs, kadangi mokiniai gauna pirminę informaciją apie mokymo ir studijų programas, išgirsta atsakymus į jiems rūpimus klausimus, gali apsilankyti auditorijose, laboratorijose.

Į rūpimus profesijos pasirinkimo klausimus galima atsakymus rasti ir ekskursijų į muziejus metu.

Susitikimai su įvairių profesijų atstovais. Rengiami susitikimai su įvairių profesijų atstovais, kurių metu gaunama pirminė informacija apie profesijas, yra įtaigūs ir dažnai sudomina mokinius. Susitikimai su įvairių profesijų atstovais gali būti organizuojami vienai ar kelioms klasėms. Organizuojant tokio pobūdžio susitikimą, reikia iš anksto numatyti susitikimo vietą (pvz. mokykla, įmonė, neformali aplinka), laiką ir trukmę. Siekiant, kad susitikimas mokiniams taptų akstinu ir ateityje jie išsamiau domėtusi aptarta profesija, būtina aiškiai apibrėžti susitikimo rezultatus ir parinkti atitinkamą profesiją reprezentuojantį atstovą. Kaip

teigia D. Beresevičienė (1990) susitikimai su specialistais mokiniams visada įdomūs, tačiau didžiausią poveikį jie daro tada, kai dalyvauja tik suinteresuoti asmenys.

Profesinis informavimas klasės valandėlių metu. Klasės vadovas, būdamas ir dalyko mokytojas, turi palankias sąlygas pažinti mokinius. Daugelį metų vadovaudami vienai klasei, klasių vadovai geriau nei kiti mokytojai pažįsta savuosius auklėtinius. Jiems labiau prieinami įvairūs mokinių gebėjimų, poreikių tyrimo metodai, jie geriau pažįsta auklėtinių šeimas ir yra susipažinę su tėvų lūkesčiais savų vaikų atžvilgiu. Pagal santykius su draugais, mokytojais ir tėvais, klasės vadovas gali įvertinti mokinių socialinio elgesio ypatumus, elgesio ir veiklos motyvaciją, užklasinę ir visuomeninę veiklą, fizinę išsivystymą ir sveikatą. Taigi klasės vadovas tampa pagrindiniu profesinio informavimo organizatoriumi.

Klasės valandėlių metu auklėtojai gali išsiaiškinti klasės mokinių poreikius profesinio informavimo srityje, sudaryti renginių bei priemonių planą, aptarti dalyvavimo įvairiuose profesinio informavimo renginiuose rezultatus.

Profesinio informavimo konferencijos. Konferencija – įstaigų, įmonių, organizacijų ir kt. institucijų atstovų pasitarimas, susirinkimas. Organizuojamos įvairios tematikos konferencijos, į kurias įtraukiami mokiniai ir jų tėvai, įvairių profesijų bei visuomeninių organizacijų atstovai (pvz., Lietuvos darbo biržos, Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos, karjeros centrų, meno mokyklų, profesinių mokyklų, kolegijų ir universitetų atstovai), darbdaviai, švietimo ministerijos deleguoti asmenys ir pan.

Kino filmai, televizijos laidos, radijas. Radijas ir televizija šiandien yra lengviausiai prieinamos profesinio informavimo formos, todėl mokiniams taip pat gali būti demonstruojami ir kino filmai, ir informacinės laidos apie skirtingas profesijas. Mokyklos, kurios turi savo radiją ar televiziją, taip pat gali sėkmingai rengti laidas profesinio informavimo tikslais.

Speciali literatūra. Pažinti profesijas galima pasitelkus specialią literatūrą, kurią sudaro: grožinės literatūros kūriniai; mokslinė ir techninė literatūra, žurnalai; laikraščiai (informacija mokyklos leidžiamame laikraštyje); informaciniai leidiniai (pvz., Profesijos vadovas).

Stendai. Stendai – išsamus vaizdinis informacijos šaltinis, kuris gali būti pritaikomas ir naudojamas profesinio informavimo tikslams. Stenduose gali būti pateikiama aktuali ir nuolat atnaujinama informacija apie studijų ir mokymo programas, mokymo įstaigas, organizuojamus renginius (pvz., atvirų durų dienas, darbo mugės, karjeros dienas, kt.) ir pan.

Minėtą svarbiausią informaciją taip pat galima išplatinti rengiant informacinius lankstinukus, skrajutes, informacinio pobūdžio kalendorius.

Parodos. Profesinio informavimo tikslais gali būti organizuojamos profesinio informavimo gaminių parodos. Šių parodų metu vyksta sukurtų profesinio informavimo ir konsultavimo nacionalinių bei tarptautinių projektų skaida, eksponuojami leidiniai, elektroninės priemonės ir kiti profesinio informavimo ir konsultavimo srities produktai. Parodų lankytojai gali susipažinti su profesinio informavimo paslaugas teikiančiomis institucijomis. Kaip teigia D. Beresevičienė (1990) tikslesnį profesinio darbo rezultatų vaizdą padeda susidaryti parodos. Taip pat autorė pabrėžia, jog parodoje gali būti eksponuojami standai, plakatai, konkretūs specialybių aprašymai, įdomesni moksleivių ar kvalifikuotų darbininkų gaminiai. Tokia ryški vaizdinė medžiaga skatintų mokinius domėtis viena ar kita specialybe.

Profesinis informavimas paskaitų metu. Tai informavimo forma, kurios metu dažniausiai vienas žmogus perduoda tam tikros srities informaciją žodžiu. Nors klausytojai tiesiogiai paskaitoje nedalyvauja, negalima teigti, kad jie yra pasyvūs. Klausytojai gali intensyviai dirbti bandydami suvokti paskaitos argumentaciją, gerai suprasti logiką, įvertinti faktus ir įrodymus, stengtis atskirti esmę nuo antraeilių dalykų ar kitaip sekti paskaitos eigą. Paskaita susideda iš įžangos, dėstymo (pagrindinės dalies) ir išvadų (baigiamosios dalies). Medžiaga turi būti pateikiama sistemiškai, struktūruotai ir vaizdingai. Tai gana praktiškas ir greitas informacijos perteikimo būdas. Paskaitų metų pasakojimai apie profesijas turi būti vaizdingi (pvz., naudojamos skaidrės, plakatai, diagramos, kino filmai ir pan.) ir struktūruoti.

Inscenizavimas, vaidinimas, konkursai. Naudojant imitacijas ir žaidimus, dalyviai yra įtraukiami į kompleksinį problemos sprendimą, jie gali patirti profesiją, būsimą įvykį. Imitacijų ar žaidimų metu pateikiami elgesio stereotipai ar nurodomos taisyklės tipiškomis gyvenimo situacijoms, žmonių tarpusavio santykiams. Imitacijų ir žaidimų pabaigoje taip pat būtinas aptarimas.

Profesinio informavimo dienos (karjeros savaitė). Profesinio informavimo dienų (karjeros savaitės) metu skirtingose švietimo institucijose vyksta renginiai, skirti mokiniams ir studentams. Informacinių renginių metu lankytojai klauso įvairias paskaitas apie karjeros planavimą, atlieka asmenybės kryptingumo testus, susitinka su švietimo sektoriaus institucijų atstovais ar potencialiais darbdaviais ir yra supažindinami su įvairiomis studijų bei darbo galimybėmis. Renginiuose dalyvaujantys studentai ir mokiniai teigia, jog išsamios Karjeros dienos leidžia susidaryti platesnį vaizdą tiek apie studijas, tiek apie darbdavių reikalavimus potencialiems darbuotojams. Darbdaviai, prisistatinėję studentams ir mokiniams bei atėję paklausti jų pranešimų, teigia, jog šitaip jie gali sekti rinką, matyti, kaip studentai ieško darbo, įsivaizduoja savo būsimą veiklą bei išgirsta keliamus būsimų darbuotojų reikalavimus.

Internetas. Tai puikus būdas greitai ir lengvai surasti ieškomą informaciją, susijusią su profesijos pasirinkimu. Internetu yra prieinamos ne tik Lietuvos, bet ir užsienio šalių

duomenų bazės. Informacinėmis kompiuterinėmis technologijomis grindžiami žinių šaltiniai ir diagnostinės priemonės atveria naujas galimybes tobulinti profesinio informavimo paslaugų apimtį ir kokybę.

Pasak D. Beresevičienės (1990) tinkamai suaorganizuotas profesinis informavimas ne tik plečia mokinių akiratį, padeda apsispręsti, bet ir sudaro prielaidas nenusivilti pasirinkta profesija. Taip pat autorė pabrėžia tai, kad vienos profesinio informavimo formos mokinius teoriškai supažindina su profesija, kitos skatina savarankiškai gilintis į profesiją, skaityti nurodytą literatūrą, dirbti profesiskai reikšmingą darbą.

Dalyvavimas profesiskai reikšmingoje veikloje sudaro sąmoningo pasirinkimo prielaidas, padeda tiksliau įvertinti specialybės ypatumus. Mokinių įtraukimą į profesiskai reikšmingą veiklą L. Jovaiša vadina vienu iš svarbiausių profesinio orientavimo komponentų (Beresevičienė, 1990).

1.4. Profesinio konsultavimo samprata

Profesinis konsultavimas – veikla, skatinanti asmenį optimaliai panaudoti savo jėgas kvalifikacijai įgyti ir dirbti, pagalba asmenims renkantis ar keičiant profesiją, atsižvelgiant į jo individualias savybes (interesus, gebėjimus, polinkius), konkrečių profesijų ypatumus bei mokymosi, studijų ir darbo galimybes (2005 m. patvirtintas „Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimo reikalavimų aprašas“ Įsakymas Nr. ISAK-739/A1-116).

Profesinį konsultavimą atlieka: profesionalūs profesijos konsultantai (darbo rinkos mokymo tarnybų, darbo biržų, įdarbinimo biurų konsultantai, turintys aukštąjį pedagoginį arba psichologinį išsilavinimą), mokymo įstaigų pedagogai, socialiniai pedagogai, mokyklų psichologai, profesinio informavimo taškų patarėjai. Profesinio konsultavimo metu interesantams aiškinama, koks išsilavinimas ar specialus pasirengimas būtinas vienai ar kitai profesijai, informuojama apie profesijų perspektyvas ir poreikius, darbo užmokestį, profesinės karjeros galimybes, darbo sąlygas ir pan. Siekdami aiškumo, konsultantai naudoja profesijoms skirtus informacinius leidinius, nuolat kaupia naujausią informaciją apie įvairių profesijų darbuotojų poreikį regionuose, analizuoja profesinio mokymo programas, informuoja apie įvairias mokymo / studijų programas ir kt. Profesinis konsultavimas nebus efektyvus, jei patariant profesijos klausimais, nebus atsižvelgiama į individualius konsultuojamojo poreikius, gabumus ir gebėjimus, charakterio savybes ir pan. (Profesinio konsultavimo metodinės rekomendacijos profesijos konsultantams, 2008).

Besimokančioje visuomenėje, kurioje vyksta spartūs ekonominiai, socialiniai ir politiniai pokyčiai, profesinis konsultavimas kiekvieną dieną tampa vis aktualesnis. Darbo rinkos kaitai akivaizdžiai veikiant profesijų statuso raidą, gebėjimas adekvačiai nuspręsti ir pasirinkti

perspektyvią, individualius ir visuomenės poreikius atitinkančią profesiją, tampa vis sudėtingesne problema. Profesijos rinkimasis ir teisingų sprendimų dėl tolesnės sėkmingos profesinės veiklos priėmimas dažniausiai priklauso nuo to, ar žmogus geba realiai vertinti savo profesinius interesus, gebėjimus ir turi pakankamai informacijos apie mokymosi galimybes bei situaciją darbo rinkoje, kad galėtų suderinti tai, ko nori ir ką gali, su tuo, ko reikia. Šiame kontekste svarbus vaidmuo tenka profesiniam konsultavimui, kaip vienai pagrindinių priemonių, galinčių padėti žmogui spręsti įvairius profesijos rinkimosi uždavinius šiandieninės žinių visuomenės sąlygomis ir šitaip padėti žmogui lengviau prisitaikyti prie socialinės ir darbo rinkos kaitos bei išlikti aktyviam piliečiui ir darbo rinkos dalyviui (Dailidienė, Navickienė, 2005).

Daugelis autorių aptarė, išanalizavo ir apibūdino profesinį konsultavimą kaip vieną iš reikšmingiausių pagalbininkų kiekvieno asmens profesijos pasirinkime.

Anot Z. Bartkienės, L. Paurienės (1989) profesinio konsultavimo tikslas – padėti mokiniui teisingai įvertinti save, suteikti jam žinių apie įvairias darbo sferas, profesijas, formuoti jo realius profesijos rinkimosi motyvus, nurodyti būdus kaip save tobulinti. Padėti teisingai pasirinkti savo būsimosios profesinės veiklos kryptį ir patarti, kaip geriau pasirengti profesijos įgijimui.

2005 m. patvirtintame „Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimo reikalavimų apraše“ (Įsakymas Nr. ISAK-739/A1-116) pateikiami šie profesinio konsultavimo uždaviniai:

- teikti rekomendacijas, individualias ir grupines profesinio tinkamumo konsultacijas, analizuoti ir įvertinti individualias galimybes įgyti kvalifikaciją, padėti priimti motyvuotą sprendimą dėl asmens tinkamumo atitinkamai profesijos sričiai;
- vykdyti specializuotas programas asmenims, nepasirengusiems darbo rinkai, skatinant jų motyvaciją aktyviai ieškoti darbo ar mokytis, lavinti įgūdžius, padedančius įveikti sunkumus, kylančius susidūrus su naujais darbo rinkos reikalavimais;
- konsultuoti įsidarbinimo ir kitais darbo rinkos klausimais (darbo jėgos paklausa ir pasiūla bei kt.);
- teikti informaciją apie profesijas bei specialybes, kvalifikacijas, kvalifikacijos įgijimo, tobulinimo ir persikvalifikavimo galimybes.

Anot L. Jovaišos (1998) profesinis konsultavimas yra tokia visuomeninės veiklos funkcija, kuri įgalina racionaliai diferencijuoti tiek jaunimo, tiek suaugusiųjų pasiskirstymą įvairiuose profesinės ir kitokios veiklos baruose, užtikrinant jos produktyvumą. Ji realizuojama tada, kai orientuojamasi į darbą ar profesiją, atsižvelgiant į individualias žmogaus savybes, jo gyvenimo planus ir konkrečią darbo rinkos situaciją.

Kaip teigia M. Barkauskaitė (2007) siekiant padėti asmeniui įsitvirtinti kintamoje darbo rinkoje ir prisitaikyti prie naujų sąlygų, kuriant ilgalaikę gerovę sau ir visuomenei, labai aktualus tampa kokybiškas sistemingas profesinis konsultavimas, kuris padeda ne tik priimti teisingą profesinį sprendimą, bet ir turi įtakos tolesnei profesinei karjerai. Anot L. Jovaišos (1999) kartais manoma, kad profesinis konsultavimas yra tikrai bendrojo lavinimo mokyklos bei gimnazijos veikla, padedanti mokiniams išsirinkti specialybę ar profesinio rengimo instituciją, kurioje galėtų vėliau sėkmingai mokytis ir pasirengti savarankiškam gyvenimui. Toks požiūris klaidingas pirmiausia dėl to, kad remiasi neteisinga prielaida, jog profesijos rinkimasis yra vienkartinis aktas – ką žmogus jaunystėje pasirinko, tuo ir turįs būti visą gyvenimą. Tačiau pasaulis sparčiai keičiasi ir žmogus priverstas mokytis ir tobulėti visą gyvenimą.

Jovaiša (1998) išskyrė šias profesinio konsultavimo funkcijas:

- informavimas apie darbo rinkos būklę, profesijas;
- asmenybės ir profesinės tikrovės tyrimas;
- patarimai savęs pažinimo, saviugdos, rinkimosi klausimais;;
- patarimai dėl mokyklų ir darboviečių perspektyvų;
- profesinio kryptingumo motyvacija;
- mokyklinės ir profesinės adaptacijos organizavimas;
- atrankos tvarkymas;
- profesinis skirtumas institucijos viduje;
- profesinis tobulinimas, perkvalifikavimas, perkėlimas;
- koordinavimas;
- profesinė rehabilitacija.

Taip pat Jovaiša (1998) pabrėžia, kad ši funkcijų struktūra byloja apie labai didelį veiksmų barą, aprėpiantį visą konsultavimo veiklą.

Anot B. Pociūtės (2010) profesinis konsultavimas žmonių suprantamas įvairiai dėl skirtingų jam priskiriamų tikslų. Profesinio konsultavimo srityje susipina skirtingų disciplinų – kultūrinių, ekonominių, socialinių, psichologinių, pedagoginių – poreikiai, nes iš įvairių požiūrių yra analizuojamas profesinis pasirinkimas.

Autorė atskleidžia, kad profesinis konsultavimas skirtomas į profesinio pasirinkimo, įsidarbinimo ir pasitenkinimo bei sėkmės darbe konsultavimą.

Profesinio pasirinkimo konsultavimas yra ypač aktualus mokykloje. Tai plačiausiai paplitusi konsultavimo rūšis, kai stengiamasi padėti žmonėms priimti sprendimą, kokio tipo darbą jie nori dibrti. Rinkdamiesi būsimą darbą problemų gali turėti paaugliai ir jaunuoliai, kurie renkasi pirmąjį darbą. Konsultuojant profesinio pasirinkimo klausimais, žmonėms padedama identifikuoti jų asmenybės savybes ir surinkti išsamia, pagrįsta toms

savybėms profesinę informaciją. Svarbiausia, kad klientas ateityje būtų sėkmingas profesinėje veikloje, Kaip rodo priimtų profesinių pasirinkimų efektyvumo tyrimai, tokio konsultavimo efektyvumas yra nemažas.

Konsultavimas įsidarbinant. Profesinis konsultavimas naudojamas, siekiant padėti klientui rasti darbą. Klientai yra žmonės, kurie ieško darbo pirmą kartą arba jį keičia, tiek ir tie klientai, kurie prarado darbą. Konsultuojant aptariami duomenys, kurie padeda sėkmingai darbo paieškai, mokoma įvairių įgūdžių, reikalingų darbo paieškoje (pvz., gyvenimo aprašymo, motyvacinio laiško rašymo įgūdžiai ir t.t.).

Konsultavimas dėl sėkmingo prisitaikymo darbe. Tokio konsultavimo klientai yra dirbantys žmonės, kurie nepatenkinti esama darbo padėtimi, kuriems rūpi tolesnės darbo perspektyvos.

Profesinis konsultavimas – labai svarbus profesinio orientavimo komponentas, neretai lemias konsultuojamojo profesijos pasirinkimą. Ypač profesinis konsultavimas reikalingas paaugliams (Bartkienė, Paurienė, 1989). Edwin L. Herr, Stanley H. Cramer (2004) savo moksliniame darbe taip pat išryškina karjeros konsultavimo svarbą. Profesinis konsultavimas yra itin svarbu jaunuoliams, besirankantiems savo karjeros kelią.

1.5. Profesinio informavimo ir konsultavimo įstaigos ir jose dirbantys specialistai

Profesinio informavimo prieinamumą užtikrina profesinio informavimo sistema, kurią sudaro profesinį informavimą įgyvendinamos įstaigos ir jose dirbantys profesinio informavimo specialistai, teikiantys paslaugas profesinio informavimo tikslinėms grupėms (Augienė, 2009).

2005 m. patvirtintame „Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimo reikalavimų apraše“ (Įsakymas Nr. ISAK-739/A1-116) taip pat 2007 m. patvirtintame „Profesinio informavimo standarte“ (Įsakymas Nr. ISAK-362) ir kituose dokumentuose išskiriamos šiuo metu už profesinį informavimą ir konsultavimą Lietuvoje atsakančios institucijos. Taip pat šias institucijas išskiria ir apibūdina D. Augienė (2009):

Švietimo ir mokslo ministerija. Koordinuoja profesinio informavimo strategijos įgyvendinimą, AIKOS kūrimą ir plėtotę, tvirtina karjeros ugdymo programos gaires, koordinuoja profesinio informavimo vietų aprūpinimą technine įranga, tvirtina Respublikinių moksleivių techninės kūrybos rūmų metinį profesinio informavimo planą, prižiūri profesinio informavimo veiklą.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Koordinuoja, prižiūri ir planuoja profesinio konsultavimo veiklą Lietuvos darbo biržoje ir Lietuvos darbo rinkos mokymo

tarnyboje bei jų teritoriniuose padaliniuose, kurie dažnai būna susiję su profesinio informavimo teikiamomis žiniomis.

Švietimo ir mokslo bei Socialinės apsaugos ir darbo ministerijų įsteigtos institucijos įgyvendina profesinio konsultavimo programas, planuoja ir koordinuoja profesinio informavimo taškų ir profesinio orientavimo centrų aprūpinimą norminiais teisės aktais, instrukcijomis, metodine medžiaga, rūpinasi centrų ir taškų darbuotojų rengimu ir organizuoja kvalifikacijos kėlimą.

Respublikiniai moksleivių techninės kūrybos rūmai. Aprūpina bendrojo lavinimo ir profesines mokyklas, profesinio informavimo vietas bei Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybą profesiniam informavimui skirtais leidiniais (apie mokymosi ir studijų galimybes, kvalifikacijas ir kt.) ir priemonėmis. Aprūpina mokyklas bei profesinio informavimo vietas profesinio informavimo metodinėmis priemonėmis. Paskirsto ir pristato profesiniam informavimui skirtus leidinius (apie profesijas, darbo rinką ir kt.) ir priemones, gautas iš Tarnybos, bendrojo lavinimo ir profesinėms mokykloms, profesinio informavimo vietoms bei kitoms Švietimo ir mokslo ministerijos reguliavimo sričiai priskirtoms institucijoms. Atsako už profesinio informavimo vietų personalo mokymą. Kiekvienais metais rengia profesinio informavimo planą, kuriame numatomos profesinio informavimo veiklos priemonės, jų įgyvendinimo terminai bei finansavimo būdai (valstybės biudžetas, ES fondai ir kt.).

Miestų ir rajonų savivaldybės. Koordinuoja profesinio informavimo veiklą savivaldybės teritorijoje, planuoja profesinio informavimo taškų steigimą ir vykdo jų veiklos priežiūrą, glaudžiai bendradarbiauja su profesinio informavimo taškų steigėjais, ypač su bendrojo lavinimo mokyklomis, bendradarbiauja su profesinio orientavimo centrais ir kitomis profesinio konsultavimo veiklas vykdančiomis institucijomis.

Lietuvos darbo birža. Aprūpina teritorines darbo biržas profesinio konsultavimo, darbo, jaunimo darbo bei informacijų ir konsultacijų centrus profesiniam informavimui skirtais leidiniais (apie profesijas, darbo rinką ir kt.) ir priemonėmis gautomis iš Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos (LDRMT). Aprūpina LDRMT profesiniam informavimui skirtomis priemonėmis ir leidiniais, sukurtais LDB reguliavimo sričiai priskirtose įstaigose. Atsako už teritorinių darbo biržų profesinio orientavimo, darbo, jaunimo darbo bei informacijų ir konsultacijų centrų personalo mokymą. Aprūpina teritorines darbo biržas profesinio orientavimo, darbo jaunimo bei informacijų ir konsultacijų centrus technone įranga. Koordinuoja teritorinių darbo biržų profesinio konsultavimo, darbo, jaunimo darbo bei informacijų ir konsultacijų centrų veiklą. Kiekvienais metais rengia profesinio konsultavimo planą, kuriame numatomos profesinio informavimo ir konsultavimo veiklos priemonės, jų įgyvendinimo terminai bei finansavimo būdai (valstybės biudžetas, ES fondai ir kt.).

Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba (LDRMT). Aprūpina teritorines darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnybas, Lietuvos Darbo biržą (LDB), Respublikinius moksleivių techninės kūrybos rūmus (RMTKR), profesinio konsultavimo centrus profesiniam informavimui skirtais leidniais (apie profesijas darbo rinką ir kt.), profesinio konsultavimo metodinėmis priemonėmis (diagnostinės metodikos ir kt.) bei profesijos konsultantų mokymo ir kitomis programomis, paskirtos ir pristato profesiniam informavimui skirtus leidinius (apie mokymosi ir studijų galimybes, kvalifikacijas, studijų sritis ir kt.) ir priemones, gautas iš Rūmų teritorinėms darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnyboms, Lietuvos darbo biržai, profesinio konsultavimo centrams bei kitoms Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos reguliavimo sričiai priskirtoms įstaigoms. Kiekvienais metais rengia profesinio konsultavimo planą, kuriame numatomos profesinio informavimo ir konsultavimo veiklos priemonės, jų įgyvendinimo terminai bei finansavimo būdai (valstybės biudžetas, ES fondai ir kt.).

Švietimo informacinių technologijų centras. Aprūpina profesinio informavimo taškus programine įranga. Tvarko atvirą informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistemą (AIKOS) ir jos interneto svetainę bei atsako už jos veikimą.

Profesinio informavimo taškai. Tai akredituotos institucijos, kurios turi įrengtus laisvos prieigos prie interneto taškus, priėjimą prie šalies švietimo ir darbo rinkos duomenų bazių, sukauptą informaciją kompiuterinėse laikmenose, spaudiniuose ir kitur, kaupias, saugo ir tvarko profesiniam informavimui reikalingą informaciją, teikia profesinio informavimo paslaugas bendrojo lavinimo mokyklų mokiniams ir visiems profesinio informavimo taškui priskirtoje teritorijoje gyvenantiems asmenims. Informuoja asmenis apie mokymosi ir įsidarbinimo galimybes šalyje ir užsienyje. Profesinio informavimo taškuose paslaugas teikia profesijos patarėjai.

Profesinio orientavimo centrai. Tai akredituotos institucijos, kurios teikia informaciją, rengia ir įgyvendina prevencines, korekcines, reabilitacines programas, kaupia, saugo ir tvarko profesiniam informavimui reikalingą informaciją, teikia profesinio informavimo paslaugas visiems tokių paslaugų pageidaujantiems asmenims, atvykusiems į profesinio orientavimo centrą profesinio konsultavimo paslaugų, jeigu tokių paslaugų jų gyvenamoje teritorijoje neteikia profesinio informavimo taškai. Konsultuoja profesinio kryptingumo, tinkamumo, profesinės karjeros planavimo klausimais. Profesinio orientavimo centruose paslaugas teikia profesijos patarėjai, profesijos konsultantai, psichologai.

Bendrojo lavinimo mokyklos, profesinės mokyklos. Planuoja mokyklos profesinio informavimo ir karjeros ugdymo veiklą. Pagal švietimo ir mokslo ministro patvirtintas gaires karjeros ugdymo programos gaires rengia karjeros ugdymo programas ir jas integruoja į

ugdymo turinį. Rūpinais profesinio informavimo taško akreditavimu, planuoja mokyklos profesinio informavimo veiklą. Atsako už prieigos prie AIKOS interneto svetainės užtikrinimą.

Aukštosios mokyklos (universitetai, kolegijos). Steigia karjerps centrus, kurie informuoja studentus apie karjeros galimybes, regia reklaminius, iformacinius leidinius, organizuoja „atvirų durų“ dienas, karjeros dienas, aukštųjų mokyklų mugės. Konsultuoja studentus planavimo, personalo vadybos, jaunųjų specialsitų praktikos organizavimo, studentų projektinės veiklos, įsidarbinimo klausimais, pataria dėl darbo paieškos strategijos ir taktikos, informuoja apie perspektyvias veiklos sritis, stebi absolventų karjeros eigą. Studentai informuojami apie galimas tolesnes tos pačios ar kitos studjų krypties studijas (specialiosios profesinės studijos, magistrantūra, doktorantūra), apie stažuotes, tolesnes studijas užsienyje.

Kitos valstybinės ir privačios profesinio informavimo veiklą vykdančios institucijos. Atsako už profesinio informavimo paslaugų teikimo kokybę, užtikrina profesinio informavimo paslaugų teikimo kokybę, užtikrina profesinio informavimo leidinių kaupimą, saugojimą ir pateikimą, aprūpina patalpomis ir interneto ryšiu, gali steigti profesinio informavimo taškus, rūpinasi jų akreditavimu, planuoja mokyklų aprūpinimą profesinio informavimo veiklomis, atsako už prieigos prie AIKOS interneto svetainės užtikrinimą.

Visos šios institucijos yra svarbios mokinių profesiniam informavimui ir konsultavimui. Išvardintų įsatigų pagalba stengiamasi teikti kuo kokybiškesnes profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas.

D. Augienė (2009) taip pat išskiria profesinio informavimo vykdytojus:

- **Bendrojo lavinimo mokyklų mokytojai ir klasių auklėtojai.** mokiniams suteikia elementarių žinių apie darbo ir profesijų pasaulį, AIKOS interneto svetainę ir kitus profesinio nformavimo šaltinius, profesinio informavimo taško teikiamas paslaugas; informuoja, kur galima rasti profesinio informavimo ir konsultavimo institucijas
- **Socialiniai pedagogai ir mokyklų psichologai** mokiniams teikia informacijos apie AIKOS interneto svetainę ir kitus profesinio informavimo šaltinius, profesinio informavimo taško ar ugdymo karjerai centro teikiamas paslaugas, darbo rinką ir profesijas; padeda mokiniams susirinkti reikalingos informacijos bei medžiagos ir susidaryti individualius profesinės karjeros planus bei juos vykdyti; informuoja mokytojus, klasės auklėtojus, profesijos mokytojus apie profesinės karjeros planavimo principus ir metodikas.
- **Profesijos patarėjai** organizuoja profesinio informavimo taško veiklą, kaupia, saugo ir tvarko profesiniam informavimui reikalingą informaciją magnetinėse laikmenose, žinyuose, informaciniuose leidiniuose, aprašuose ir kt. Naudodamiesi AIKOS ir kitais informaciniais šaltiniais teikia profesinio informavimo paslaugas bendrojo lavinimo

mokyklų mokiniams ir visiems profesinio informavimo taškui priskirtoje teritorijoje gyvenantiems asmenims padeda išmokti naudotis AIKOS ir kitomis interneto svetainėmis; mokiniams teikia žinių apie profesijų ir darbo pasaulį, profesijų turinį, jų ypatumus ir reikalavimus, mokymosi ir studijų galimybes Lietuvos Respublikoje ir užsienyje, mokymo ir studijų programas, įgyjamas kvalifikacijas, priėmimo sąlygas, kvalifikacijos įgijimo arba tobulinimo, įsidarbinimo ir profesinės karjeros galimybes; bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų mokytojus informuoja apie teikiamas paslaugas bei naujoves profesinio informavimo srityje; taip pat teikia įvairias profesinio informavimo paslaugas iš švietimo sistemos „iškritusiems“ asmenims, jaunuoliams, neturintiems profesinio pasirengimo, dirbantiesiems ir bedarbiams, darbdaviams; paaiškina, kaip rasti profesinio konsultavimo institucijas; rūpinasi, kad priskirtų mokyklų mokiniai gautų informacijos apie profesinio konsultavimo paslaugas artimiausiame profesinio konsultavimo centre. darbo biržų, darbo rinkos mokymo tarnybų ir Respublikinių mokslievių techninės kūrybos rūmų darbuotojai; privačių konsultavimo agentūrų profesijos konsultantai, tarpininkai ir kiti specialistai.

Išvardyti asmenys yra itin reikšmingi mokiniams. Pasitelkus į pagalbą šiuos profesinio informavimo vykdytojus, kiekvienas jaunuolis aprūpinamas visokeriopomis, sistemingomis profesinio informavimo bei konsultavimo paslaugomis.

1.6. Profesinis informavimas ir konsultavimas mokyklose

Ne iš karto nusprendžiama, kuo būti, ką veikti. Tačiau rinkimosi galimybių gausa visiškai negarantuoja, kad bus gerai apsispręsta. Tinkamam pasirinkimui reikia subręsti, bet tai nepriklauso nuo vaiko, jam reikia tikslingai vadovauti, t.y. sąmoningai brandinti jo savimonę, kuri neklystamai orientuotą į darbo pasaulį. Tad konsultavimas yra ilgo vadovavimo jaunuoliui, kurį norime parengti tinkamam apsisprendimui, vyksmas. Tam sąlygas teikia mokykla (Jovaiša, 1998).

Mokykla turi padėti mokiniui išsiugdyti tiek dalykines tiek bendrąsias kompetencijas, kurios itin reikšmingos asmens brandai ir rengimuisi tolesniam mokymuisi ir profesinei karjerai. Svarbiausias mokyklos uždavinys – padėti moksleiviui pasirinkti tinkamiausią jo polinkius, interesus ir gabumus atitinkantį ugdymosi kelią, sudaryti pagrįstą nuomonę dėl jam tinkamiausio profesinės veiklos kelio. Lietuvos švietimo koncepcijoje vienas esminių pagrindinio ugdymo uždavinių – įtvirtinti ir sustiprinti moksleivių motyvus pasirengti tolesnėms studijoms ir profesinei veiklai (suteikti profesijos rinkimosi gebėjimų) (Pukelis, Garnienė, 2003).

Pasak L. Jovaišos (1999) daugeliui asmenų pavyksta sėkmingai išsirinkti profesiją ar darbo vietą be niekieno pagalbos. Dar didesnei daliai būtina vienokia ar kitokia pagalba. Ši pagalba privalo būti kuo kokybiškesnė, kitaip jaunas žmogus gali priimti netinkamą sprendimą, kuris labai apsunkintų ir apkartintų jo gyvenimą. K. Pukelis (2003) pabrėžia, kad labai svarbu jau jaunystėje pasirinkti tokią profesiją, kuri labiausiai atitiktų prigimtinių profesinį pašaukimą.

Efektyviai teikiamos profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos yra svarbios švietimo sistemai, darbo rinkai bei jų tarpusavio sąveikai. Jos padeda kaip galima geriau panaudoti žmonių išteklius, sudarydamos palankesnes sąlygas užtikrinti, kad žmonių turimi gebėjimai ir interesai sutaptų su esamomis mokymosi ir užimtumo galimybėmis. Šios paslaugos yra svarbiausias mokymo ir užimtumo politikos elementas nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis, taip pat yra sudedamoji aktyvios darbo rinkos politikos dalis. Europos Sąjungos kontekste profesinis orientavimas laikomas vienu iš svarbiausių veiksnių, skatinančių užimtumą, darbo jėgos prisitaikymą prie rinkos sąlygų, verslumą bei lygias galimybes (Indrašienė, Rimkevičienė, Gaigalaitė ir kt., 2006). E. Nazelskis (2012) taip pat pabrėžia verslumo skatinimą, svarbą profesinio informavimo ir konsultavimo mokyklose procese.

Vyresniųjų klasių mokiniams reikia kvalifikuotos pagalbos, kad galėtų neklaidžiodami realizuoti savo veiklos planus. Daugelis jų neapsisprendę blaškosi, neįstoja į planuotas specialybes pasirinktose mokyklose, nesėkmingai ieško darbo. Palikti vieni kankinasi daugiausia dėl to, kad neturi tikslios informacijos. Jos pakanka, tačiau sunkiai prieinama, nes trūksta rūpestingų mokyklų, mažai konsultantų (Jovaiša, 1998).

K. Pukelio, D. Garnienės (2004) teigimu mokyklų moksleiviams labai dažnai sunku rasti sau tinkamos informacijos arba jie nemoka ja naudotis. Jiems sunku priimti sprendimus, todėl pagalba būtinai reikalinga. Kita vertus, skubota pagalba dažnai būna neefektyvi. L. Jovaiša (1998) pabrėžia, kad reikia didelės pedagogų psichologinės ir pedagoginės kompetencijos, daugelio gerai parengtų konsultantų, tėvų, globėjų, mokyklos vadovybės norų, kad jaunimas būtų subrandintas ir sugebėtų racionaliai pasirengti darbui bei laimingai gyventi.

K. Pukelis, D. Garnienė (2004) teigia, kad kai kurios Lietuvos mokyklos bando susikurti savitą metodiką, ją taikyti savo ugdymo įstaigose. Vienose jų įkurti profesinio konsultavimo taškai ar ugdymo karjerai centrai. Aktualiausia informacija moksleiviams, pedagogams, kitam mokyklos personalui, tėvams perteikiama įvairiomis formomis: vyksta grupiniai ir individualūs užsiėmimai, seminarai, organizuojami informacinės paskaitos, valandėlės, diskusijos, susitikimai su dėstytojais, studentais, įvairių profesijų atstovais, darbo biržos darbuotojais ir kt.

Daugelyje mokyklų mokiniai apgalvotai, sistemingai nuteikiami būsimai profesinei veiklai. Ši patirtis kiekvienais metais darosi vis turtingesnė. V. Indrašienė, L. Girnytė (2007)

teigia, kad dabartiniu laikotarpiu ypač aktualizuojamas profesinio orientavimo paslaugų mokykloje reikšmingumas. Anot D. Augienės, I. Kriaučiūnaitės (2012) svarbu, kad mokiniai, baigę mokyklą, sąmoningai pasirinktų tolesnį profesinės veiklos kelią ir galėtų tinkamiausiai pritaikyti savo sugebėjimus, poreikius ir interesus. Lietuvoje sudarytos teisinės normatyvinės prielaidos nuosekliai plėtoti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas, orientuojamasi į šių paslaugų efektyvinimo ir prieinamumo didinimą. Tobulinant ir plečiant šių paslaugų infrastruktūros ir specialistų, tarp jų profesijos patarėjų, tinklą visais lygmenimis, nacionaliniuose normatyviniuose dokumentuose yra įteisinta profesijos patarėjo, kaip profesinio orientavimo paslaugų tiekėjo, institucija. Profesijos patarėjo veiklos turinys nacionaliniame kontekste siejamas su profesinio informavimo, profesinio veiklinimo, darbo ieškos paslaugų teikimu.

Lietuvos mokyklos vykdo profesinį informavimą ir konsultavimą remiantis jau anksčiau minėtais įstatymais. Kai kuriuose mokyklose vis dar yra profesinio informavimo taškai (PIT), dirbantys pagal 2008 metais patvirtintus „Profesinio informavimo taškų bendruosius nuostatus“ (Įsakymas Nr. R1-239). Tačiau kai kuriose mokyklose vietoje profesinio informavimo taškų kuriasi ugdymo karjerai centrai, dirbantys pagal projektą pavadinimu: „Ugdymo karjerai ir stebėsenos modelių sukūrimas ir plėtra bendrajame lavinime ir profesiniame mokyme“. Šis projektas apima kryptingą asmens karjeros kompetencijų ugdymą, karjeros informavimą bei konsultavimą.

Tinkamai organizuojant profesinio konsultavimo darbą, būtų geriau išnaudotos mokymo galimybės, moksleiviai geriau pažintų save, įvertintų galimybes rinkdamiesi tolesnio mokymosi ir galimos profesijos kelią, gautų žinių apie darbo profesijų įvairovę, sukurtų savo profesinės ateities įvaizdžius, išmoktų svarbios praktinės veiklos (Pukelis, Garnienė, 2004). Autoriai pabrėžia, kad būtina tobulinti profesinio konsultavimo metodiką: rengti moksleivių ugdymo karjerai programas, organizuoti profesinį veiklinimą, profesinio tinkamumo testų parengimą ir jų taikymo galimybes, parengti metodines rekomendacijas pedagogams, profesijos patarėjams, psichologams, dirbandtiems mokyklose.

2. VYRESNIŲJŲ KLASIŲ MOKINIŲ POŽIŪRIO Į PROFESINIO INFORMAVIMO IR KONSULTAVIMO PASLAUGAS TYRIMAS

2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas

Tyrimo tikslas. Išsiaiškinti kaip vyksta profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos gimnazijose ir ar jos tenkina mokinių poreikius.

Tyrimo metodika. Tyrime naudotas empirinis duomenų rinkimo metodas: anketinė apklausa. Sudarant klausimyną remtasi analizuotu teisiniu dokumentu: 2005 m. patvirtintas „Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimo reikalavimų aprašas“ (Įsakymas Nr. ISAK-739/A1-116) taip pat analizuota mokslinė literatūra: D. Beresevičienė (1990); V. Indraškienė, V. Rimkevičienė, M. Gaigalienė ir kt. (2006) ; D. Augienė (2009).

Teikiant klausimus buvo siekiama išsiaiškinti, kaip gimnazijose vyksta profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimas, kokia vyresniųjų klasių mokinių nuomonė apie profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų efektyvumą ir sistemingumą, ar mokiniai yra pateikinti šiomis paslaugomis. Siekiant aiškesnių, tikslingesnių ir patikimesnių rezultatų buvo apklausiami ir tiriamų gimnazijų pedagogai, kurie teikia mokiniams profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas (ugdymo karjerai koordinatoriai/ karjeros planavimo mokytojai).

Tyrimas buvo atliktas 2013 metais trijose Panevėžio gimnazijose. Tyrimui atlikti tiek mokiniams, tiek pedagogams buvo parengta mišraus tipo anketa. Uždarų ir pusiau uždarų klausimų atsakymai buvo išsamūs ir aiškūs, kad mokiniai bei ugdymo karjerai koordinatoriai/ karjeros planavimo mokytojai galėtų lengvai išreikšti savo nuomonę, pasirinkdami vieną iš jau pateiktų teiginių, neformuluojant atsakymų patiems. Tiriamieji buvo supažindinti su tyrimo tikslu ir noriai sutiko atsakyti į anketoje pateiktus klausimus.

Anketą sudaro tokie blokai: 1. Demografinis (duomenys apie tiriamuosius – lytis, klasė, kurioje mokiniai mokosi, pedagogų amžius bei jų pedagoginio darbo sritis. 2. Įvadinis klausimų blokas (profesijos pasirinkimo svarba ir ją nulemiantys veiksniai), skirtas tirti, ar mokiniai jau yra nusprendę, kokią profesiją pasirinks, mokinių bei pedagogų nuomonė, nuo kada mokiniams reikia pradėti rimtai galvoti apie būsimą profesiją. Siekta išsiaiškinti kaip dažnai mokiniai galvoja apie karjerą, buvo teirautasi ir pedagogų nuomonės, kaip dažnai mokiniams reikėtų galvoti apie karjeros kūrimą. Tirtas pateiktų teiginių, susijusių su profesijos pasirinkimu, mokiniams svarbumas, taip siekta išsiaiškinti, kaip gimnazistai suvokia karjeros svarbą. Apklausiant mokinius ir pedagogus, norėta išsiaiškinti, kokie asmenys turi įtakos mokinių profesiniam apsisprendimui. 3. Klausimų blokas (profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos) skirtas tirti, mokinių bei pedagogų nuomonę, nuo kada mokiniams reikėtų pradėti teikti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas taip pat, kur mokiniai gauna daugiausia informacijos apie profesijos pasirinkimą. Mokinių klausta, kur ir kaip daugiausia informacijos

apie profesijos pasirinkimą gauna internete. Siekta iširti, ar visi mokiniai žino, kur, kada ir kaip mokykloje gali gauti ugdymo karjerai, profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas, mokinių bei pedagogų buvo klausama apie profesinio informavimo taško (PIT) ar ugdymo karjerai centro egzistavimą mokykloje. Buvo teiraujamosi mokinių, kas mokykloje teikia profesinio informavimo bei konsultavimo paslaugas, siekiama išsiaiškinti mokinių bei pedagogų nuomonę, kas mokykloje turėtų teikti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas, ar mokykloje dirbantys dalyko mokytojai, socialiniai pedagogai, psichologai pakankamai dirba su mokiniais profesijos pasirinkimo klausimais. Buvo siekiama išsiaiškinti, su kokiomis problemomis mokiniai susiduria mokykloje, kaip dažnai ir dėl ko mokiniai kreipiasi į pedagogus, teikiančius profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas. 4.Klausimų blokas (Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų vertinimas) skirtas tirti, kaip mokiniai vertina asmenų, teikiančių profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas, darbą, kaip ir kaip dažnai pedagogai dirba su mokiniais informuodami ir konsultuodami juos profesijos pasirinkimo temomis. Siekiama išsiaiškinti, ką mokiniai ir pedagogai norėtų tobulinti teikiant profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas, ar jie turi galimybę pareikšti savo nuomonę apie profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas, ar teikia siūlymus ir ar į tai atsižvelgiama. Siekiama iširti, ar mokiniai patenkinti profesinio informavimo paslaugomis, teikiamomis mokykloje, taip pat tirta pedagogų nuomonė apie tai, ar mokiniai yra patenkinti šiomis paslaugomis.

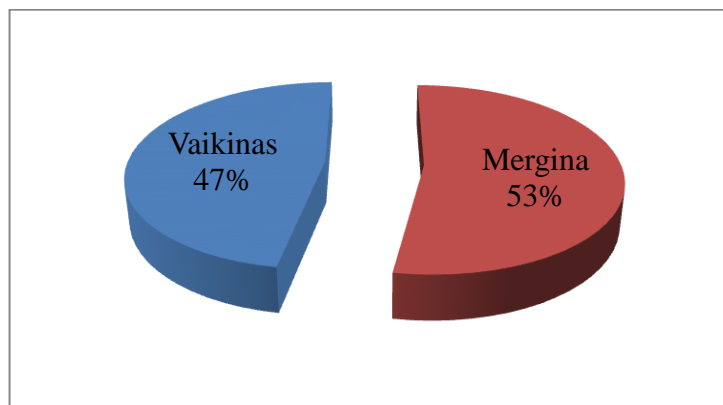
Tyrimo imtis. Mokyklose teikiamas profesinis informavimas ir konsultavimas yra labai reikšmingas vyresniųjų klasių mokiniams, kadangi klausimas: „kurią profesiją pasirinkti?“ jiems yra labai svarbus ir aktualus. Šis pasirinkimas yra vienas svarbiausių kiekvieno žmogaus gyvenime, taigi mokiniams reikia visokeriopos ir kokybiškos pagalbos, kad priimti tinkamiausią sprendimą. Svarbu nuolat tirti, analizuoti mokinių poreikius, tobulinti ir efektyvinti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas. Remiantis šiuo kriterijumi mokiniai ir pedagogai (ugdymo karjerai koordinatoriai/ karjeros planavimo mokytojai), mokyklose teikiantys profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas buvo pasirinkti būti tyrimo dalyviais. Pasirinktos trys Panevėžio gimnazijos, apklausti 9-12kl. mokiniai. Mokiniais buvo išdalinta 320 anketų, grįžo 309 anketos. Tyrime dalyvavo 314 respondentų, kurių 309 mokiniai bei 5 ugdymo karjerai koordinatoriai/karjeros planavimo mokytojai.

Duomenims apdoroti ir pavaizduoti pasitelkta *Windows Microsoft Exel 2010* programa.

2.2. Tyrimo rezultatai ir jų analizė

2.2.1. Tiriamųjų demografiniai duomenys

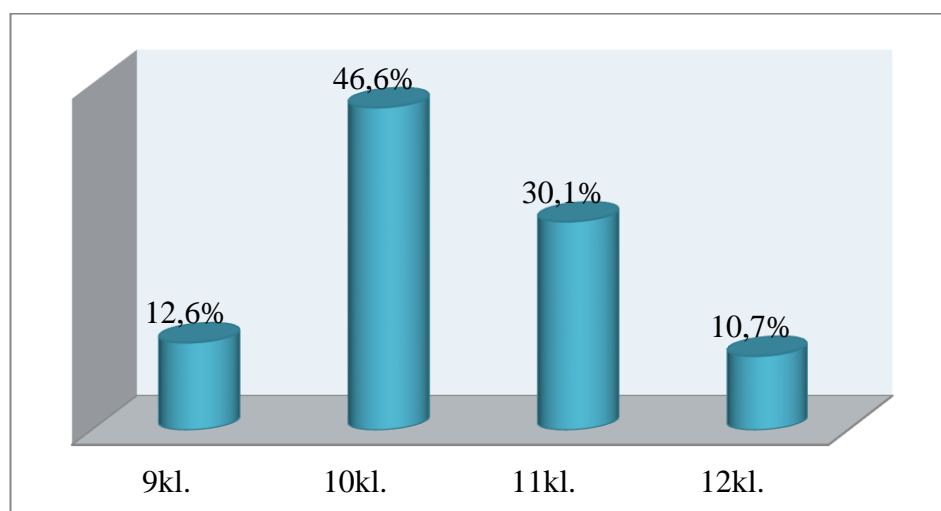
Atliekant tyrimą siekta išsiaiškinti respondentų demografinius duomenis: lytį, klasę, kurioje jaunuoliai mokosi taip pat pedagogų, teikiančių profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas, amžių, bei jų pedagoginio darbo sritį.

1 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal lytį (N = 309)

Kaip matyti 1 paveiksle, šiek tiek didesnę daugumą apklaustų mokinių sudarė merginos.

Visi penki tyrime dalyvavę pedagogai, gimnazijose teikiantys profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas, atstovauja moteriškąją lytį.

2 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal klases (N = 309)

Iš 2 paveiksle pateiktų duomenų matyti, kad apklaustųjų daugumą (46,6%) sudaro besimokančių antroje gimnazijos klasėje, mažesnė dalis trečioje klasėje. Mažiausiai apklausta pirmos bei paskutiniosios gimnazijos klasės mokinių.

Apklausti ugdymo karjerai koordinatoriai, iš kurių du priklauso amžiaus grupei nuo 30 iki 35 metų. Amžiaus grupėse nuo 25 iki 30 metų, nuo 35 iki 40 metų bei nuo 55 iki 60 metų apklausta po vieną karjeros planavimo mokytoją.

Visos apklaustos pedagogės gimnazijose užima ugdymo karjerai koordinatorių, karjeros planavimo mokytojų pareigas. Trys iš penkių apklaustųjų yra ir kitos pedagoginės srities atstovės (matematikos mokytoja, rusų kalbos mokytoja, socialinė pedagogė).

Galima daryti išvadą, kad tyrime dalyvavusiose gimnazijose karjeros konsultanto pareigas užima šioje mokykloje dirbantys mokytojai, kurie turi kompetencijų teikti mokiniams profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas.

2.2.2. Profesijos pasirinkimo svarba ir ją nulemiantys veiksniai

Profesijos pasirinkimas yra vienas iš svarbiausių pasirinkimų, kuriuos žmonės atlieka per visą savo gyvenimą (Pociūtė, 2010). Šis pasirinkimas yra vienas iš svarbiausių žmogaus brandos požymių, kadangi sėkmingas karjeros kelias labai veikia žmogaus laimės jausmą, nes darbe praleidžiami geriausi gyvenimo metai ir šviesiausias paros laikas. Ir nuo to, kaip žmogus jaučiasi dirbdamas, priklauso didelė dalis laimės (Kriščiūnaitė, Smailys, 2012).

Kuo anksčiau priimamas šis atsakingas sprendimas, tuo anksčiau asmuo, dėdamas visas pastangas, gali kryptingai eiti link savo užsibrėžto tikslo.

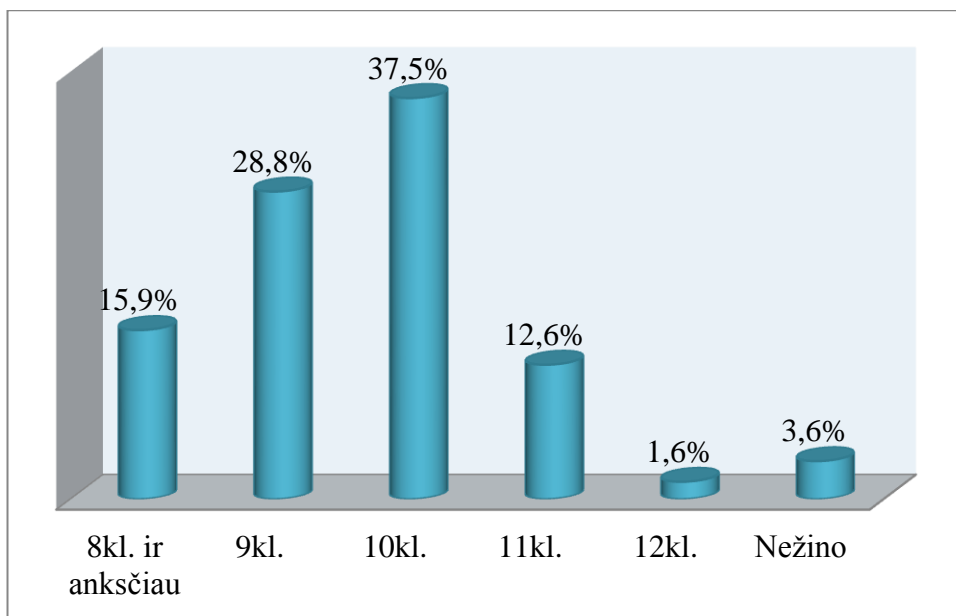
1 lentelė

Mokinių pasiskirstymas pagal tai, ar jie jau nusprendę, kokią profesiją pasirinks (N = 309)

Mokinių teiginiai	(%) (N)
Taip	35,6 (110)
Ne	18,4 (57)
Dar abejoja	46,0 (142)

Iš 1 lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad dauguma (46,0%) tiriamųjų vis dar abejoja, kokią profesiją pasirinkti. Nemaža dalis jau yra apsisprendę dėl šio svarbaus pasirinkimo. Mažiausiai respondentų pareiškė, jog nėra pasirinkę būsimosios profesijos.

Galima teigti, kad dauguma mokinių rodo mažai iniciatyvos ir atsakingumo profesijos rinkimuisi. Taip pat galima teigti, jog su šiais mokiniais per mažai dirbama, kad jie kuo anksčiau priimtų tinkamą ir tvirtą sprendimą. Nemaža dalis apklaustųjų yra jau apsisprendę, kokią profesiją pasirinks.

3 pav. **Mokinių nuomonė, nuo kada reikia pradėti rimtai galvoti apie būsimą profesiją**

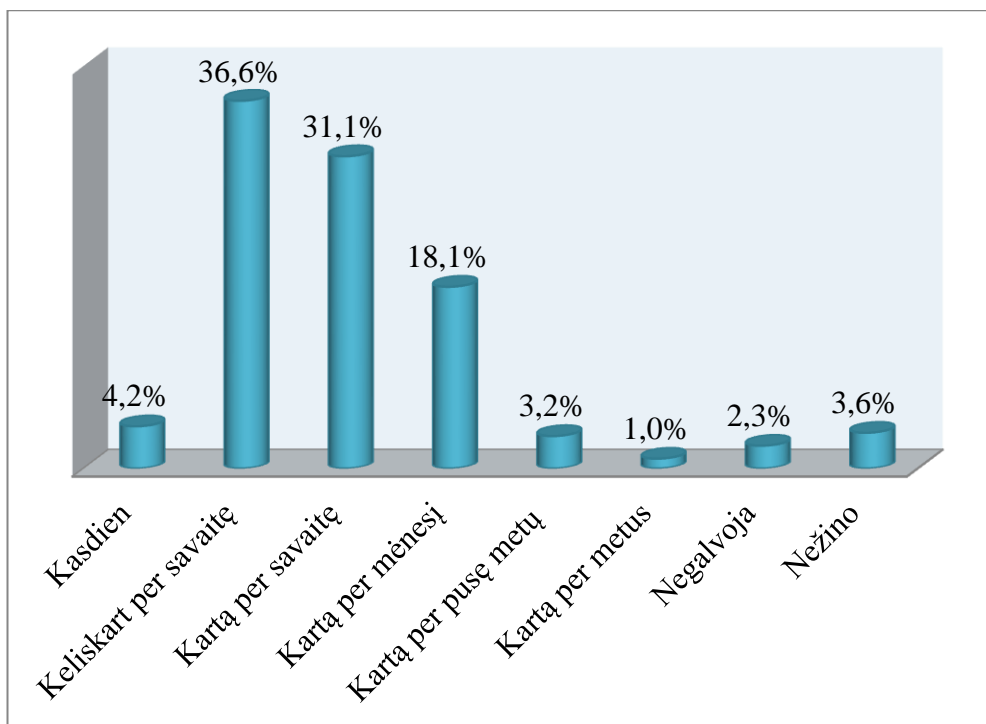
(N = 309)

3 paveiksle matyti, jog dauguma apklaustų vyresniųjų klasių mokinių (37,5%) mano, kad apie profesiją ir jos pasirinkimą derėtų galvoti nuo 10 klasės, mažesnė dalis mano, kad nuo 9 klasės. Dar mažiau apklaustųjų mano, kad apie būsimą profesiją reikėtų rimtai pradėti mąstyti nuo 8 klasės ir anksčiau, šiek tiek mažiau apklaustųjų mano, jog nuo 11 klasės. Nedaug respondentų teigė nežinantys. Nežymi apklaustų gimnazistų dalis mano, jog tik paskutinėje klasėje vertėtų susimastyti apie būsimą profesiją.

Daugumos apklaustų karjeros planavimo mokytojų nuomone, mokiniai turėtų pradėti mąstyti apie profesiją 9 klasėje, kai tuo tarpu dauguma mokinių mano, kad 10 klasėje. Mažesnė dalis pedagogų, teikiančių profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas teigė, kad nuo 8 klasės ir anksčiau, kita dalis, kad nuo 10 klasės. Nepasitaikė nei vieno pedagogo, kuris teigtų, jog mokiniai apie profesiją turėtų susimastyti 11 klasėje ar 12 klasėje.

Pirmą rimtą profesinį sprendimą mokiniai priima 10 klasėje, kai reikia rinktis studijų kryptis. Taigi galima daryti išvadą, kad dėl to dauguma apklaustų gimnazistų mano, jog apie būsimą profesiją rimtai derėtų galvoti nuo 10 klasės.

Kiekvienam jaunuoliui vertėtų dažnai galvoti apie būsimą profesiją. Atliekant tyrimą mokinių buvo klausama, kaip dažnai jie galvoja apie karjerą, jos kūrimą. Taip pat teirautasi mokykloje dirbančių karjeros konsultantų, kaip dažnai mokinams derėtų galvoti apie profesijos pasirinkimą.

4 pav. **Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai jie galvoja apie karjerą, jos kūrimą**
(N = 309)

Iš 4 iliustracijoje pateiktų duomenų matyti, kad dauguma mokinių (36,6%) apie profesiją galvoja keliskart per savaitę, mažesnė dalis – kartą per savaitę, dar mažesnė dalis atsakė, kad kartą per mėnesį. Nedidelę dalį respondentų užėmė nežinančių, kaip dažnai galvoja apie būsimą profesiją, taip pat galvojančių kasdien ir galvojančių kartą per pusę metų. Tik keletas apklaustųjų apie būsimą karjerą negalvoja visai, ar galvoja tik kartą per metus.

Apibendrinus duomenis galima teigti, kad dauguma vyresniųjų klasių mokinių apie profesiją galvoja gan dažnai, tai rodo profesijos pasirinkimo svarbos suvokimą, didelį norą įgyti tinkamą profesiją, dirbti mėgstamą darbą. Dažnis ne visada rodo kokybę. Bet jei tai vyksta labai retai arba visai nevyksta, tada, aišku, tai yra blogai.

Apklausus mokyklose dirbančius ugdymo karjerai koordinatorius, kaip dažnai mokiniai turėtų galvoti apie būsimą karjerą, jos kūrimą, daugiausia pedagogų teigė, jog mokiniams derėtų apie karjerą bei jos kūrimą mąstyti kartą per savaitę. Tik vienas iš apklaustųjų karjeros planavimo mokytojų teigė, kad rečiau – kartą per mėnesį.

Galima daryti išvadą, kad dauguma pedagogų mano, kad mokiniams derėtų apie karjerą mąstyti kuo dažniau. Daugiausia apklaustųjų mokinių apie profesiją galvoja dažniau nei mano pedagogai. Nei vienas iš apklaustųjų pedagogų neteigė, jog mokiniai apie profesiją turėtų galvoti rečiau negu kartą per mėnesį.

Prieš pasirenkant vieną ar kitą profesiją, verta apsvarstyti ir tinkamai įvertinti daugelį aspektų (Ustinavičiūtė, Katkonienė, Žemaitytė, 2011). Kiekvienam asmeniui, norinčiam

pasirinkti tinkamą profesiją, tenka labai atsakingai į tai pažiūrėti ir pereiti daug etapų, vedančių link teisingo ir pačio tinkamiausio pasirinkimo. Kuo daugiau laiko bus skiriama tyrinėjimams, tuo labiau rezultatas džiugins. Geras profesijos pasirinkimas ves link užsiėmimo mėgstama veikla, skatins saviraišką bei tobulėjimą.

Atliekant tyrimą respondentų buvo klausama, kiek kiekvienas iš pateiktų teiginių jiems atrodo svarbus, taip buvo siekiama išsiaiškinti, kaip gimnazistai suvokia karjeros pasirinkimo svarbą.

2 lentelė

Duomenų pasiskirstymas pagal tai, kiek kiekvienas iš teiginių mokiniams yra svarbus (%)

Teiginiai	Svarbu (%)	Iš dalies svarbu (%)	Nesvarbu (%)	Nežino (%)
Geras savęs pažinimas	86,4%	12,7%	1,4%	0,5%
Karjeros reikšmės supratimas	71,8%	26,8%	0,5%	0,9%
Šiuolaikinio pasaulio įtakos karjerai suvokimas	48,6%	45,9%	3,6%	1,8%
Suprasti, kad mokymasis vyksta visą gyvenimą	64,1%	31,4%	1,8%	2,7%
Atsakingumas ir nuodugnus susimąstymas renkantis profesiją	77,3%	20,0%	1,8%	0,9%
Gebėjimų ir norų atitikimas pasirinktai profesijai	63,6%	31,8%	0,9%	3,6%
Pašaukimas	41,4%	45,0%	7,7%	5,9%
Domėjimasis, informacijos rinkimas apie siūlomas profesinių ar aukštųjų mokyklų specialybes	49,5%	41,8%	4,1%	4,5%
Priėmimo sąlygos stojant į profesines ar aukštąsias mokyklas	69,5%	23,2%	4,5%	2,7%
Mokymosi sąlygos, turinys, trukmė, formos	49,1%	43,2%	5,5%	2,3%
Profesijų paklausa darbo rinkoje	59,1%	35,5%	2,7%	2,7%
Profesinės karjeros galimybės	63,2%	30,5%	3,6%	2,7%
Profesijos populiarumas, prestižas	35,5%	40,9%	20,0%	3,6%
Draugo pasirinkta specialybė	8,2%	10,9%	60,9%	20,0%

Atlyginimas	63,2%	30,9%	4,5%	1,4%
Vieta, kur būtų galima įgyti tą specialybę	60,9%	30,0%	7,3%	1,8%
Būsimojo darbo kūrybiškumas	42,7%	42,7%	11,4%	3,2%
Saviraiškos galimybės būsima darbe	47,7%	41,4%	5,9%	5,0%
Būsimojo darbo įdomumas	70,5%	22,7%	3,2%	3,6%
Būsimojo darbo naudingumas visuomenei	42,7%	44,1%	10,0%	3,2%

Pažinti save (vertybes, interesus, asmenybės savybes, gabumus, gebėjimus, fizines savybes, pasiekimus, polinkius) yra be galo svarbu renkantis profesiją. Anot B. Pociūtės (1998) rinktis profesiją padeda savęs pažinimas, individas supranta, koks žmogus jis yra ir kiek sėkmingai galės dirbti pasirinktoje veikloje. Apklausus mokinius paaiškėjo, kad daugumai jų (86,4%) geras savęs pažinimas yra itin aktualus, gimnazistai tam teikia svarbią vietą. Labai nedidelė dalis teigia, jog tai tik iš dalies svarbu (12,7%). Labai nežymi dalis mokinių teigė, kad nesvarbu.

Galima teigti, kad vyresniųjų klasių mokinių dauguma supranta, jog gerai ir atsakingai pažinti save yra vienas svarbiausių žingsnių ruošiantis priimti vieną esmingiausių gyvenimo sprendimų – pasirinkti profesiją.

Anot N. Petkevičiūtės (2006) karjera – žmogaus gyvenimo pilnatvės svarbi dalis. Karjera yra vienas svarbiausių asmenybės savimonės, savivertės, savigarbos, saviraiškos, integratyvinio statuso šaltinių (Augienė, 2009). Atliekant tyrimą gimnazijos moksleivių buvo klausama, kaip jie supranta karjeros reikšmės svarbą. Daugumai iš apklaustų mokinių karjeros reikšmės suvokimas yra svarbus (71,8%), mažesnei daliai – iš dalies svarbu (26,8%). Tik keletas atsakiusųjų teigė, kad nesvarbu.

Galima daryti išvadą, kad daugiausia apklaustų vyresniųjų klasių moksleivių mano, kad yra labai svarbu suvokti karjeros reikšmę.

Šiuolaikinio pasaulio įjaka karjerai yra labai didelė. Sparčiai besikeičiantis pasaulis vis įnoringiau diktuoja savo sąlygas, tad kiekvienas jaunuolis privalo suprasti šiuolaikinio pasaulio įtaką karjerai. Laužackas (2005) pabrėžia, kad pasaulis išgyvena sparčius, visaapimančius pokyčius. Mokslo pasiekimai, informacinių technologijų panaudojimas didžiuliu greičiu veržiasi į mūsų gyvenimą, pakeisdami įprastines, nusistovėjusias normas ir taisykles. Atlikus apklausą paaiškėjo, kad daugumai mokinių (48,6%) šiuolaikinio pasaulio įtakos suvokimas yra svarbus. Tačiau ne ką mažesnei daliai iš dalies svarbus (45,9%), kas rodo, kad ši

mokinių grupė rimtai nesusimąsto apie modernėjančio pasaulio įtaką karjerai. Keletai moksleivių tai atrodo visai nesvarbu.

Šiuolaikiniame pasaulyje mokymasis visą gyvenimą įgauna vis stipresnę reikšmę. Kiekvienas asmuo, norintis išlikti konkurencingame darbo pasaulyje, turi nuolat mokytis, tobulėti, prisitaikyti prie naujovių. Apklausus gimnazijos mokinius paaiškėjo, kad dauguma apklaustų mokinių (64,1%) supranta mokymosi visą gyvenimą svarbą, per pusę mažesnė dalis (31,4%) respondentų teigė, kad mokymasis visą gyvenimą svarbus iš dalies. Tik keletas gimnazijos mokinių pareiškė, jog mokymasis visą gyvenimą jiems atrodo nesvarbus.

Galima teigti, kad daugiausia tyrime dalyvavusių vyresniųjų klasių mokinių suvokia mokymosi visą gyvenimą reikšmę, tačiau išlieka nemaža dalis, kuri tam neteikia svarbios reikšmės, jiems tai atrodo ne tin svarbu.

Renkantis profesiją reikia suprasti, kad jei pats asmuo nesisitengs, niekas jam negalės padėti, tad svarbu rodyti pačiam iniciatyvą, atskingai ir nuodugniai susimąstyti. Daugumai tiriamųjų tai yra svarbu (77,3%), žymiai mažiau atsakė, kad svarbu iš dalies (20,0%). Manančių, kad tai nesvarbu pasitaikė tik keletas.

Galima teigti, kad daugiausia apklaustų vyresniųjų klasių mokinių į profesijos pasirinkimą žiūri kaip į rimtą procesą, reikalaujantį atsakingumo ir nuodugnaus susimąstymo, atsidavusios paieškos profesijų pasaulyje.

Norint sėkmingai pasirinkti profesiją būtina atsižvelgti, ar ši profesija atitinka norus, gebėjimus. Nors dauguma apklaustų gimnazistų tai suvokia (63,6%), tačiau išlieka dalis (31,8%) to nesuvokiančių. Šio itin svarbaus aspekto neįvertinimas lemia nepasitenkinimą profesija, nemeilę darbui, kas blogai atsiliepia tiek pačiam asmeniui, tiek visuomenei. Nežymi dalis tiriamųjų teigė, kad gebėjimų bei norų atitikimas pasirinktai profesijai yra nesvarbus.

Asmenybės pašaukimas tampa kertiniu profesinio pasirinkimo veiksmu. Pažymėtina, kad profesinis pašaukimas yra viena iš sudėtingiausiai apibrėžiamų sąvokų. Profesiniu pašaukimu dažniausiai suprantamas individualių vertybių ir įvairių darbo komponentų reikšmių, kurios nulemia asmenybės profesinį kelią ir profesinę sėkmę, atitiktis. Žmonės dirbantys iš pašaukimo, į darbą žiūri kaip į savaime suprantamą veiklą ir yra įsipareigoję darbui, kurį atlieka (Pociūtė, 2010). Taip pat autorė pabrėžia, jog pašaukimas darbe yra siejamas su aukštu socialiniu statusu ir saviverte, kaip išaugusia galia.

Pašaukimas yra apibūdinamas kaip aukščiausias tikslas, kuriam žmogus paskiria savo gyvenimą, ir kuris padeda žmogui maksimaliai išreikšti savo individualybę (Kavaliauskienė, 2007).

Dauguma tiriamųjų (45,0%) teigė, kad pašaukimas jiems yra tik iš dalies svarbus, šiek tiek mažesnė dalis (41,4%) atsakė, kad pašaukimas yra svarbu. Keltas apklaustųjų teigė, kad nesvarbus.

Galima daryti išvadą, kad daugiausia tyrime dalyvavusių moksleivių nesuvokia, koks svarbus yra pašaukimas būsimajame darbe. Pašaukimo neįvertinimas gali nulemti nesėkmę keliaujant karjeros keliu.

Klausiant tiriamųjų, ar jiems atrodo svarbus domėjimasis, informacijos rinkimas apie siūlomas profesinių ar aukštųjų mokyklų specialybes, paaiškėjo, kad daugiausiai atskiusių svarbus (49,5%), šiek tiek mažesnė dalis (41,8%) teigė, kad iš dalies svarbus. Nežymiai daliai gimnazistų tai atrodo nesvarbu.

Galima teigti, kad dauguma apklaustųjų supranta, jog yra labai svarbu domėtis būsima profesija, rinkti išsamią informaciją. Tačiau išlieka nemažai manančių, kad tai tik iš dalies svarbu, tai parodo šių mokinių neatsakingą požiūrį į profesijos pasirinkimą.

Priėmimo sąlygos stojant į profesines ar aukštąsias mokyklas didžiajai daliai gimnazistų (69,5%) atrodo svarbus, žymiai mažesnei daliai (23,2%) tai atrodo iš dalies svarbu, keletai moksleivių – nesvarbu. Mokymosi sąlygos, turinys, trukmė, formos daugumai apklaustųjų (49,1%) svarbu, šiek tiek mažiau (43,2%) atsakė, kad iš dalies svarbu, keletas – nesvarbu.

Profesijų paklausa darbo rinkoje atrodo svarbi daugumai apklaustųjų (59,1%), kas rodo šių mokinių suvokimą, kad svarbu ne tik įgyti tam tikrą specialybę, tačiau taip pat turėti realią galimybę rasti darbo vietą. Nemažai daliai (35,5%) profesijos paklausa darbo rinkoje atrodo tik iš dalies svarbi, kas nulemia tai, kad kai kurie asmenys dirba ne pagal savo išsilavinimą. Keltai apklaustųjų profesijos paklausa darbo rinkoje atrodo nesvarbi.

Daugiausiai tiriamųjų svarbią vietą užima profesinės karjeros galimybės bei atlyginimas (63,2%), per pusę mažiau mano, kad tai iš dalies svarbu, nedidelei daliai – nesvarbu.

Galima teigti, kad didžiajai daliai mokinių yra itin svarbu turėti plačias galimybes būsimajame darbe bei uždirbti pakankamą pinigų sumą.

Profesijos populiarumui prestižui, dauguma gimnazistų (40,9%) teikia iš dalies svarbią vietą, mažiau atsakiusiųjų (35,5%) – svarbią vietą. Maža dalis (20,0%) atskiusiųjų teigia, kad profesijos populiarumas, prestižas yra nesvarbus.

Populiari specialybė dar nereiškia, kad specialybė yra paklausti ir, kad tokią specialybę įgijęs asmuo gaus norimą darbo vietą. Galima teigti, jog dauguma mokinių tai suvokia, tačiau išlieka nemaža dalis to nesuprantančių.

Kai kurie jauni žmonės daro didelę klaidą rinkdamiesi draugo pasirinktą specialybę, kai tuo tarpu jų norai, gebėjimai yra visai ne tokie kaip šalia esančio geriausio

draugo. Apklausus mokinius paaiškėjo, kad daugiausia jų (60,9%) mano, kad draugo pasirinkta specialybė jiems visiškai nesvarbi. Nors nedaug, tačiau yra atsakiusių, jog tai jiems atrodo svarbu ir iš dalies svarbu.

Didžioji dauguma (60,9%) apklaustų jaunuolių teigė, kad jiems svarbi vieta, kur būtų galima įgyti tą specialybę, per pusę mažiau teigiančių, kad tai iš dalies svarbu. Nedidelė dalis tiriamųjų teigė, kad nesvarbu.

Vienodai pasiskirstė mokinių nuomonės teigiančių, kad svarbu ir iš dalies svarbu yra būsimojo darbo kūrybiškumas (42,7%). Nedideliame skaičiui tai nesvarbu.

Daugumai (47,7%) vyresniųjų klasių mokinių yra svarbios saviraiškos galimybės būsimojame darbe, šiek tiek mažesnė dalis (41,4%) mano, kad iš dalies svarbu. Nedidelė dalis manančių, kad nesvarbu.

Vieni karjerą tapatina su didele sėkme, dideliu atlyginimu, kitiems karjera tiesiog gerai mokamas ir įdomus darbas (Ustinavičiūtė, Katkonienė, Žemaitytė, 2011). Taigi atliekant tyrimą moksleivių buvo klausiama, ar jiems yra svarbus būsimojo darbo įdomumas. Apskaičiavus gautus duomenis paaiškėjo, kad daugiausia apklaustųjų (70,5%) teigė, kad jiems tai yra svarbu, žymiai mažiau (22,7%) teigiančių, kad tik iš dalies svarbu. Labai nežymi dalis mokinių atsakė, kad nesvarbu.

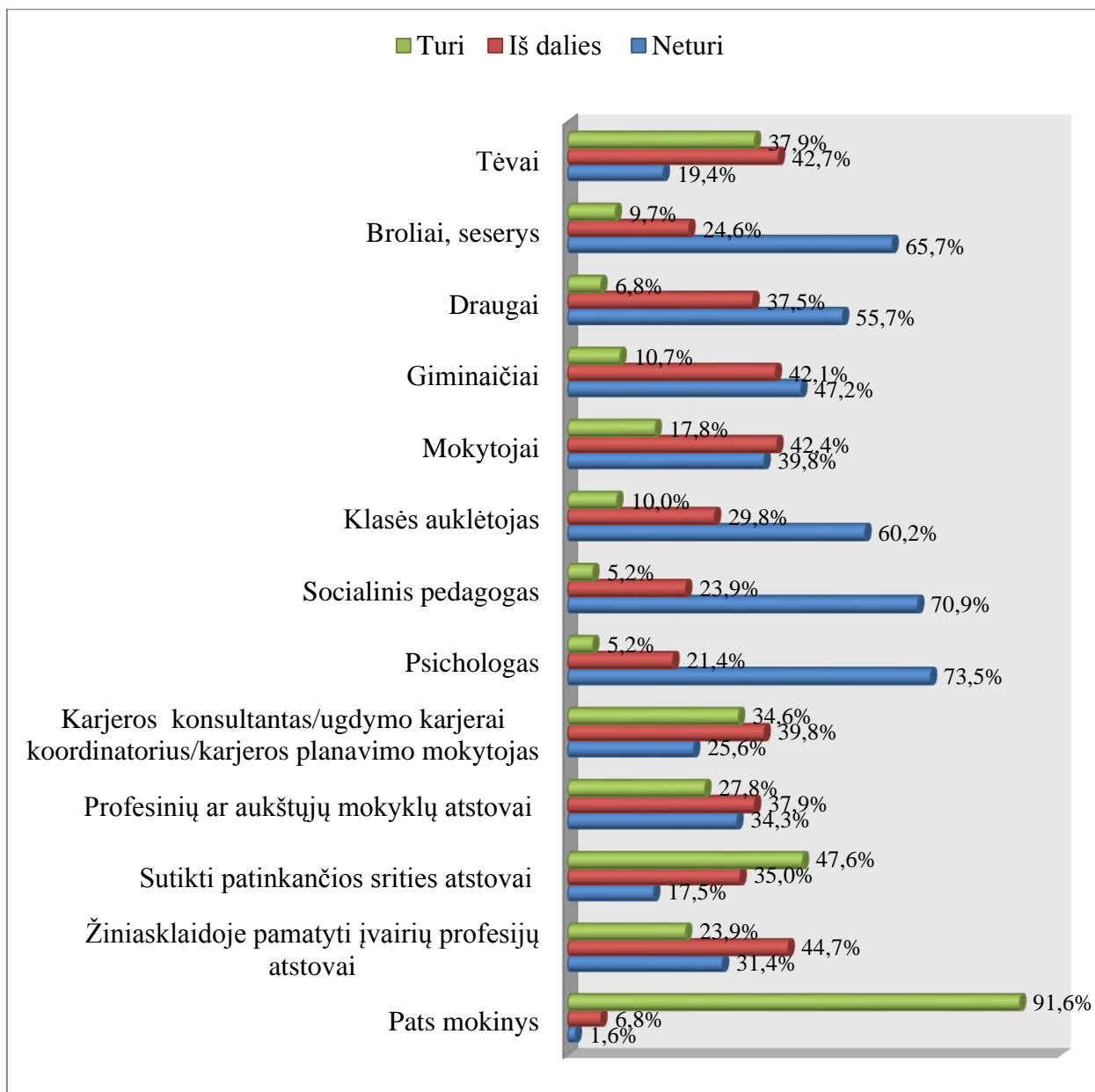
Galima daryti išvadą, kad renkantis karjeros kelią, mokiniams aktualu turėti įdomų darbą.

Profesijos pasirinkimas yra viena aktualiausių problemų, nuo kurių tinkamo sprendimo priklauso tiek žmonių asmeninės, tiek visuomeninės gerovės augimas (Petrauskaitė, 1996). Daugumai (44,1%) būsimojo darbo naudingumas visuomenei svarbus iš dalies. Šiek tiek mažesnė dalis (42,7%) mano, kad svarbu. Mažai atsakiusių teigė, kad nesvarbu.

Galima teigti, kad dauguma jaunuolių būsimojo darbo naudingumą visuomenei teikia ne pačią svarbiausią vietą.

Apibendrinus duomenis, paaiškėjo, jog dauguma mokinių suvokia karjeros pasirinkimo ir kiekvieno žingsnio einant link šio apsisprendimo svarbą.

Kiekvienas jaunuolis, kuris renkasi profesiją nori su kažkuo pasitarti, paklaustyti patyrusio asmens patarimo. Mokiniai vadovaujasi asmenų, turinčių nemažai darbo patirties nuomone. Taigi atliekant tyrimą respondentų buvo klausiama, kas turi įtakos mokinių profesiniam apsisprendimui.

5 pav. Asmenys, kurie turi įtakos mokinių profesijos pasirinkimui (N = 309)

Apklausus mokinius, kas turi įtakos jų profesiniam apsisprendimui, buvo nustatyta, kad labiausiai už savo pasirinkimus atsako patys mokiniai (91,6%). Nemažai atsakiusių teigė, kad turi įtakos sutikti sužavėjusios srities atstovai (47,6%), tėvai (37,9%) bei mokykloje dirbantys karjeros konsultantai/ ugdymo karjerai koordinatoriai/ karjeros planavimo mokytojai (34,6%). Mažesnei daliai respondentų įtakos turi profesinių ar aukštųjų mokyklų atstovai, žiniasklaidoje pamatyti įvairių profesijų atstovai, mokytojai. Dar mažesnei daliai giminaičiai, klasės auklėtojas, broliai seserys, draugai. Nežymus skaičius apklaustųjų teigė, kad jų pasirinkimui turi įtakos socialinis pedagogas ar psichologas.

Pedagogų nuomone daugiausia įtakos mokinių profesijos pasirinkimui turi tėvai, šiek tiek mažiau pats mokinys. Daugumos mokinių teigimu, jie patys yra atsakingi už savo karjeros kūrimą. Taigi galima teigti, kad pedagogai yra susidarę klaidingą nuomonę. Taip pat

pedagogai teigė, kad turi įtakos karjeros konsultantai, sutikti patinkančios srities atstovai, profesinių ar aukštųjų mokyklų atstovai, broliai, seserys. Mažiau manančių, jog giminaičiai, draugai.

Galima daryti išvadą, kad mokinių pasirinkimui dėl būsimos profesijos turį įtakos įvairūs žmonės, labiausiai sutikti patinkančios srities atstovai, tėvai, karjeros planavimo mokytojai, tačiau labiausiai už savo pasirinkimą jaučiasi atskingas pats mokinys.

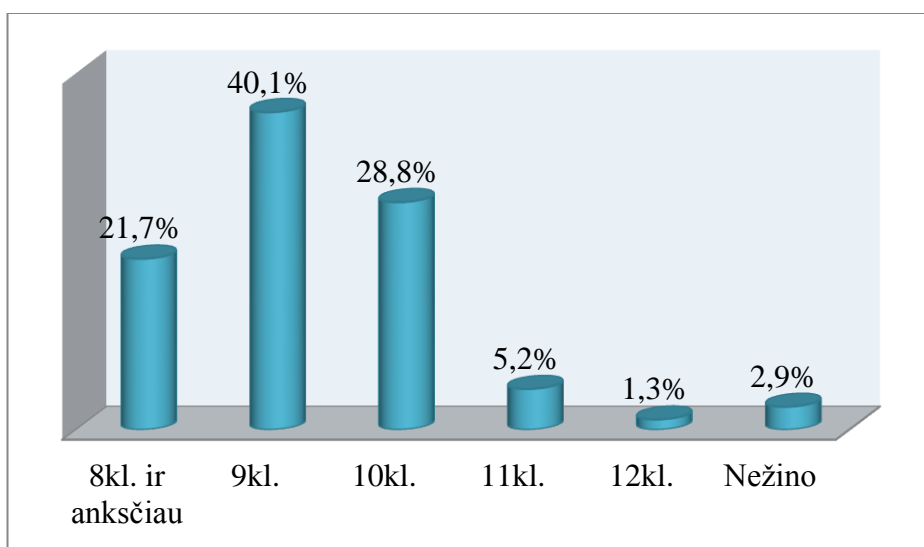
Kalbant apie teikiamų profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų kokybę, poreikį galima teigti, kad nors ir mokinai labiausiai patys atsakingi už savo pasirinkimus, jiems reikalinga įvairių, juos supančių žmonių nuomonė. Atlikus tyrimą matyti, kad ne visi mokyklos bendruomenės nariai stengiasi padėti mokiniui pasirinkti profesiją. Tai rodo, kad mokykla turi stengtis kuo kokybiškiau, sistemingiau padėti mokiniams priimti sprendimą dėl profesijos pasirinkimo.

2.2.3. Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos

Mokėti rinktis ir priimti sprendimus tiek asmeniniame gyvenime, tiek profesinėje veikloje tampa svarbiausias gebėjimai, kurie turi būti ugdomi mokykloje (Pociūtė, 2010).

Kaip teigia Schenck, Paulette M., Anctil, Tina M., Smith, Carol Klose (2012) svarbu skatinti karjeros svarbos suvokimą mokyklose.

Buvo klausiami respondėntų nuomonės, nuo kada mokykloje reikėtų mokiniams pradėti teikti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas.

6 pav. Mokinių nuomonė, nuo kada reikėtų pradėti teikti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas (N = 309)

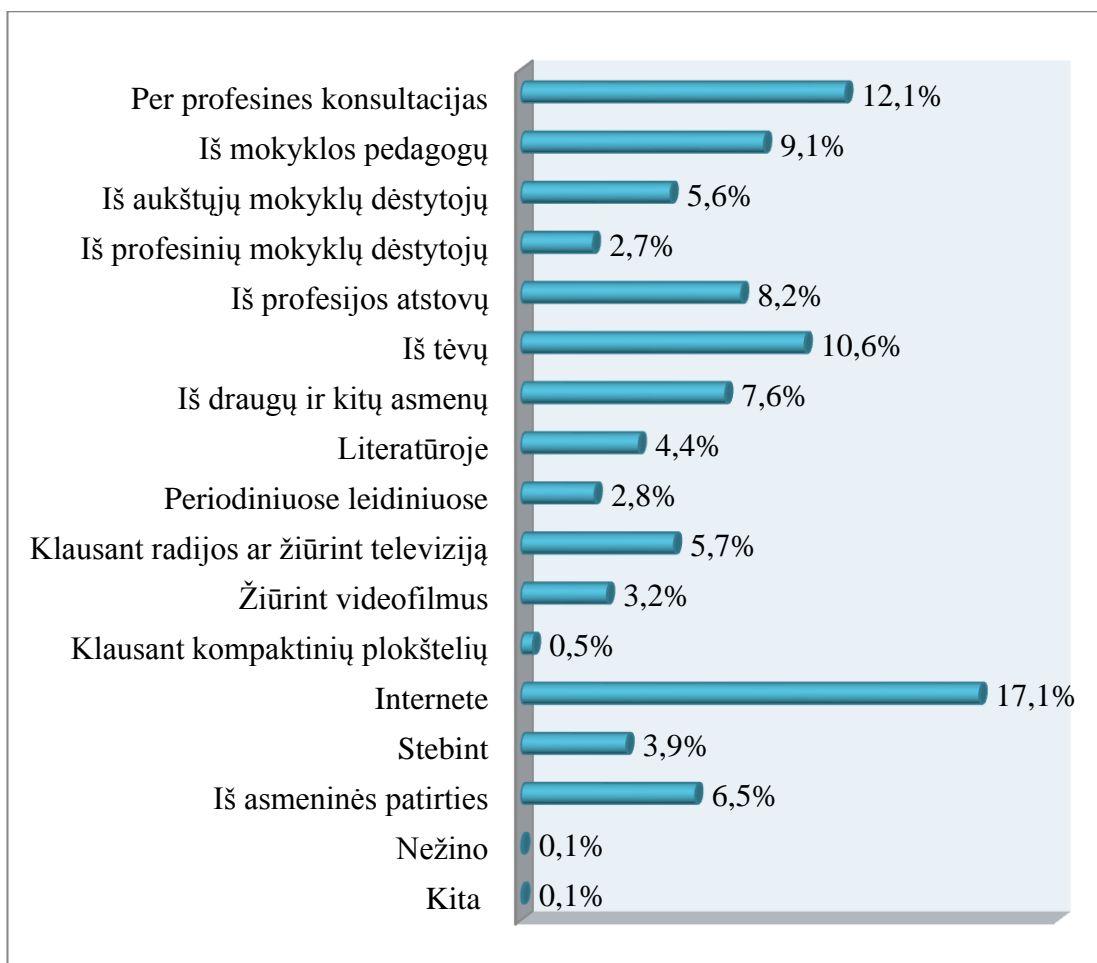
Apklausus pedagogus ir mokinius, nuo kada mokiniams reikėtų pradėti teikti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas, buvo nustatyta, kad dauguma mokinių mano, jog profesinis informavimas bei konsultavimas turėtų būti pradėtas 9 klasėje (40,1%). Mažesnė

dalį (28,8%) mokinių mano, kad nuo 10 klasės, dar šiek tiek mažesnę dalį (21,7%) teigia, jog nuo 8 klasės ir anksčiau. Nedidelis skaičius mokinių mano, kad paskutinėse klasėse. Kaip ir mokinių dauguma, taip ir pedagogų, manančių, kad profesinis informavimas ir konsultavimas turi būti pradėtas 9 klasėje. Mažesnę dalį pedagogų teigė, jog nuo 8 klasės ir anksčiau.

Galima daryti išvadą, kad tiek mokiniai, tiek pedagogai atsakingai žiūri į profesinį informavimą ir konsultavimą mokykloje, šios paslaugos turi būti pradėtos kuo anksčiau.

Vienas iš svarbių žingsnių kelyje į racionalų profesijos pasirinkimą yra informuotumas apie pasirenkamos profesijos darbo turinį, aplinką, atlyginimą, būtiniausias psichofiziologines savybes, įgalinančias efektyviai dirbti. Siektina, kad besirenkantys profesiją jauni žmonės suprastų, kaip svarbu turėti visapusišką informaciją apie ją, žinotų kaip ją gauti (Petrauskaitė, 1996).

Atliekant tyrimą mokinių buvo teirujamasi, kur jie gauna daugiausia informacijos karjeros pasirinkimo klausimais.

7 pav. Duomenų pasiskirstymas pagal tai, kur mokiniai gauna daugiausia informacijos apie profesijos pasirinkimą (N = 309)

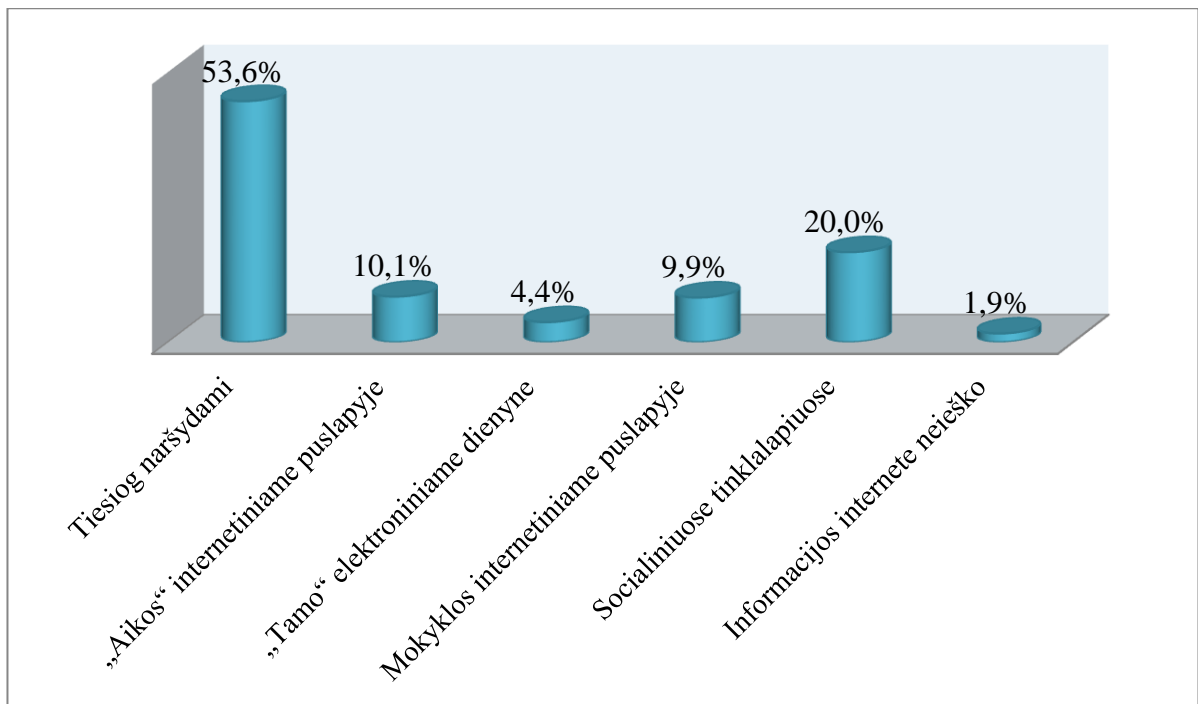
Apklausus mokinius, kur jie gauna daugiausia informacijos rinkdamiesi profesiją, buvo nustatyta, kad daugiausia informacijos susijusios su profesijos pasirinkimu mokiniai gauna internete (17,1%). Mažesnę dalis respondentų teigė daugiausia informacijos gaunantys per profesines konsultacijas, taip pat iš tėvų. Šiek tiek mažiau – iš mokyklos pedagogų, profesijos atstovų, draugų ir kitų asmenų. Dar mažesnę dalis respondentų teigė daugiausia informacijos gaunantys iš asmeninės patirties, klausant radijos ar žiūrint televiziją, iš aukštųjų mokyklų dėstytojų. Nedidelė dalis teigė gaunantys daugiausia informacijos literatūroje, stebint, žiūrint video filmus, periodiniuose leidiniuose, iš profesinių mokyklų dėstytojų. Nežymi dalis mokinių informacijos gauna klausant kompaktinių plokštelių.

Galima daryti išvadą, kad prieinamiausia ir išsamiausia informacija mokiniams yra internete. Pasak D. Augienės (2009) itin svarbus informacijai apie profesiją gauti yra internetas. Internetas – įvairiapusės naudos teikiantis efektyvus profesinio informavimo metodas. Internetas išplečia profesinio informavimo galimybes. Interneto puslapiuose moksleiviai gali rasti informacijos juos dominančias klausimais – apie profesijų pasaulį, karjeros galimybes, mokymo įstaigas ir t.t.

Daugumos apklaustų karjeros planavimo mokytojų nuomone mokiniai daugiausia informacijos gauna per profesines konsultacijas, mažiau iš tėvų, iš draugų ir kitų asmenų, internete, dar šiek tiek mažiau iš mokyklos pedagogų. Mažesnę dalis dalis pedagogų mano, jog mokiniai daugiausia informacijos gauna iš asmeninės patirties, stebint, klausant radijos ar žiūrint televiziją, literatūroje, iš profesinių ar aukštųjų mokyklų dėstytojų. Mažiausiai respondentų mano, jog mokiniai gauna informacijos iš profesijos atstovų.

Galima teigti, kad daugumos apklaustų ugdymo karjerai koordinatorių nuomone mokiniai daugiausia informacijos gauna per profesines konsultacijas, kai tuo tarpu mokiniai teigia, jog informacijos daugiausia gauna internete. Tai rodo, kad mokiniams nepakanka informacijos gaunamos iš mokykloje dirbančių pedagogų, kurie teikia profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas mokykloje.

Buvo tiriama, kaip ir kur mokiniai gauna informacijos apie profesijas internete.

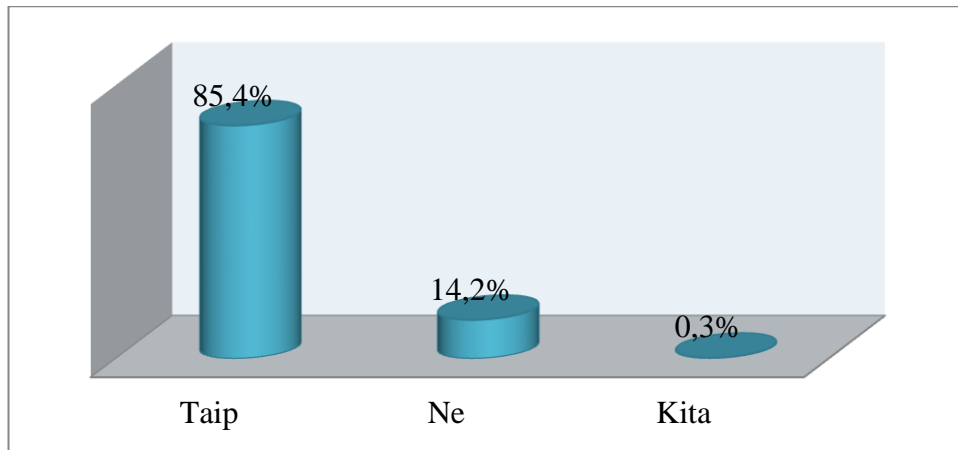

8 pav. **Daugiausia informacijos apie profesijas mokiniai internete gauna** (N = 309)

Iš 8 paveiksle pateiktų duomenų matyti, kad dauguma respondentų (53,6%) informacijos susijusios su profesijos pasirinkimu ieško tiesiog naršydami. Žymiai mažesnė mokinių dalis informacijos internete gauna socialiniuose tinklalapiuose, dar mažesnė dalis – „Aikos“ internetiniame puslapyje bei mokyklos internetiniame puslapyje. Nedidelė dalis apklaustųjų informacijos apie profesijas gauna „Tamo“ elektroniniame dienynė. Tik nežymus skaičius respondentų informacijos internete neieško.

Apibendrinant duomenis galima teigti, kad mokiniai ieškodami informacijos apie profesijas ieško įvairiai, dažniausiai tiesiog naršydami. Tai parodo, jog su mokiniais mokykloje nėra pakankamai dirbama, nėra pakankamai šviečiama, kur konkrečiai galima ieškoti tinkamos, teisngos, kokybiškos informacijos, siekiant išsirinkti tinkamą karjeros kelią.

Norint, kad mokiniams būtų suteikta visokeriopa, kompetetinga, nuosekli ir sisteminga pagalba mokykloje renkantis karjeros kelią, profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos turi būti prienamos ir žinomos kiekvienam mokykloje besimokančiam jaunuoliui. Buvo tiriama, ar visi mokiniai žino, kur mokykloje gali gauti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas.

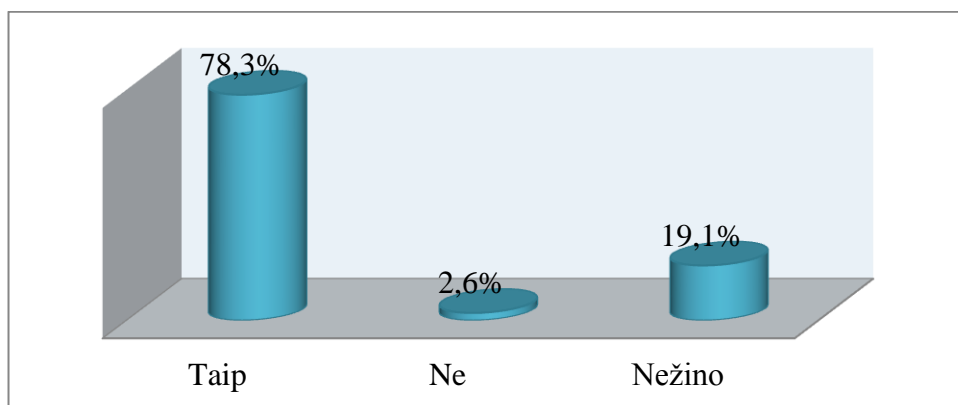

9 pav. Duomenų pasiskirstymas pagal tai, ar mokiniai žino, kur, kada ir kaip mokykloje gali gauti ugdymo karjerai, profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas (N = 309)

9 paveiksle aiškiai matyti, kad dauguma mokinių (85,4%) žino, kur, kada ir kaip mokykloje gali gauti ugdymo karjerai, profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas. Nedidelė dalis apklaustų vyresniųjų klasių moksleivių teigė nežinantys apie paslaugų gavimą mokykloje. Nežymi dalis moksleivių skeptiškai nusiteikę ir teigė, jog jiems visiškai neįdomi mokykloje teikiama pagalba ir ši pagalba jiems visiškai nepadės pasirinkti profesijos.

Visi apklausti pedagogai teigė, kad visi mokiniai žino apie tai, kur kada ir kaip šios paslaugos teikiamos. Galima teigti, jog pedagogai susidarę klaidingą nuomonę, jog visi mokiniai žino, kur, kada ir kaip mokykloje gali gauti ugdymo karjerai, profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas.

Antanaitienės A., Sajienės L. (2012) tyrimas atskleidė, kad profesinio informavimo taškų vaidmuo mokyklose dar nėra reikšmingas, nes mažai dėmesio skiriama individualiam darbui su mokiniais, jų profesiniam kryptingumui nustatyti, tolesnei karjerai projektuoti.

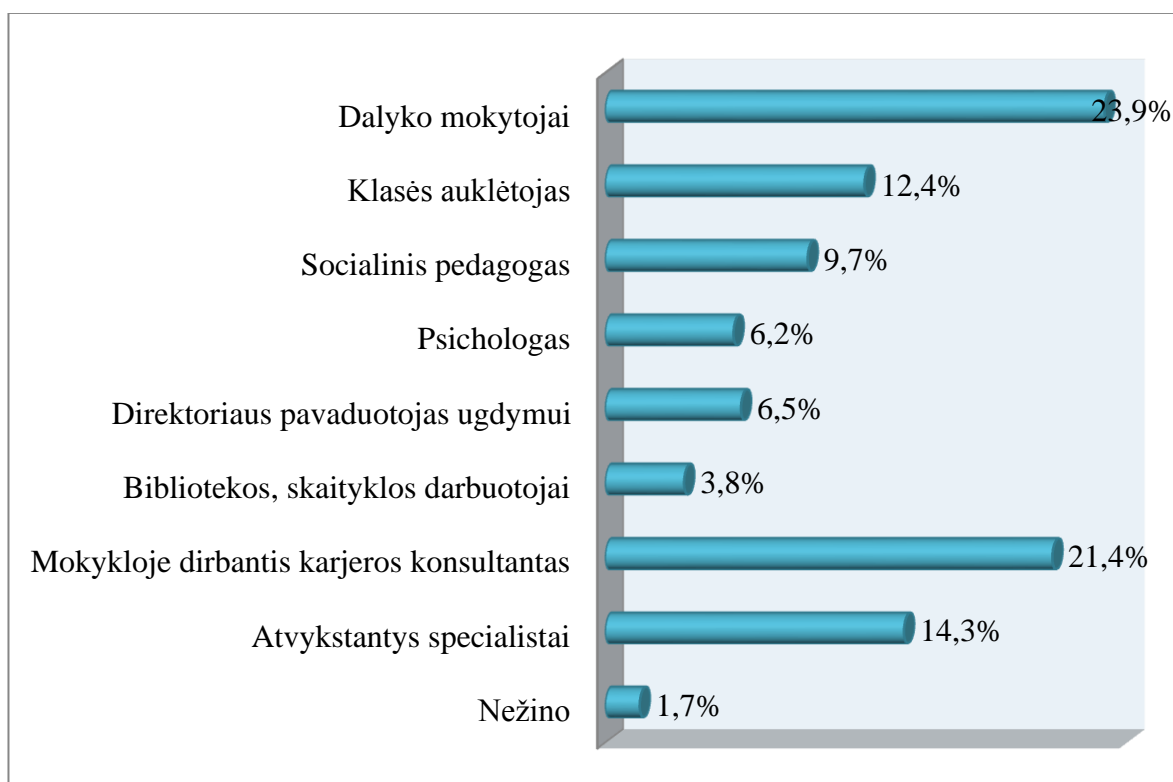

10 pav. Mokinių nuomonė apie profesinio informavimo taško (PIT) ar ugdymo karjerai centro egzistavimą mokykloje (N = 309)

Atlikus apklausą paaiškėjo, kad dauguma mokinių (78,3%) žino apie profesinio informavimo taško (PIT) ar ugdymo karjerai centro egzistavimą mokykloje, kur gali gauti ugdymo karjerai, profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas. Nedidelė dalis mokinių nežino apie šios veiklos egzistavimą, nežymi dalis mokinių teigė, kad ši profesinio orientavimo veikla jų mokykloje neegzistuoja. Visi apklausti pedagogai patvirtino apie PIT ar ugdymo karjerai centro egzistavimą jų mokykloje.

Galima daryti išvadą, kad visose gimnazijose, kuriose buvo atliktas tyrimas egzistuoja profesinio informavimo taškas (PIT) ar ugdymo karjerai centras ir dauguma mokinių apie šios veiklos egzistavimą jų mokykloje žino. Tačiau išlieka dalis tų, kurie nežino kas tai yra, kas rodo arba nepakankamą mokinių susidomėjimą ir iniciatyvumą arba nepakankamą PIT ar ugdymo karjerai centro veiklos viešinimą, reikšminimą ugdymo įstaigose.

Specialistų teigimų, kiekvienas mokytojas per savo pamokas, užsiėmimus turi kažkiek skirti laiko mokinių profesiniam informavimui, sužadinti jų norą, iniciatyvą, susidomėjimą būsima profesija. Atliekant tyrimą mokinių buvo klausama, kas jų mokykloje teikia profesinį informavimą ir konsultavimą. Taip pat siekta išsiaiškinti, ar mokiniai skiria profesinį informavimą nuo profesinio konsultavimo.

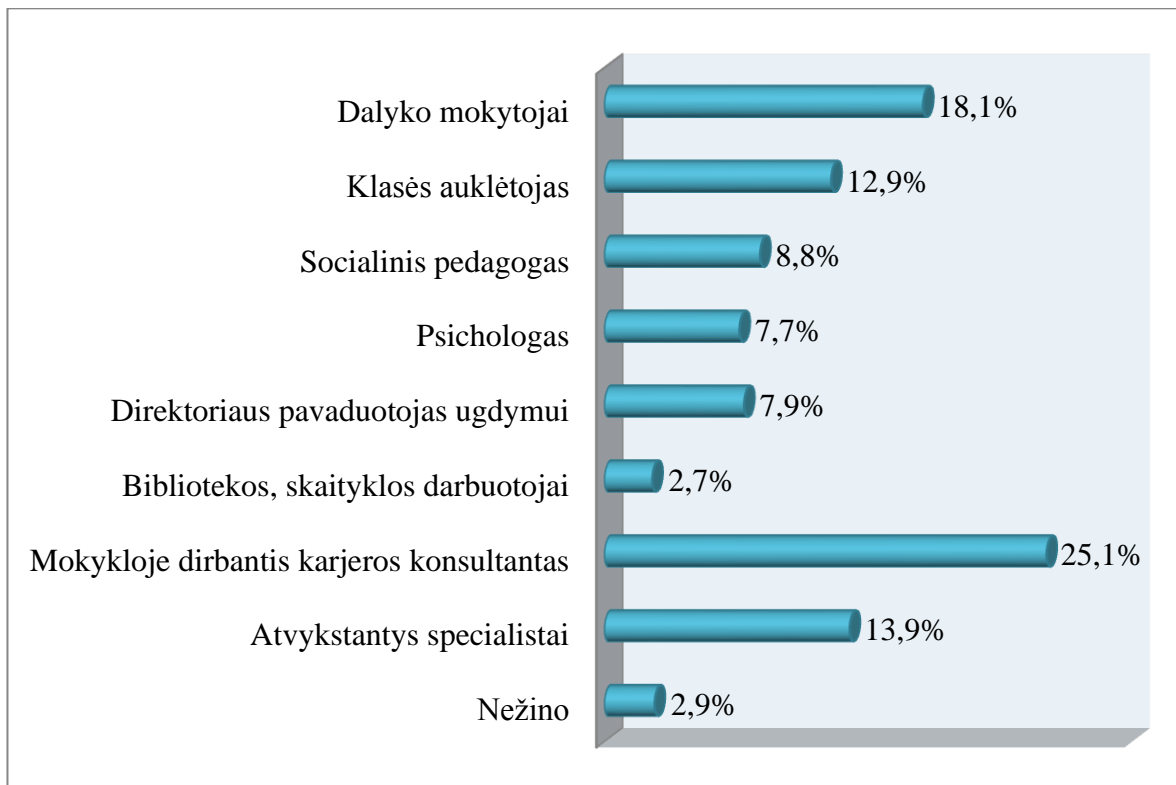

11 pav. **Mokinių nuomonė, kas mokykloje teikia profesinio informavimo paslaugas**

(N = 309)

11 paveikslas iliustruoja tai, kad gimnazistų teigimu profesinio informavimo paslaugas teikia dalyko mokytojai (23,9%), mokykloje dirbantys karjeros planavimo mokytojai

ar ugdymo karjerai koordinatoriai (21,4%). Mažesnę dalis teigė, kad atvykstantys specialistai (14,3%), klasės auklėtojas (12,4%). Dar mažesnę – socialinis pedagogas. Nedidelė dalis apklaustųjų teigė, kad direktoriaus pavaduotojas ugdymui, psichologas. Mažiausiai apklaustųjų teigė, kad profesinio informavimo paslaugas jų mokykloje teikia bibliotekos, skaityklos darbuotojai. Nežymus skaičius atskiusiųjų nežino, kas teikia šias paslaugas.

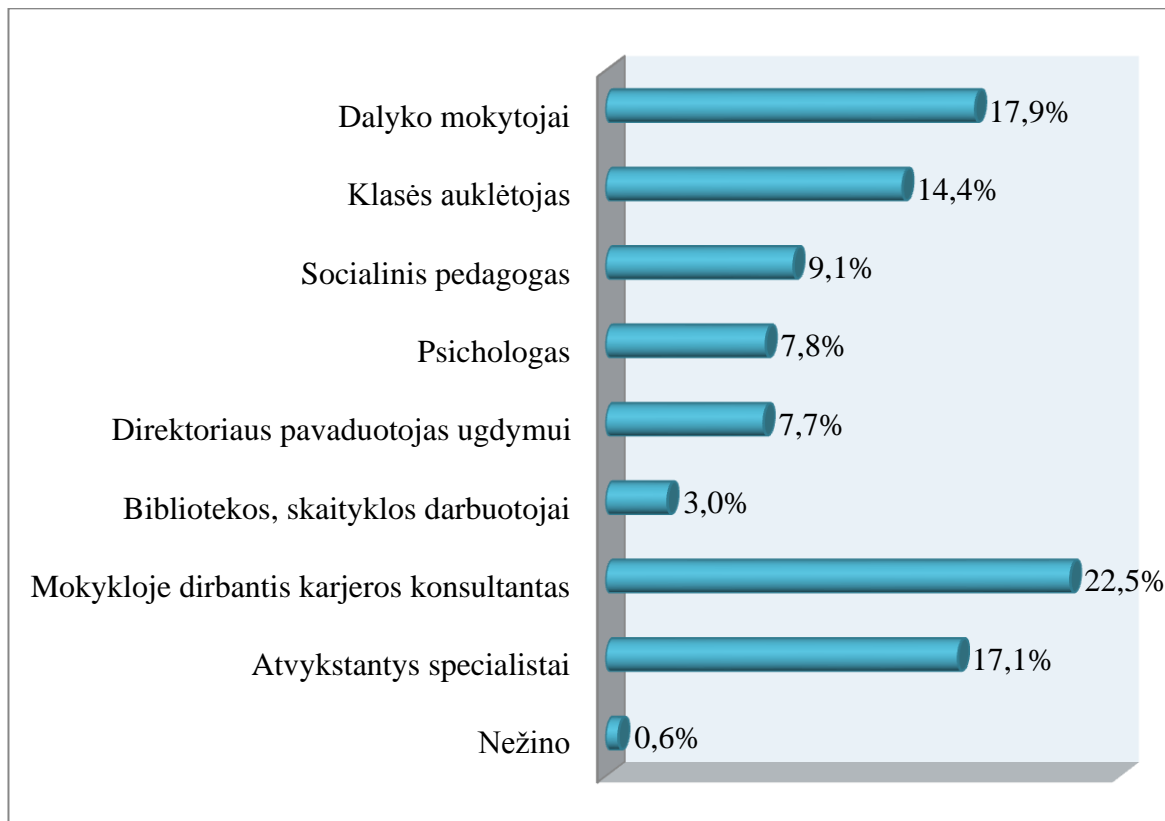

12 pav. **Mokinių nuomonė, kas mokykloje teikia profesinio konsultavimo paslaugas**
(N = 309)

12 paveiksle pateikti duomenys rodo, kad daugiausia atskiusiųjų (25,1%) teigė, jog profesinį konsultavimą mokykloje teikia mokykloje dirbantis karjeros planavimo mokytojas, mažiau respondentų teigė (18,1%), kad dalyko mokytojai. Dar mažiau gimnazistų išreiškė nuomonę, kad atvykstantys specialistai, klasės auklėtojas. Nedidelę dalį užėmė tų moksleivių, kurie teigė, kad profesinį konsultavimą teikia socialinis pedagogas, direktoriaus pavaduotojas ugdymui, psichologas. Mažiausiai tiriamųjų atsakė, kad profesinio konsultavimo paslaugas teikia bibliotekos, skaityklos darbuotojai.

Apibendrinant duomenis galima teigti, kad daugiausia profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų mokykloje atlieka ugdymo karjerai koordinatoriai, dalyko mokytojai, atvykstantys specialistai bei klasės auklėtojas. Mokiniai daug maž atskyrė profesinį informavimą nuo konsultavimo, kadangi teigė, jog dauguma dalyko mokytojų informuoja karjeros pasirinkimo klausimais, o konsultuoja mokykloje dirbantys karjeros konsultantai.

Kiekvienoje mokykloje profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas turėtų teikti kvalifikuotas darbuotojas, kuris puikiai išmano savo darbą ir turi kompetencijų teikti kokybiškas ir sistemingas paslaugas mokiniams, besirenkančiams savo karjeros kelią. Taigi, tiek mokinių, tiek ugdymo karjerai koordinatorių/ karjeros planavimo mokytojų, buvo klausama, kas jų nuomone mokykloje turėtų teikti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas.

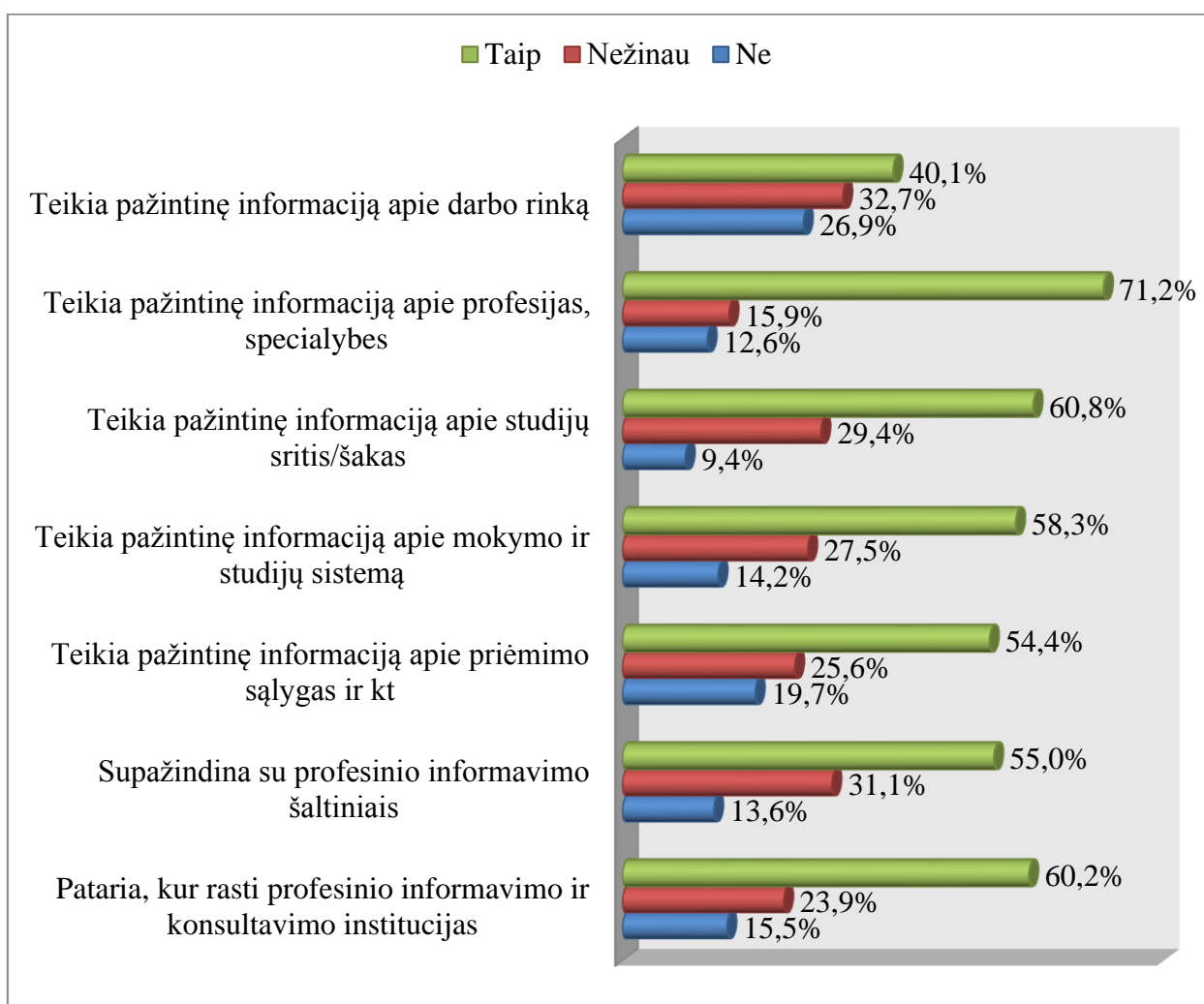

13 pav. **Mokinių, kas mokykloje turėtų teikti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas** (N = 309)

Iš pateiktų duomenų matyti, jog dauguma respondentų (22,5%) teigė, kad mokykloje profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas turėtų teikti mokykloje dirbantis karjeros konsultantas. Nemažai apklaustų mokinių teikia svarbą dalyko mokytojams (17,9%) bei atvykstantiems specialistams (17,1%), šiek tiek mažiau klasės auklėjui (14,4%). Dar mažiau atsakė mokinių, teigiančių, jog profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas mokykloje turėtų teikti socialinis pedagogas, psichologas, direktoriaus pavaduotojas ugdymui. Nežymi dalis mokinių teigia, jog profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas turėtų teikti bibliotekos, skaityklos darbuotojai. Pedagogų nuomonė, kad mokykloje šias paslaugas turėtų teikti dalyko mokytojai, klasės auklėtojas pasiskirstė po lygiai. Šiek tiek mažiau pedagogų teigė, jog direktoriaus pavaduotojas ugdymui, psichologas, socialinis pedagogas. Nedaug pedagogų pareiškė, kad profesinį informavimą ir konsultavimą turėtų teikti atvykstantys specialistai.

Galima daryti išvadą, kad tiek mokiniai, tiek pedagogai mano, jog profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas turėtų teikti mokykloje dirbantis karjeros konsultantas, kuris turi tam kvalifikaciją bei kompetencijas.

2005 m. patvirtintame „Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimo reikalavimų apraše“ (Įsakymas Nr. ISAK-739/A1-116) teigiama, kad mokyklų mokytojai 9-12 klasių mokiniams turi teikti pažintinę informaciją apie darbo rinką, profesijas, specialybes, studijų sritis/ šakas, mokymo ir studijų sistemą, priėmimo sąlygas ir kt. Supažindinti su profesinio informavimo šaltiniais, patarti, kur rasti profesinio informavimo ir konsultavimo institucijas. Taigi apklausiant mokinius bei karjeros koordinatorius buvo teirujamasi, ar mokykloje dirbantys mokytojai šias paslaugas teikia 9-12 klasių mokiniams.

15 pav. **Mokinių nuomonė apie mokykloje dirbančių mokytojų profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimą (N = 309)**

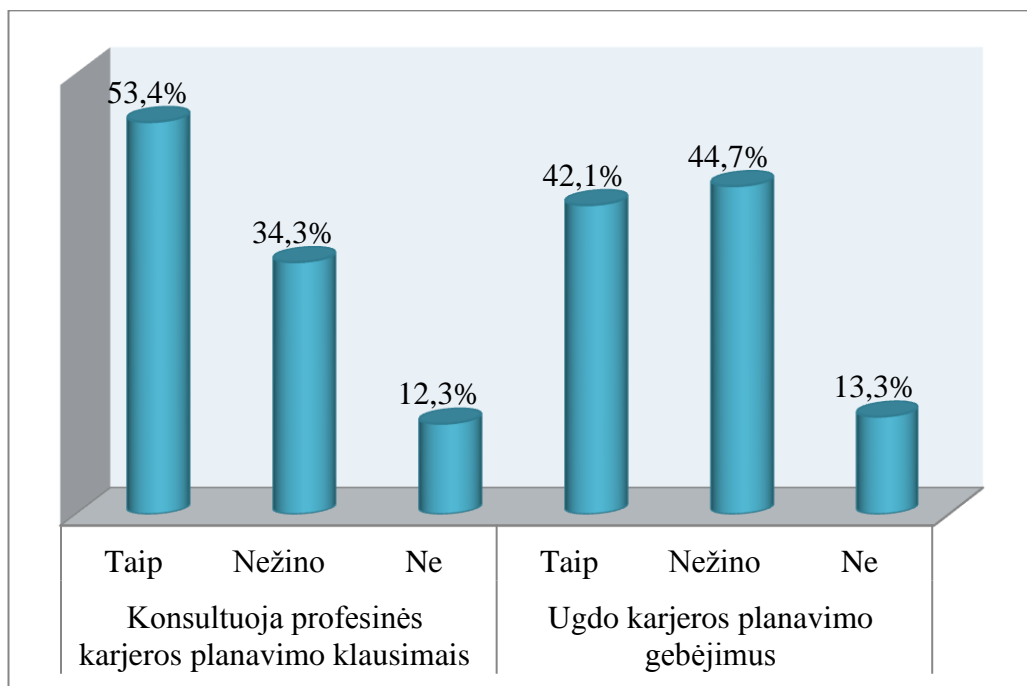
15 paveiksle pateikti duomenys rodo, kad dauguma mokinių teigia, kad mokykloje dirbantys mokytojai teikia pažintinę informaciją apie profesijas, specialybes (71,2%), taip pat nemaža dalis gimnazistų atsakė, kad mokytojai teikia pažintinę informaciją apie studijų sritis/

šakas (60,8%), pataria, kur rasti profesinio informavimo ir konsultavimo institucijas (60,2%). Mažiau atskiusių pareiškė, kad teikia pažintinę informaciją apie mokymo ir studijų sistemą (58,3%), priėmimo sąlygas ir kt. (54,4%), supažindina su profesinio informavimo šaltiniais (55,0%), teikia pažintinę informaciją apie darbo rinką (40,1%).

Dauguma apklaustų ugdymo karjerai koordinatorių teigiamai atsiliepė apie mokyloje dirbančių mokytojų darbą su mokiniais profesinio informavimo klausimais. Kai kurie pedagogai teigė, kad mokytojai nepataria mokiniams, kur rasti profesinio informavimo ir konsultavimo institucijas, nesupažindina mokinių su profesinio informavimo šaltiniais, neteikia pažintinės informacijos apie mokymo ir studijų sistemą.

Galima daryti išvadą, kad didelė dalis mokytojų stengiasi informuoti mokinius apie karjerą, jos pasirinkimą. Tačiau išlieka dalis mokinių, nežinančių ar pasigendančių šių paslaugų. Tai rodo nevysiškai efektyvų profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimą iš mokykloje dirbančių mokytojų pusės.

2005 m. patvirtintame „Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimo reikalavimų apraše“ (Isakymas Nr. ISAK-739/A1-116) teigiama, kad mokyklų socialiniai pedagogai ir psichologai 9-12 klasių mokinius konsultuoja profesinės karjeros planavimo klausimais, vykdo profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo programas. Buvo tiriama, ar mokyklų socialiniai pedagogai bei psichologai atlieka šias funkcijas.

16 pav. **Mokinių nuomonė apie mokykloje dirbančių socialinio pedagogo ir psichologo profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimą (N = 309)**

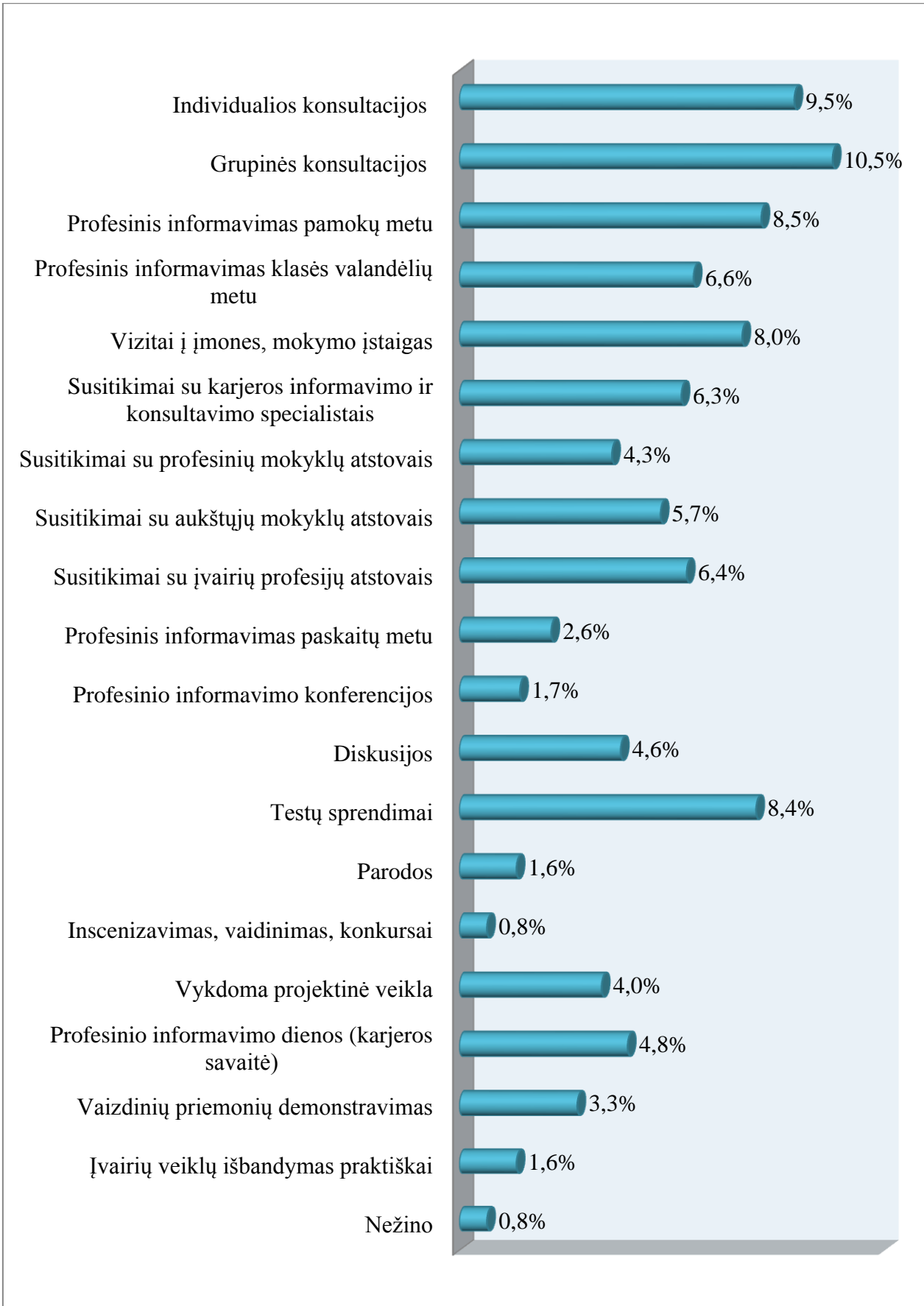
Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad mokyklos socialinis pedagogas ir psichologas daugumos mokinių nuomone (53,4%) konsultuoja profesinės karjeros klausimais. Nemaža dalis mokinių (34,3%) nežinojo, ar šios paslaugos teikiamos. Mažiausiai atskiusių respondentų teigė, kad šių paslaugų socialinis pedagogas ir psichologas neteikia. Daugiausia moksleivių (44,7%) atsakė nežinantys ar socialinis pedagogas ir psichologas ugdo karjeros planavimo gebėjimus. Šiek tiek mažiau (42,1%) teigė, kad ugdo, nedidelė dalis vyresniųjų klasių mokinių pareiškė, kad socialinis pedagogas ir psichologas neugdo karjeros planavimo gebėjimų.

Didžioji dalis tyrime dalyvavusių ugdymo karjerai koordinatorių/ karjeros planavimo mokytojų pareiškė, kad mokyklos socialiniai pedagogai ir psichologai konsultuoja mokinius profesinės karjeros planavimo klausimais bei ugdo karjeros planavimo gebėjimus. Likusių pedagogų teigimu – ne.

Galima teigti, kad mokyklos psichologai ir socialiniai pedagogai nepakankamai dirba su mokiniais profesijos pasirinkimo klausimais.

Kiekviena mokykla pasirenka veiklą, per kurią mokiniams teikia profesinį informavimą bei konsultavimą. Anot D. Beresnevičienės (1990) minimalios informacijos apie profesijas nepakanka, būtina tiksliau supažindinti su profesijų keliamais reikalavimais žmogaus sveikatai, temperamentui, charakteriui, kitoms asmenybės savybėms. Šitai padeda padaryti į mokyklas kviečiami profesinių ar aukštųjų mokyklų atstovai, įvairių specialybių atstovai bei kiti specialistai, organizuojami įvairūs renginiai, paskaitos, ekskursijos, konkursai, parodos, „Atvirų durų dienos“ ir kt.

Atliekant tyrimą tiek vyresniųjų klasių mokinių tiek ugdymo karjerai koordinatorių bei karjeros planavimo mokytojų buvo klausiama, kaip mokykloje teikiamos profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos.

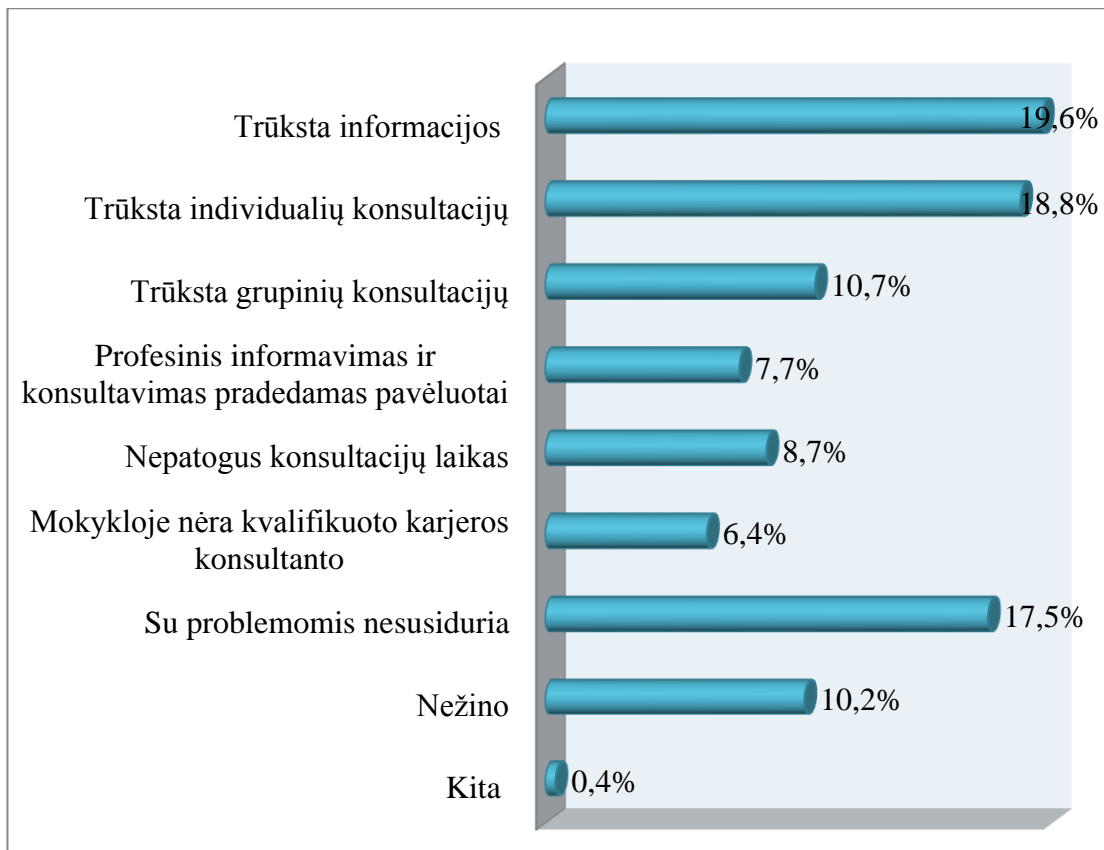
17 pav. **Mokinių nuomonė, kaip mokykloje teikiamos profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos (N = 309)**

Iš 17 paveiksle pateiktų duomenų matyti, kad daugumos mokinių nuomone mokyklose teikiamos grupinės (10,5%) bei individualios (9,5%) konsultacijos, profesinis informavimas pamokų metu (8,5%), testų sprendimai (8,4%), vizitai į įmones, mokymo įstaigas (8,0%). Mažiau buvo teigiančių, kad profesinis informavimas vyksta klasės valandėlių metu (6,6%), vyksta susitikimai su įvairių profesijų atstovais (6,4%), taip pat susitikimai su karjeros informavimo ir konsultavimo specialistais (6,3%), su aukštųjų mokyklų atstovais (5,7%). Dar mažesnė dalis respondentų atsakė, kad vyksta profesinio informavimo dienos (karjeros savaitė) (4,8%), diskusijos (4,6%), susitikimai su profesinių mokyklų atstovais (4,3%), kad vykdoma projektinė veikla (4,0%), demonstruojamos vaizdinės priemonės (filmai, televizijos laidos, paveikslai ir kt.) (3,3%). Nedidelė dalis apklaustų gimnazistų teigė, kad profesinis informavimas vyksta paskaitų metu, vyksta profesinio informavimo konferencijos, parodos, įvairios veiklos išbandomos praktiškai. Tik keletas moksleivių teigė, kad vyksta inscenizavimas, vaidinimas, konkursai.

Daugumos apklaustų pedagogų teigimu, kurie teikia profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas, vyksta individualios konsultacijos, profesinis informavimas vyksta pamokų bei klasės valandėlių metu, lankomasi įmonėse, mokymo įstaigose, vyksta susitikimai su profesinių, aukštųjų mokyklų atstovais, sprendžiami testai. Mažesnė dalis pedagogų teigė, kad vyksta grupinės konsultacijos, profesinis informavimas vyksta paskaitų metu, vykdoma projektinė veikla, profesinio informavimo dienos (karjeros savaitė). Dar mažesnė dalis pedagogų teigė, kad vyksta susitikimai su įvairių profesijų atstovais, vykdomos profesinio informavimo konferencijos, susitikimai su karjeros informavimo ir konsultavimo specialistais, vaizdinių priemonių demonstravimas (filmai, televizijos laidos, paveikslai ir kt.), įvairių veiklų išbandymas praktiškai. Mažiausiai buvo pedagogų teigiančių, kad vyksta diskusijos bei parodos.

Apibendrinus duomenis galima teigti, kad profesinis informavimas ir konsultavimas mokyklose teikiamas įvairiai. Dažniausiai vyksta grupinės bei individualios konsultacijos, testų sprendimai, profesinis informavimas pamokų bei klasės valandėlių metu.

Esti įvairių problemų, su kuriomis mokiniai susiduria mokykloje, kuomet iškyla klausmas dėl profesijos pasirinkimo. Taigi gimnazistų buvo teiraujamasi apie profesinio informavimo ir konsultavimo problemas, su kuriomis jie susiduria mokykloje.

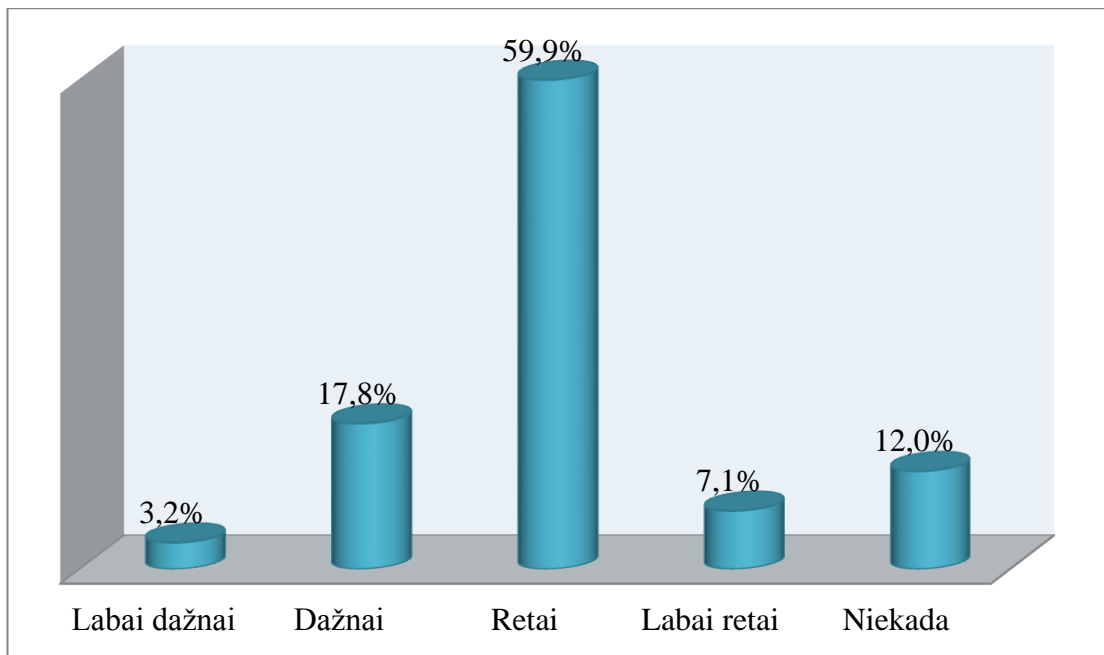

18 pav. **Profesinio informavimo ir konsultavimo problemos, su kuriomis mokiniai susiduria mokykloje (N = 309)**

Iš 18 paveiksle pateiktų duomenų matyti, kad daugumai respondentų trūksta informacijos (19,6%), individualių konsultacijų (18,8%). Nemaža dalis mokinių su problemomis nesusiduria (17,5%). Mažiau gimnazistų teigė, kad trūksta grupinių konsultacijų, kitiems nepatogus konsultacijų laikas, profesinis informavimas ir konsultavimas mokykloje pradedamas pavėluotai taip pat, kai kurie mokiniai pasigenda kvalifikuoto mokykloje dirbančio konsultanto.

Vis apklausti pedagogai teigė, kad mokiniai mokykloje su problemomis nesusiduria, taip pat pabrėžė, kad yra įvairių mokinių su įvairiais ir skirtingais norais.

Galima teigti, kad mokiniams mokykloje teikiama ne išsami ir nepakankama informacija, per mažai rodomo individualaus dėmesio. Pedagogai susidarę klaidingą nuomonę manydami, jog mokiniai su problemomis nesusiduria.

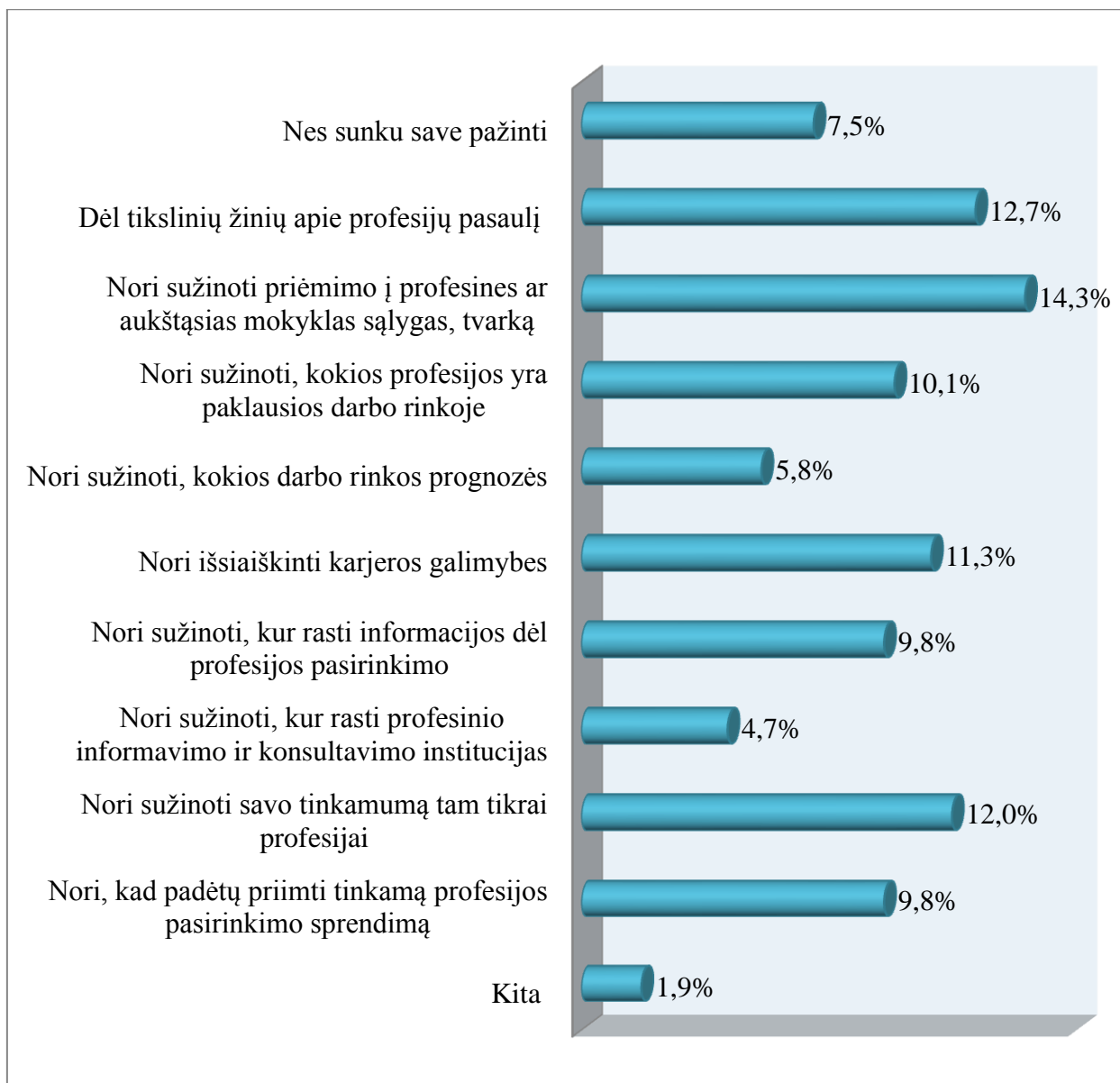

19 pav. **Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai jie kreipiasi į asmenis teikiančius profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas mokykloje (N = 309)**

Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad dauguma mokinių retai kreipiasi į asmenis teikiančius profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas mokykloje (59,9%). Žymiai mažesnė dalis apklaustųjų kreipiasi dažnai, dar mažesnė dalis – niekada, labai retai. Nedaug mokinių kreipiasi labai dažnai.

Pedagogų nuomonė kitokia nei mokinių. Pedagogai teigė, jog mokiniai į juos kreipiasi dažnai ir labai dažnai. Nedaug ugdymo karjerai koordinatorių teigė, kad mokiniai į juos kreipiasi retai.

Galima teigti, kad vyresniųjų klasių mokinių dauguma nejaučia poreikio dažnai lankytis pas pedagogus, teikiančius profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas.

20 pav. **Priežastys, dėl kurių mokiniai kreipiasi į asmenis teikiančius profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas (N = 309)**

Atlikus tyrimą buvo nustatyta, kad dažniausiai mokiniai kreipiasi į pedagogus dėl žinių apie priėmimo į profesines ar aukštąsias mokyklas sąlygas, tvarką (14,3%). Taip pat mokiniams aktualu gauti tikslinių žinių apie profesijų pasaulį (12,7%), sužinoti savo tinkamumą tam tikrai profesijai (12,0%), išsiaiškinti profesinės karjeros galimybes (11,3%). Šiek tiek mažesnei apklaustųjų daliai svarbu sužinoti, kokios profesijos yra paklausios darbo rinkoje (10,1%), kur rasti informacijos dėl profesijos pasirinkimo (9,8%) bei nori, kad padėtų priimti tinkamą profesijos pasirinkimo sprendimą (9,8%). Dar mažiau respondentų teigė, kad dėl sunkumo save pažinti (7,5%). Nedelė dalis dėl darbo rinkos prognozių, dėl sužinojimo, kur rasti profesinio informavimo ir konsultavimo institucijas.

Pedagogų, kurie teikia mokiniams profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas teigimu, mokiniai dažniausiai į juos kreipiasi, nes nori sužinoti savo tinkamumą tam

tikrai profesijai, nori sužinoti, kur rasti informacijos dėl profesijos pasirinkimo, kokios profesijos yra paklausios darbo rinkoje, kokios priėmimo į aukštąsias ar profesines mokyklas sąlygos, tvarka. Mažiau besikreipiančių, pedagogų nuomone, tų, kurie nori, kad padėtų priimti tinkamą profesijos pasirinkimo sprendimą, norinčių sužinoti, kokios darbo rinkos prognozės, išsiaiškinti profesinės karjeros galimybes, dėl sunkumo save pažinti. Mažiausiai, pedagogų nuomone, kreipiasi dėl tikslių žinių apie profesijų pasaulį, nors nemažai mokinių teigė, kad kreipiasi dėl šios priežasties.

Galima daryti išvadą, kad mokiniai į karjeros planavimo mokytojus kreipiasi dėl įvairių priežasčių. Dažniausiai dėl noro sužinoti priėmimo į profesines ar aukštąsias mokyklas sąlygas, tvarką, dėl tikslių žinių apie profesijų pasaulį bei dėl noro sužinoti savo tinkamumą tam tikrai profesijai.

2.2.4. Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų vertinimas

Kadangi mokykloje teikiamos profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos turi būti itin kokybiškos, sistemingos ir kompetetingos, buvo siekiama išsiaiškinti, kaip mokiniai vertina asmenų, teikiančių profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas, darbą.

21 pav. **Mokinių nuomonė apie asmenų, teikiančių profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas, darbą (N = 309)**

33 paveiksle pateikti duomenys parodo, kad karjeros planavimo mokytojų/udymo karjerai koordinatorių pagalbą siekiant pažinti save, tikslinės informacijos teikimą apie specialybes, kurių galima mokytis profesinėse mokyklose, tikslinės informacijos teikimą apie

profesijas, kurios paklausios darbo rinkoje, tikslinės informacijos teikimą apie priėmimo sąlygas, tikslinės informacijos teikimą apie kvalifikacijos įgijimą bei tvarką, tikslinės informacijos teikimą apie profesinės karjeros galimybes, patarimus, kur rasti profesinio konsultavimo institucijas, rekomendacijų teikimą, individualių bei grupinių profesinio tinkamumo konsultacijų teikimą bei pagalbą priimti motyvuotą sprendimą dėl tinkamumo atitinkamai profesijos sričiai dauguma mokinių vertina gerai, šiek tiek mažesnė dalis – labai gerai. Mažiau mokinių neturi nuomonės. Nežymi dalis vertina blogai ir labai blogai.

Dauguma mokinių gerai vertina tikslinės informacijos apie darbo rinkos prognozes teikimą, šiek tiek mažiau mokinių neturi apie tai nuomonės. Nedidelė dalis atsakė, kad vertina labai gerai. Mažiausia respondentų pareiškė, kad blogai ir labai blogai.

Labai gerai dauguma mokinių vertina tikslinės informacijos teikimą apie specialybes, kurių galima mokytis aukštosiose mokyklose, patarimus, kur rasti informacijos renkantis profesiją. Mažesnė dalis vertina gerai. Nedaug mokinių nuomonės neturi. Keletas mokinių pareiškė, kad vertina blogai ir labai blogai.

Dauguma mokinių ugdymo karjerai koordinatorių, karjeros planavimo mokytojų darbą vertina gerai ir labai gerai. Dalis mokinių, neturėjo nuomonės apie teikiamas profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas. Mokinių, neigiamai atsiliepiančių apie šias paslaugas – nežymi dalis. Galima daryti išvadą, kad tiriamieji apie profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas neatsiliepė labai gerai, kas rodo, kad profesinis informavimas ir konsultavimas mokyklose nėra visiškai efektyvus ir pakankamas. Geriausiai mokiniai įvertino tikslinės informacijos teikimą apie specialybes, kurių galima mokytis aukštosiose mokyklose ir patarimus, kur rasti informacijos renkantis profesiją.

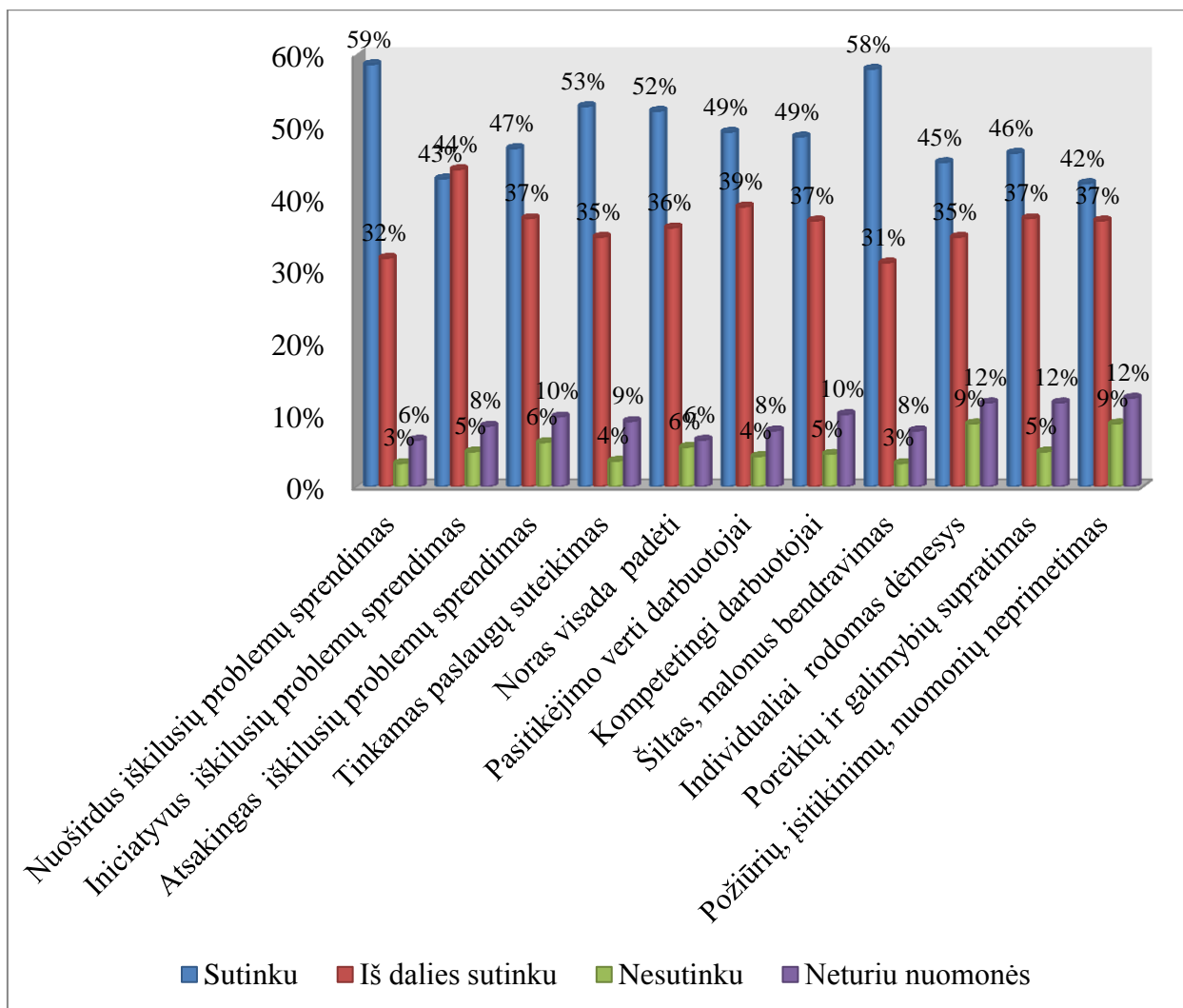
Taip pat buvo klausama ir pedagogų apie jų darbą su mokiniais, kuomet jie teikia profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas.

Daugiausia ugdymo karjerai koordinatorių teigė, kad dažnai mokiniams padeda pažinti save, teikia tikslinę informaciją apie specialybes, kurių galima mokytis profesinėse mokyklose, teikia tikslinę informaciją apie darbo rinkos prognozes, teikia tikslinę informaciją apie profesinės karjeros galimybes. Mažiau atsakė pedagogų dažnai teikiančių informaciją apie kvalifikacijos įgijimą bei tvarką, teikiančių rekomendacijas, individualias bei grupines profesinio tinkamumo konsultacijas, pagalbą priimti motyvuotą sprendimą dėl tinkamumo atitinkamai profesijos sričiai. Dar mažiau pedagogų, teigiančių, kad dažnai teikia tikslinę informaciją apie specialybes, kurių galima mokytis aukštosiose mokyklose, pataria, kur rasti informacijas renkantis profesiją. Mažiausiai ugdymo karjerai koordinatorių teigė, kad dažnai teikia tikslinę informaciją apie priėmimo sąlygas, apie profesijas, kurios paklausios darbo rinkoje.

Dalis pedagogų atsakė, kad retai mokiniams teikia tikslinę informaciją apie specialybes, kurių galima mokytis aukštosiose mokyklose, apie profesijas, kurios paklausios darbo rinkoje, pataria kur rasti profesinio konsultavimo institucijas. Šiek tiek mažiau atsakė, kad retai teikia tikslinę informaciją apie priėmimo sąlygas, pataria, kur rasti informacijos renkantis profesiją, padeda priimti motyvuotą sprendimą dėl atitinkamai profesijos sričiai. Mažiausiai respondentų teigė, kad retai kada padeda mokiniams pažinti save, teikia tikslinę informaciją apie specialybes, kurių galima mokytis profesinėse mokyklose, teikia tikslinę informaciją apie darbo rinkos prognozes, apie kvalifikacijos įgijimą bei tvarką, apie profesinės karjeros galimybes, teikia rekomendacijas, bei individualias ir grupines profesinio tinkamumo konsultacijas.

Nedidelė dalis karjeros planavimo mokytojų, kurie teigė, kad visiškai neteikia mokiniams tikslinės informacijos apie priėmimo sąlygas, nepataria, kur rasti profesinio konsultavimo institucijas, visiškai neteikia informacijos apie profesijas, kurios paklausios darbo rinkoje, neteikia informacijos apie kvalifikacijos įgijimą ir tvarką, nepataria, kur rasti informacijos renkantis profesiją, neteikia rekomendacijų, neteikia nei individualių nei grupinių konsultacijų.

Apibendrinus duomenis galima teigti, kad dažniau ar rečiau teikiama įvairi pagalba mokiniams besirenkantiems profesiją ir dauguma mokinių apie šias paslaugas atsliepia gerai. Tačiau kai kurių mokykloje dirbandčių karjeros koordinatorių darbas su mokiniais yra nepakankamas, nevisokeriopas ir nevisapusiškas. Nemažas skaičius tyrime dalyvavusių mokinių neturi nuomonės apie asmenis, teikiančius profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas, darbą.

22 pav. **Mokinių nuomonė apie asmenis teikiančius profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas (N = 309)**

Kaip matyti 22 paveiksle, daugiausia atskiusių gimnazistų sutinka, kad asmenys, teikiantys profesinį informavimą ir konsultavimą mokykloje nuoširdžiai ir atsakingai sprendžia iškilusias problemas, tinkamai suteikia paslaugas, kad darbuotojai visada kupini noro padėti, darbuotojai yra kompetetingi ir verti pasitikėjimo, šiltai ir maloniai bendrauja, individualiai rodo dėmesį, supranta poreikius ir galimybes, neprimeta požiūrių, įsitikinimų nuomonių. Mažiau respondentų teigė, kad iš dalies sutinka, nežymi dalis respondentų teigė, kad nesutinka ar neturi nuomonės. Apie iniciatyvų iškilusių problemų sprendimą jų mokykloje mokinių dauguma su tiko iš dalies, nežymiai mažesnė dalis visiškai sutiko, keletas mokinių neturėjo nuomonės ir nesutiko.

Apibendrinant duomenis, galima teigti, kad dauguma mokinių teigiamai atsliepia apie asmenis teikiančius profesinį informavimą ir konsultavimą. Šiek tiek mažesnė dalis tik iš dalies patenkinti, mažuma yra nepatenkintų visai. Iš gautų duomenų matyti, kad karjeros planavimo kokytojams vertėtų kokybiškiau, bei iniciatyviau teikti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas.

Taip pat buvo teirautasi pedagogų nuomonės, kas yra svarbu teikiant mokiniams profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas.

Dauguma apklaustų ugdymo karjerai koordinatorių sutiko su tuo, kad reikia nuoširdaus, iniciatyvaus, atsakingo iškilusių problemų sprendimo, tinkamo paslaugų suteikimo, kad svarbus noras visada padėti, kad jie būtų pasitikėjimo verti, kompetetingi darbuotojai, jog yra svarbus šilyas, malonus bendravimas, individualiai rodomas dėmesys, poreikių ir galimybių supratumas.

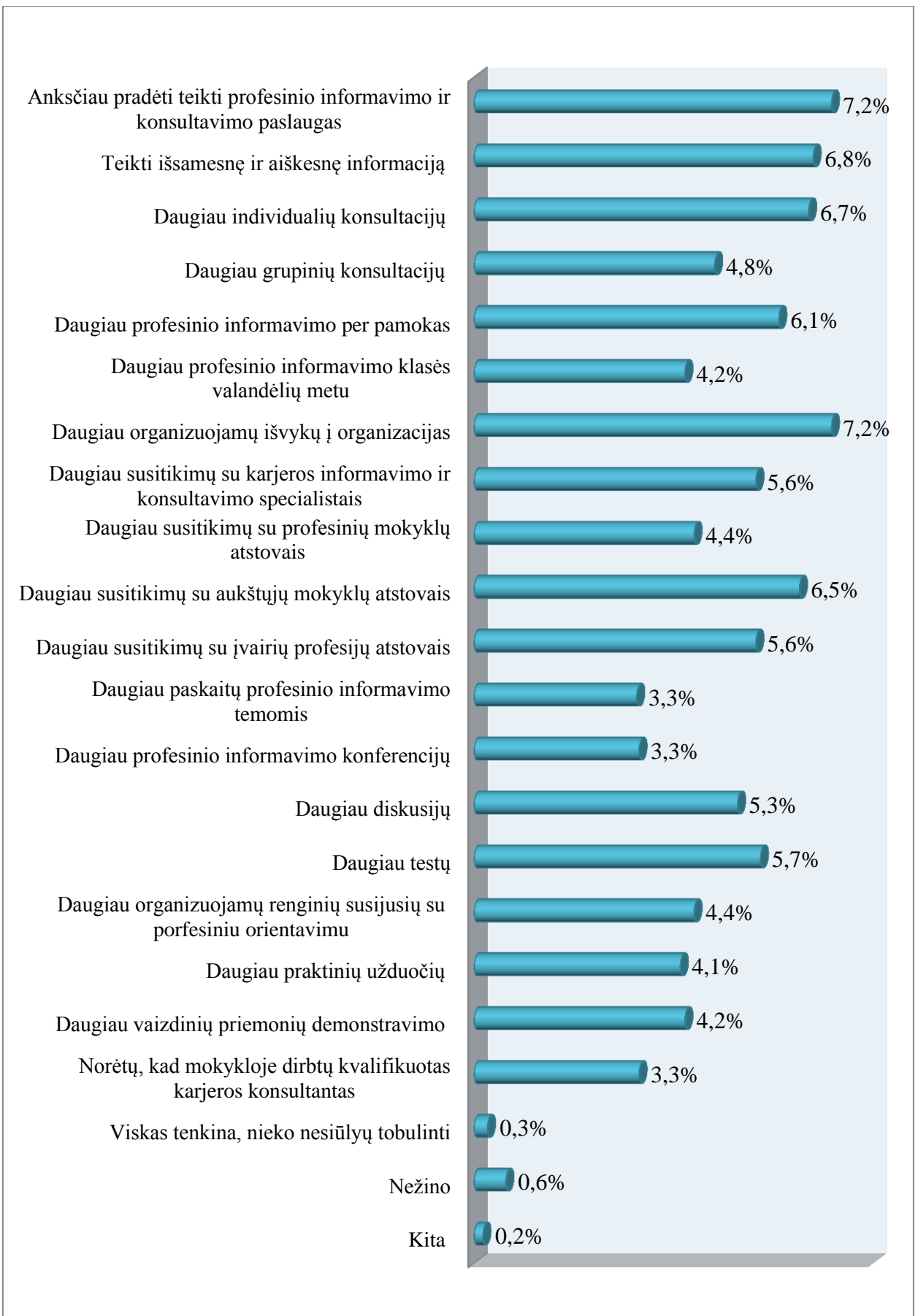
Mažuma karjeros planavimo mokytojų tik iš dalies sutinkančių, kad reikalingas iniciatyvus iškilusių problemų sprendimas, tinkamas paslaugų suteikimas, noras visada padėti, kompetetingi darbuotojai.

Galima daryti išvadą, kad dauguma mokykloje dirbančių pedagogų, kurie teikia profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas labai atsakingai ir nuoširdžiai žiūri į tai, kad šios paslaugos būtų suteiktos kokybiškai.

Kaip teigia L. Navickienė, Ž. Navikienė profesinio konsultavimo paslaugų kokybė neabejotinai priklauso nuo šias paslaugas teikiančių specialistų kompetencijos. Taigi pedagogų buvo klausama, ar jie jaučiasi turintys pakankamai kompetencijų teikti mokiniams profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas. Vis apklaustieji, teigia turintys visas kompetencijas informuoti ir konsultuoti mokinius karjeros pasirinkimo klausimais.

Galima teigti, kad ugdymo karjerai koordinatoriai pasitiki savimi, savo jėgomis ir turimomis žiniomis informuoti ir konsultuoti mokinius karjeros pasirinkimo klausimais.

V. Indraškienės, V. Rimkevičienės, M. Gaigalienės (2006) atliktas tyrimas parodė, jog mokyklose vykdomas profesinis informavimas ir konsultavimas yra nepakankamas. Pabrėžiama, kad mažai dėmesio skiriama įvairioms profesinio orientavimo paslaugų formoms bei raiškai. Taigi buvo siekiama išsiaiškinti, kas mokinių, bei ugdymo karjerai koordinatorių nuomone, turėtų būti tobulinama, teikiant profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas.

23 pav. Mokinių nuomonė, ką reikėtų tobulinti teikiant profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas (N = 309)

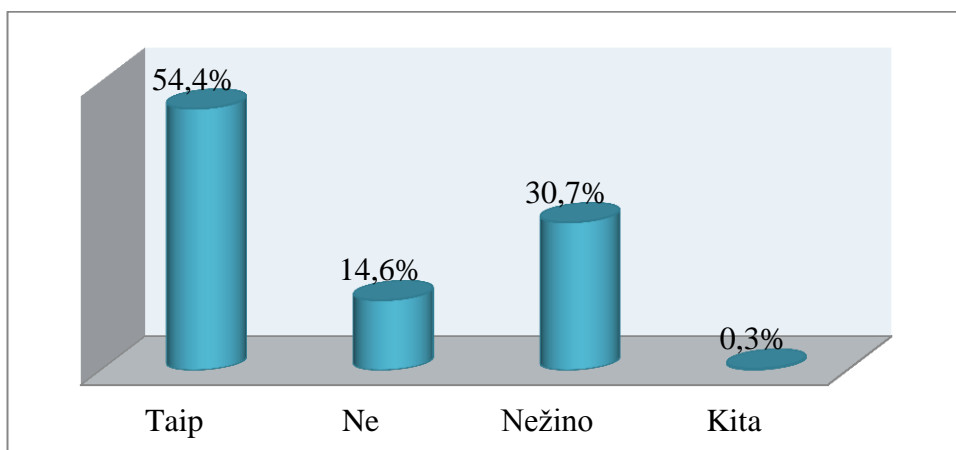
Atlikus apklausą paaiškėjo, kad daugiausia gimnazistų norėtų, kad anksčiau būtų pradėtos teikti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos, būtų daugiau organizuojamų išvykų į organizacijas (7,2%). Taip pat nemaža dalis (6,8%) teigia, kad norėtų, jog būtų teikiama išsamesnė ir aiškesnė informacija, norėtų daugiau individualių konsultacijų (6,7%). Šiek tiek mažesnė dalis norėtų daugiau susitikimų su aukštųjų mokyklų atstovais (6,5%), daugiau profesinio informavimo per pamokas (6,1%), daugiau testų (5,7%), daugiau susitikimų su įvairių profesijų atstovais, su karjeros informavimo ir konsultavimo specialistais (5,6%), daugiau diskusijų (5,3%). Mažiau mokinių norinčių daugiau grupinių konsultacijų, daugiau susitikimų su profesinių mokyklų atstovais, daugiau organizuojamų renginių, susijusių su profesiniu orientavimu, daugiau profesinio informavimo klasės valandėlių metu, daugiau vaizdinių priemonių demonstravimo, daugiau paskaitų profesinio informavimo temomis, daugiau profesinio informavimo konferencijų. Taip pat dalis mokinių norėtų, kad mokykloje dirbtų kvalifikuotas karjeros konsultantas. Nežymi dalis atskiusiųjų nežino, kas jų nuomone turėtų būti tobulinama teikian rpoefsinio informavimo ir konsultavimo paslaugas. Keletas mokinių pareiškė, kad yra per daug teikiama testų, taip pat keletas yra patenkinti ir nieko nesiūlytų tobulinti.

Apklausus pedagogus, ką reikėtų tobulinti, teikiant profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas, dauguma jų teigė, kad reikėtų daugiau organizuojamų išvykų į organizacijas, daugiau susitikimų su įvairių profesijų atstovais. Mažiau pedagogų teigė, kad reikėtų daugiau praktinių, įdomesnių užduočių (inscenizavimas, vaidinimas, konkursai), daugiau vaizdinių priemonių demonstravimo (filmų, televizijos laidų ir kt.), dar šiek tiek mažiau teigiančių, kad reikia daugiau profesinio informavimo konferencijų ir daugiau diskusijų. Mažiausia atsakė pedagogų, kurie pareiškė, jog reikia daugiau individualių bei grupinių konsultacijų, daugiau profesinio informavimo per pamokas ir klasės valandėlių metu, bei daugiau susitikimų su karjeros informavimo ir konsultavimo specialistais.

Apibendrinus duomenis galima teigti, kad mokiniams daug ko trūksta ir jie norėtų, kad profesinio iformavimo ir konsultavimo paslaugos būtų tobulinamos įvairiai. Labiausiai mokiniai pasigenda organizuojamų išvykų į organizacijas, išsamesnės ir aiškesnės informacijos, individualių konsultacijų bei teigia, kad profesinis informavimas ir konsultavimas galėtų būti pradėtas anksčiau. Daugumos pedagogų ir mokinių nuomone reikėtų daugiau organizuojamų išvykų į organizacijas.

Kad profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos tobulėtų, efektyvėtų, tam būtina atsižvelgti į mokinių poreikius, pedagogų siūlymus. Taigi atliekant tyrimą mokinių buvo klausiama, ar jie turi galimybę pareikšti savo nuomonę apie profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas ar į jaunuolių nuomonę atsižvelgiama. Pedagogų buvo teirautasi ar

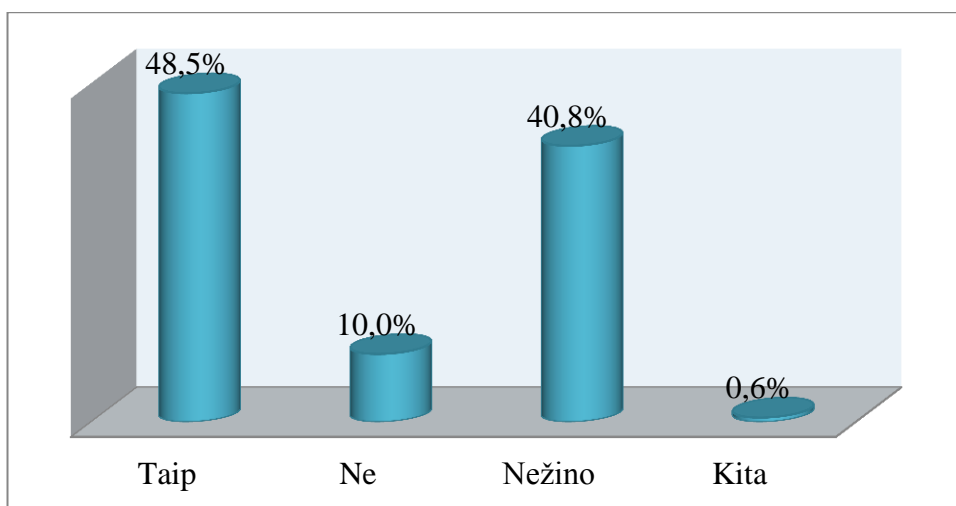
teikia siūlymus tobulinti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas ar į jų siūlymus atsižvelgiama.

24 pav. Duomenų pasiskirstymas pagal tai, ar mokiniai turi galimybę pareikšti savo nuomonę apie profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas (N = 309)

24 paveiksle pateikti duomenys rodo, kad daugumos mokinių teigimu (54,4%), jie gali pareikšti savo nuomonę apie profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas. Mažesnę dalis mokinių teigė nežinantys. Mažiausiai apklaustų gimnazistų mano, kad nuomonės pareikšti negali.

Visi apklausti pedagogai pareiškė, kad teikia siūlymus tobulinti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas.

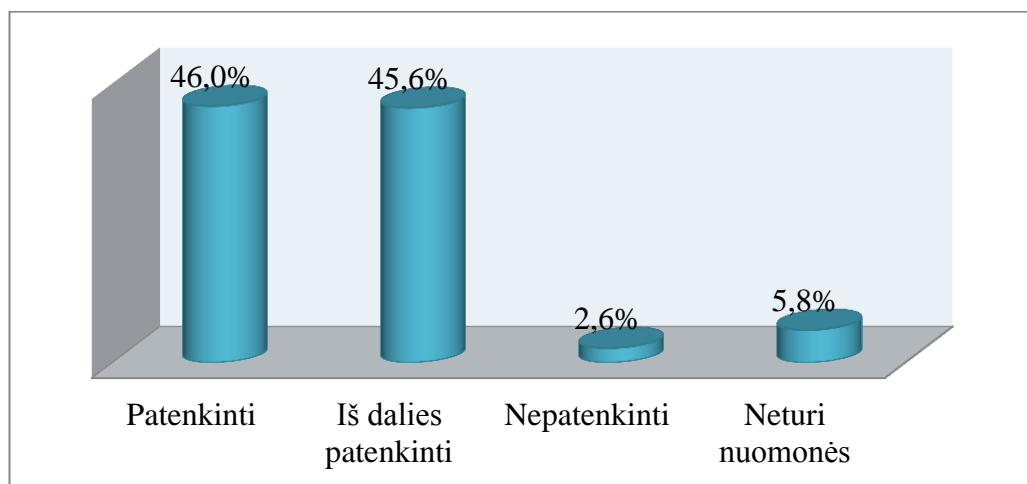

25 pav. Duomenų pasiskirstymas pagal tai, ar į mokinių nuomonę atsižvelgiama (N = 309)

Kaip matyti 25 iliustracijoje daugiausia apklaustų mokinių (48,5%) teigia, kad į jų nuomonę atsižvelgiama, tačiau šiek tiek mažesnę dalis (40,8%) nežino, ar į jų nuomonę atsižvelgiama. Nedidelė dalis teigia, kad neatsižvelgiama.

Visi apklausti karjeros planavimo mokytojai patvirtino, kad į jų siūlymus visada atsižvelgiama.

Galima daryti išvadą, kad tiek mokiniams, tiek pedagogams leidžiama pareikšti savo nuomonę, tačiau išlieka didelė dalis mokinių to nežinančių, kas parodo, jog mokykloje nėra skiriama tam pakankamai dėmesio, mokiniai neskatinami išreikšti savo nuomonę, teikti siūlymus, išsakyti savo nuomonę, kas padėtų tobulinti ir efektyvinti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas.

26 pav. **Mokinių pasitenkinimas profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugomis teikiamomis mokykloje (N = 309)**

Paklausus mokinių kaip jie galėtų apibendrintai įvertinti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas buvo nustatyta, kad dauguma mokinių (46,0%) yra patenkinti šiomis paslaugomis, labai nežymiai mažiau mokinių (45,6%) teigė, kad iš dalies patenkinti. Tik keletas moksleivių pareiškė, kad yra nepatenkinti. Labai nedaug moksleivių neturi apie tai nuomonės.

Daugumos pedagogų nuomone, mokiniai tik iš dalies patenkinti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugomis, mažesnė dalis pedagogų teigė, kad patenkinti.

Galima teigti, kad mokiniai yra patenkinti profesinio informavimo paslaugomis, tačiau išlieka didelė dalis tik iš dalies patenkintų, kas rodo, jog profesinio informavimo paslaugos turi būti tobulinamos ir efektyvinamos, kad daugėtų mokinių gretos visiškai patenkintų profesiniu informavimu ir konsultavimu mokykloje.

IŠVADOS

1. Literatūros šaltinių bei teisinių dokumentų analizė leido išsiaiškinti, kad profesinis informavimas ir konsultavimas yra neatsiejama mokyklos moksleivių mokymo ir auklėjimo dalis. Yra išleista nemažai teisės aktų, reglamentuojančių profesinio informavimo ir konsultavimo kuo kokybiškesnes, efektyvesnes paslaugas. Sistemigai, kompetetingai teikiamos profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos turi lemiamą reikšmę kiekvienam vyresniųjų klasių mokiniui. Mokyklos privalo visapusiškai prisidėti prie to, kad baigantys mokyklą jaunuoliai sėkmingai pasirinktų profesiją ir taptų laimingais bei naudingais visuomenės nariais.
2. Tyrimo rezultatai parodė, kad dauguma mokinių žino, kur, kada ir kaip mokykloje gali gauti ugdymo karjerai, profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas. Visose tyrime dalyvavusiose gimnazijose veikia profesinio informavimo taškas (PIT) ar ugdymo karjerai centras. Dauguma mokinių apie šios veiklos egzistavimą mokykloje žino, tačiau išlieka dalis jaunuolių, kurie nežino. Tai rodo arba nepakankamą mokinių susidomėjimą ir iniciatyvumą arba nepakankamą PIT ar ugdymo karjerai centro veiklos viešinimą, reikšminimą ugdymo įstaigose.
3. Išanalizavus gautus rezultatus, paaiškėjo, kad daugiausia profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų mokykloje atlieka ugdymo karjerai koordinatoriai, dalyko mokytojai, atvykstantys specialistai bei klasės auklėtojas. Tiek mokiniai, tiek pedagogai mano, jog profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas turėtų teikti mokykloje dirbantis karjeros konsultantas, kuris turi tam kvalifikaciją bei kompetencijas.
4. Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad mokytojai, socialiniai pedagogai, psichologai stengiasi informuoti mokinius apie karjerą, jos pasirinkimą. Tačiau išlieka dalis mokinių nežinančių ar pasigendančių šių paslaugų. Tai rodo nevysiškai efektyvų profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimą iš mokykloje dirbančių mokytojų, socialinių pedagogų ir psichologų pusės.
5. Tyrimo metu atskleista, kad profesinis informavimas ir konsultavimas mokyklose teikiamas įvairiai. Dažniausiai vyksta grupinės bei individualios konsultacijos, testų sprendimai, profesinis informavimas pamokų bei klasės valandėlių metu.
6. Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad mokiniams mokykloje teikiama ne išsami ir nepakankama informacija, mokiniams trūksta individualiai rodomo dėmesio. Pedagogai susidarę klaidingą nuomonę manydami, jog mokiniai su problemomis nesusiduria.
7. Remiantis gautais tyrimo rezultatais galima teigti, kad mokiniai norėtų, jog profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos būtų tobulinamos įvairiai. Labiausiai mokiniai

pasigenda organizuojamų išvykų į organizacijas, išsamesnės ir aiškesnės informacijos, individualių konsultacijų bei teigia, kad profesinis informavimas ir konsultavimas galėtų būti pradamas anksčiau. Daugumos pedagogų ir mokinių nuomone reikėtų daugiau organizuojamų išvykų į organizacijas.

8. Tyrimu atskleista, kad tiek mokiniams, tiek pedagogams leidžiama pareikšti savo nuomonę. Tačiau išlieka didelė dalis mokinių to nežinančių. Galima teigti, jog mokykloje nėra skiriama pakankamai dėmesio mokinių skatinimui išreikšti savo nuomonę, teikti kuo daugiau siūlymų, kas padėtų tobulinti ir efektyvinti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas.
9. Anketinės apklausos metodu atskleista, kad dauguma atskiusiųjų mokinių yra patenkinti profesinio informavimo paslaugomis. Vis dėlto yra nemažai gimnazistų tik iš dalies patenkintų, o tai rodo, jog profesinio informavimo paslaugos turi būti tobulinamos ir efektyvinamos.
10. Hipotezė iš dalies pasitvirtino. Mokiniai susiduria su kai kuriomis profesinio informavimo ir konsultavimo problemomis: trūksta informacijos, individualiai rodomo dėmesio, išvykų į organizacijas. Tyrimo duomenys parodė, kad karjeros planavimo mokytojams vertėtų kokybiškiau, bei iniciatyviau teikti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas, kad daugėtų mokinių gretos, kurie būtų visiškai patenkinti šiomis paslaugomis.

REKOMENDACIJOS

Rekomendacijos pedagogams, teikiantiems profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas:

- Kuo anksčiau pradėti teikti mokiniams profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas;
- Teikti išsamią informaciją mokiniams profesijos pasirinkimo klausimais;
- Rodyti daugiau individualaus dėmesio mokiniams, besirenkantiems profesiją;
- Organizuoti išvykas į organizacijas;
- Stengtis, kad profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos būtų kuo prieinamesnės;
- Viešinti, akcentuoti profesinio informavimo taško ar ugdymo karjerai centro veiklos svarbą mokykloje.

Rekomendacijos vyresniųjų klasių mokiniams:

- Kuo anksčiau ir kuo dažniau pradėti mąstyti apie būsimą profesiją;
- Stengtis kuo geriau pažinti save (vertybes, interesus, asmenybės savybes, gabumus, gebėjimus, fizines savybes, pasiekimus, polinkius);
- Atsiduoti paieškoms, atsakingai domėtis, rinkti informaciją apie būsimą profesiją, rodyti iniciatyvą, pastangas;
- Kylant neaiškumams kreiptis į pedagogus, teikiančius profesinio informavimo ir konsultavimo pastangas, bendradarbiauti.

LITERATŪRA

1. Adamonienė R., Daukilas S., Kriščiūnas B. ir kt. (2003). *Profesinio ugdymo psichologija ir pedagogika*. Utena: „Utenos Indra“.
2. Akudovičiūtė A., Bučaitė J., Grakauskas Ž. ir kt. (2007). *Mokymosi ir karjeros galimybių pažinimo vadovas studentui*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
3. Antanaitienė A., Sajienė L. (2012). Bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų vaidmuo mokinių profesiniam apsisprendimui: situacija ir pagrindinės problemos. *Acta paedagogica vilnensia*, 29, p. 133-143.
4. Augienė D. (2009). *Karjera: nuo profesijos pasirinkimo iki profesinės veiklos organizacijoje*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
5. Augienė D., Kriaučiūnaitė I. (2012). Profesinio informavimo taškų veikla gimnazijose: informacijos pateikimo analizė ir problemos. *Švietimas: politika, vadyba, kokybė*, 2 (11), p. 16-36.
6. Baltrėnienė Z., Volbekienė V. (1998). *Profesinės karjeros vadovas*. Vilnius: „Spindulys“.
7. Barkauskaitė M. Profesinis konsultavimas ir orientavimas šiuolaikinio profesinio rengimo kontekste. (2007). *Acta paedagogica vilnensia*, 18, p. 106-120.
8. Bartinkienė Z., Paurienė L. (1989). *Padėkime mokiniams pasirinkti profesiją*. Kaunas: „Šviesos“ leidykla.
9. Beresevičienė D. (1990). *Diferencijuotas profesinis orientavimas mokykloje*. Vilnius: Pedagogikos mokslinio tyrimo institutas.
10. Career information, guidance and counselling services: Policy perspectives. (2001). [Žiūrėta 2013-04-23]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/edu/country-studies/2698179.pdf>>
11. Dailidienė E., Navickienė L. (2005). *Profesinio konsultavimo paslaugų gerinimas: problemos ir jų sprendimo būdai*. [Žiūrėta 2012-12-18]. Prieiga per internetą: <<http://archive.minfolit.lt/arch/9001/9339.pdf>>
12. Damakauskienė A. *Karjeros planavimas prasideda jau mokykloje*. [Žiūrėta 2012-12-19]. Prieiga per internetą: < www.smk.lt>
13. Edwin L. Herr, Stanley H. Cramer. 2004. *Career Guidance and Counseling Through the Lifespan: Systematic Approaches*. The Pennsylvania State University.
14. Gumuliauskienė A., Augienė D., Bobrova L. ir kt. (2002). *Karjera šiandien ir rytoj*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
15. Indraškienė V., Girnytė L. (2007). Tėvų požiūris į profesinį orientavimą bendrojo lavinimo mokykloje. *Pedagogika*, 87, p. 119-125.

16. Indraškienė V., Rimkevičienė V., Gaigalienė M. ir kt. (2006). *Mokinių profesinis informavimas, konsultavimas ir orientavimas. Tyrimo ataskaita*. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/prof_inf_paskut_paskutiniausias.pdf
17. Jovaiša L. Profesinio konsultavimo organizavimas. (1998). *Profesinis rengimas. Tyrimai ir realijos*, 1, p.20-29.
18. Jovaiša L. (1999). *Profesinio konsultavimo psichologija*. Vilnius: Leidykla AGORA.
19. Kavaliauskienė V. (2007). *Pažintis su profesija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
20. Kriščiūnaitė R., Smailys A. (2011). *Vadovas tėvams. Kaip padėti vaikui renkantis karjerą*. [Žiūrėta 2013-03-14]. Prieiga per internetą: < http://www.smpf.lt/uploads/documents/docs/765_49d90e69e691ba42855c19b7d3ca8afc.pdf>
21. Laužackas R. (2005). *Profesinio rengimo metodologija*. Kaunas: Vytauto Didžiojo leidykla.
22. *Mokiniams vis dar trūksta profesinio orientavimo mokykloje*. (2012). [Žiūrėta 2013-05-04]. Prieiga per internetą: < <http://www.balsas.lt/naujiena/700416/mokiniams-vis-dar-truksta-profesinio-orientavimo-mokykloje>>
23. Navickienė L., Navikienė Ž. *Profesinio konsultavimo paslaugų efektyvinimas. Problemos ir jų sprendimo būdai*. [Žiūrėta 2013-01-15]. Prieiga per internetą: < www.smk.lt>
24. Nazelskis E. (2010). Profesinis orientavimas švietimo ir verslo plėtros kontekste. *Acta paedagogica Vilnensia*, 25, p. 100-109.
25. Petkevičiūtė N. (2006). *Karjeros valdymas. Asmeninė/individualioji/perspektyva*. Kaunas: VDU leidykla.
26. Petrauskaitė R. (1996). *Psichopedagogika profesijos pasirinkimui*. Vilnius: leidykla „Žodynas“.
27. Pociūtė B., Isiūnaitė V. (2011). Profesijos pasirinkimo problemos ir asmenybės savybės. *Psichologija*, 43, p. 78-91.
28. Pociūtė B. Leono Jovaišos indėlis į profesinio orientavimo tyrimus ir praktiką. (2010). *Acta paedagogica Vilnensia*, 25, p. 43-56.
29. *Profesinio informavimo B metodika*. (2008). Projektas: profesinio orientavimo sistemos sukūrimas ir diegimas [Žiūrėta 2013-04-24]. Prieiga per internetą: < <http://uks.lmns.lt/images/Dokumentai/7%20Profesinio%20informavimo%20B%20meto%20dika.pdf>>
30. *Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimų aprašas* (2005). Prieiga per internetą: < <http://www.euroguidance.lt/svietimas-ir-orientavimas/teisiniai-dokumentai>>

31. Profesinio informavimo metodai ir formos. [Žiūrėta 20013-01-15]. Prieiga per internetą: <<http://www.aikos.smm.lt/html/4/111202.html>>
32. *Profesinio informavimo taškų bedrieji nuostatai* (2008). Prieiga per internetą: <<http://uks.lmnc.lt/lt/pit-profesinio-informavimo-taskai/pit-bendrieji-nuostatai/>>
33. Profesinio informavimo standartas (2007). [Žiūrėta 20013-01-15]. Prieiga per internetą: <<http://ebookbrowse.com/4-profesinio-informavimo-standartas-pdf-d103617161>>
34. Profesinio konsultavimo metodinės rekomendacijos profesijos konsultantams. (2008). [Žiūrėta 20013-01-15]. Prieiga per internetą: http://skc.vdu.lt/downloads/prof_orient/profesinio_konsultavimo_metodines_rekomendacijos_profesijos_.pdf
35. *Profesinio orientavimo strategija*. (2003). [Žiūrėta 20013-01-15]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/isakymai/03-11-19-ISAK-1635-A1-180.htm>
36. *Profesinio orientavimo vykdymo tvarkos aprašas*. (2012). [Žiūrėta 20013-01-15]. Prieiga per internetą: <<http://www.smm.lt>>
37. Pukelis K., Garnienė D. (2004). Lietuvos karjeros konsultavimo sistema. *Profesinis rengimas. Tyrimai ir realijos*, 8, p.92-107.
38. Pukelis K., Garnienė D. (2003). Moksleivių ugdymas karjerai: padėties analizė ir perspektyvos bendrojo lavinimo mokykloje. *Profesinis rengimas. Tyrimai ir realijos*, 7, p.24-35.
39. Pukelis K. (2003). Karjeros projektavimo gebėjimai žinių visuomenėje: nauji iššūkiai profesiniam konsultavimui ir karjeros planavimui. *Profesinis rengimas. Tyrimai ir realijos*, 6, p.66-75.
40. Railienė A. (2007). Mokinių požiūris į profesinio informavimo organizavimą bendrojo lavinimo mokykloje. *Pedagogika*, 88, p. 50-56
41. Railienė A. (2011). *Profesijos patarėjo veiklos profesinio orientavimo sistemoje prielaidos*. [Žiūrėta 2013-01-14]. Prieiga per internetą: <http://www.euroguidance.lt/uploads/files/straipsniai/01_railiene%5B1%5D_prof_patarej_o_veiklos_PO_sist_prielaidos.pdf>
42. Schenck, Paulette M., Anctil, Tina M., Smith, Carol Klose, Dahir, Carol (2012). Coming Full Circle: Reoccurring Career Development Trends in Schools. *Career Development Quarterly; Sep2012, Vol. 60 Issue 3, p221-230, 10p*
43. Tamulienė A. (1984). *Aukštesniųjų klasių mokinių rengimas darbui ir profesijos pasirinkimui*. Kaunas: „Šviesa“.

44. Trilikauskas S. (1971). Mokinių informuotumas ir jo reikšmė apsisprendimui, renkantis profesiją. *Respublikinės konferencijos medžiaga Profesinės orientacijos problemos*. Vilnius, 1971 m. sausio 27 – 28 d.
45. Ugdymo karjerai ir stebėsenos modelių sukūrimas ir plėtra bendrajame lavinime ir profesiniame mokyme. Projektas. (2010). [Žiūrėta 2013-01-19]. Prieiga per internetą: <<http://www.mukis.lt/lt/apie-projekta.html>>
46. Ustinavičiūtė L., Katkonienė A., Žemaitytė I. (2011). *Veiksniai, susiję su sėkmingu karjeros planavimu ir profesijos pasirinkimu paauglystėje*. [Žiūrėta 2013-01-14]. Prieiga per internetą: <http://www.euroguidance.lt/uploads/files/straipsniai/02_ustinaviciute_katkoniene_zemaityte.pdf>
47. Valickas A., Chomentauskas G., Dereškevičiūtė E. ir kt. (2012). *Karjeros valdymo vadovas studentui*. Vilnius: Vilniaus universiteto Karjeros centras.

PRIEDAI

Mielas Moksleivi,

Šiuo tyrimu siekiama išsiaiškinti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų, teikiamų Jūsų mokykloje, kokybę.

Jūsų atsakymai yra labai svarbūs, todėl prašome atsakyti į visus klausimus.

Anketa anoniminė, mus domina tik apibendrinti rezultatai.

Atsakymus žymėkite taip ☒.

1. Jūs esate: mergina vaikinai

2. Kelintoje klasėje šiuo metu mokotės?

9kl.	10kl.	11kl.	12kl.
☐	☐	☐	☐

3. Ar jau esate nusprendęs, kokią profesiją pasirinksite?

- Taip
- Ne
- Dar abejoju

4. Kaip manote, nuo kada reikia pradėti rimtai galvoti apie būsimą profesiją?

8kl. ir anksčiau	9kl.	10kl.	11kl.	12kl.	Nežinau
☐	☐	☐	☐	☐	☐

5. Kaip dažnai galvojate apie karjerą, jos kūrimą?

- Keliskart per savaitę
- Kartą per savaitę
- Kartą per mėnesį
- Kartą per pusę metų
- Kartą per metus
- Negalvoju
- Nežinau
- Kita

(įrašykite).....

6. Kiek kiekvienas iš šių teiginių Jums yra svarbus?

Teiginiai	Atsakymai	Svarbu	Iš dalies svarbu	Nesvarbu	Nežinau
<i>Geras savęs pažinimas (asmeninės savybės, interesai, gabumai ir kt.)</i>		☐	☐	☐	☐
<i>Karjeros reikšmės supratimas</i>		☐	☐	☐	☐
<i>Šiuolaikinio pasaulio įtakos karjerai suvokimas (spartūs ekonominiai, socialiniai, politiniai pokyčiai, tobulėjančios technologijos ir kt.)</i>		☐	☐	☐	☐
<i>Suprasti, kad mokymasis vyksta visą gyvenimą</i>		☐	☐	☐	☐

<i>Atsakingumas ir nuodugnus susimąstymas renkantis profesiją</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Gebėjimų ir norų atitikimas pasirinktai profesijai</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Pašaukimas</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Domėjimasis, informacijos rinkimas apie siūlomas profesinių ar aukštųjų mokyklų specialybes, kurios atitinka norus bei gebėjimus</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Priėmimo sąlygos stojant į profesines ar aukštąsias mokyklas</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Mokymosi sąlygos, turinys, trukmė, formos</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Specialybių, kurios atitinka norus bei gebėjimus paklausa darbo rinkoje</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Profesinės karjeros galimybės</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Profesijos populiarumas, prestižas</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Draugo pasirinkta specialybė</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Atlyginimas</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Vieta, kur būtų galima įgyti tą specialybę (kitas miestas, šalis)</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Būsimojo darbo kūrybiškumas</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Saviraiškos galimybės būsimojame darbe</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Būsimojo darbo įdomumas</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Būsimojo darbo naudingumas visuomenei</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Kita (įrašykite).....</i>	☐	☐	☐	☐

7. Kas įtakoja Jūsų apsisprendimą dėl profesijos pasirinkimo?

<i>Atsakymai</i>	<i>Įtakoja</i>	<i>Iš dalies įtakoja</i>	<i>Neįtakoja</i>
<i>Teiginiai</i>			
<i>Tėvai</i>	☐	☐	☐
<i>Broliai, seserys</i>	☐	☐	☐
<i>Draugai</i>	☐	☐	☐
<i>Giminaičiai</i>	☐	☐	☐
<i>Mokytojai</i>	☐	☐	☐
<i>Klasės auklėtojas</i>	☐	☐	☐
<i>Socialinis pedagogas</i>	☐	☐	☐
<i>Psichologas</i>	☐	☐	☐
<i>Karjeros konsultantas</i>	☐	☐	☐
<i>Profesinių ar aukštųjų mokyklų atstovai</i>	☐	☐	☐
<i>Jūsų sutikti patinkančios srities atstovai</i>	☐	☐	☐
<i>Žiniasklaidoje pamatyti įvairių profesijų atstovai</i>	☐	☐	☐
<i>Aš pats</i>	☐	☐	☐
<i>Kita (įrašykite).....</i>	☐	☐	☐

8. Kaip manote, nuo kada mokiniams reikėtų pradėti teikti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas?

8kl. ir anksčiau	9kl.	10kl.	11kl.	12kl.	Nežinau
☐	☐	☐	☐	☐	☐

9. Kur gaunate daugiausia informacijos apie profesijos pasirinkimą?

(galite žymėti daugiau nei vieną atsakymą).

- Per profesines konsultacijas
- Iš mokyklos pedagogų
- Iš aukštųjų mokyklų dėstytojų
- Iš profesinių mokyklų dėstytojų
- Iš profesijos atstovų
- Iš tėvų
- Iš draugų ir kitų asmenų
- Literatūroje
- Periodiniuose leidiniuose
- Klausant radijos ar žiūrint televiziją
- Žiūrint videofilmus
- Klausant kompaktinių plokštelių
- Internete
- Stebint
- Iš asmeninės patirties
- Nežinau
- Kita

(įrašykite).....

10. Daugiausia informacijos apie profesijas internete gaunate:

(galite žymėti daugiau nei vieną atsakymą).

- Tiesiog naršydamas
- „Aikos“ internetiniame puslapyje
- Mokyklos internetiniame puslapyje
- Socialiniuose tinklalapiuose
- Informacijos internete neieškau
- Kita

(įrašykite).....

11. Ar žinote, kur, kada ir kaip mokykloje galite gauti ugdymo karjerai, profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas?

- Taip
- Ne
- Kita

(įrašykite).....

12. Ar Jūsų mokykloje yra profesinio informavimo taškas (PIT) ar ugdymo karjerai centras?

- Taip
- Ne
- Nežinau

13. Jūsų mokykloje profesinio INFORMAVIMO paslaugas teikia:

(galite žymėti daugiau nei vieną atsakymą).

- Dalyko mokytojai
- Klasės auklėtojas

- Socialinis pedagogas
 - Psichologas
 - Direktorius pavaduotojas ugdymui
 - Bibliotekos, skaityklos darbuotojai
 - Mokykloje dirbantis karjeros konsultantas/ ugdymo karjerai koordinatorius
 - Atvykstantys specialistai
 - Nežinau
 - Kita
- (įrašykite).....

14. Jūsų mokykloje profesinio KONSULTAVIMO paslaugas teikia:

(galite žymėti daugiau nei vieną atsakymą).

- Dalyko mokytojai
 - Klasės auklėtojas
 - Socialinis pedagogas
 - Psichologas
 - Direktorius pavaduotojas ugdymui
 - Bibliotekos, skaityklos darbuotojai
 - Mokykloje dirbantis karjeros konsultantas
 - Atvykstantys specialistai
 - Nežinau
 - Kita
- (įrašykite).....

15. Kaip Jūs manote, kas mokykloje turėtų teikti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas?

(galite žymėti daugiau nei vieną atsakymą).

- Dalyko mokytojai
 - Klasės auklėtojas
 - Socialinis pedagogas
 - Psichologas
 - Direktorius pavaduotojas ugdymui
 - Bibliotekos, skaityklos darbuotojai
 - Mokykloje dirbantis karjeros konsultantas
 - Atvykstantys specialistai
 - Nežinau
 - Kita
- (įrašykite).....

16. Ar Jūsų mokykloje dirbantys mokytojai:

	<i>Taip</i>	<i>Nežinau</i>	<i>Ne</i>
<i>Teikia pažintinę informaciją apie darbo rinką</i>	☐	☐	☐
<i>Teikia pažintinę informaciją apie profesijas, specialybes</i>	☐	☐	☐
<i>Teikia pažintinę informaciją apie studijų sritis</i>	☐	☐	☐
<i>Teikia pažintinę informaciją apie mokymo ir studijų sistemą</i>	☐	☐	☐
<i>Teikia pažintinę informaciją apie priėmimo sąlygas ir kt.</i>	☐	☐	☐
<i>Supažindina su profesinio informavimo šaltiniais</i>	☐	☐	☐
<i>Pataria, kur rasti profesinio informavimo ir konsultavimo institucijas</i>	☐	☐	☐
<i>Kita</i> (įrašykite).....	☐	☐	☐

17. Ar mokyklos socialinis pedagogas ir psichologas:	<i>Taip</i>	<i>Nežinau</i>	<i>Ne</i>
<i>Konsultuoja profesinės karjeros planavimo klausimais</i>	☐	☐	☐
<i>Ugdo karjeros planavimo gebėjimus</i>	☐	☐	☐
<i>Kita (įrašykite).....</i>	☐	☐	☐

18. Kaip Jūsų mokykloje teikiamos profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos?

(galite žymėti daugiau nei vieną atsakymą).

- Individualios konsultacijos
- Grupinės konsultacijos
- Profesinis informavimas pamokų metu
- Profesinis informavimas klasės valandėlių metu
- Vizitai į įmones, mokymo įstaigas
- Susitikimai su karjeros informavimo ir konsultavimo specialistais
- Susitikimai su profesinių mokyklų atstovais
- Susitikimai su aukštųjų mokyklų atstovais
- Susitikimai su įvairių profesijų atstovais
- Profesinis informavimas paskaitų metu
- Profesinio informavimo konferencijos
- Diskusijos
- Testų sprendimai
- Parodos
- Inscenizavimas, vaidinimas, konkursai
- Vykdoma projektinė veikla
- Profesinio informavimo dienos (karjeros savaitė)
- Vaizdinių priemonių demonstravimas (filmai, televizijos laidos, paveikslai ir kt.)
- Įvairių veiklų išbandymas praktiškai
- Nežinau
- Kita

(įrašykite).....

19. Su kokiomis profesinio informavimo ir konsultavimo problemomis susiduriate mokykloje?

(galite žymėti daugiau nei vieną atsakymą).

- Trūksta informacijos
- Trūksta individualių konsultacijų
- Trūksta grupinių konsultacijų
- Profesinis informavimas ir konsultavimas pradedamas pavėluotai
- Nepatogus konsultacijų laikas
- Mokykloje nėra kvalifikuoto karjeros konsultanto
- Su problemomis nesusiduriu
- Nežinau
- Kita

(įrašykite).....

20. Kaip dažnai kreipiatės į asmenis, teikiančius profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas Jūsų mokykloje?

- Labai dažnai
- Dažnai
- Retai

- Labai retai
- Niekada
- Kita

(įrašykite).....

21. Kodėl kreipiatės į asmenis teikiančius profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas?

(galite žymėti daugiau nei vieną atsakymą).

- Nes sunku save pažinti
- Dėl tikslinių žinių apie profesijų pasaulį
- Noriu sužinoti priėmimo į profesines ar aukštąsias mokyklas sąlygas, tvarką
- Noriu sužinoti, kokios profesijos yra paklausios darbo rinkoje
- Noriu sužinoti, kokios darbo rinkos prognozės
- Noriu išsiaiškinti profesinės karjeros galimybes
- Noriu sužinoti, kur rasti informacijos dėl profesijos pasirinkimo
- Noriu sužinoti, kur rasti profesinio informavimo ir konsultavimo institucijas
- Noriu sužinoti savo tinkamumą tam tikrai profesijai
- Noriu, kad padėtų priimti tinkamą profesijos pasirinkimo sprendimą
- Kita

(įrašykite).....

22. Kaip vertinat asmenų, teikiančių profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas, darbą?

<i>Teiginiai</i>	<i>Atsakymai</i>				
	<i>Labai gerai</i>	<i>Gerai</i>	<i>Neturiu nuomonės</i>	<i>Blogai</i>	<i>Labai blogai</i>
<i>Padeda pažinti save (nustatyti asmeninius gebėjimus, interesus, polinkius, vertybes, galimybes ir kt.)</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Teikia tikslingą informaciją apie specialybes, kurių galima mokytis profesinėse mokyklose</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Teikia tikslingą informaciją apie specialybes, kurių galima mokytis aukštosiose mokyklose</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Teikia tikslingą informaciją apie profesijas, kurios paklausios darbo rinkoje</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Teikia tikslingą informaciją apie darbo rinkos prognozes</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Teikia tikslingą informaciją apie priėmimo sąlygas</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Teikia tikslingą informaciją apie kvalifikacijos įgijimą bei tvarką</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Teikia tikslingą informaciją apie profesinės karjeros galimybes</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Pataria, kur rasti informacijos renkantis profesiją</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Pataria, kur rasti profesinio konsultavimo institucijas</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Teikia rekomendacijas</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Teikia individualias profesinio tinkamumo konsultacijas</i>	☐	☐	☐	☐	☐

<i>Teikia grupines profesinio tinkamumo konsultacijas</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Padeda priimti motyvuotą sprendimą dėl tinkamumo atitinkamai profesijos sričiai</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Kita (įrašykite).....</i>	☐	☐	☐	☐	☐

23. Ką galite pasakyti apie asmenis, teikiančius profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas?

<i>Atsakymai</i>	<i>Sutinku</i>	<i>Iš dalies sutinku</i>	<i>Nesutinku</i>	<i>Neturiu nuomonės</i>
<i>Teiginiai</i>				
<i>Nuoširdus Jums iškilusių problemų sprendimas</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Iniciatyvus Jums iškilusių problemų sprendimas</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Atsakingas Jums iškilusių problemų sprendimas</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Tinkamas paslaugų suteikimas</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Noras visada Jums padėti</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Pasitikėjimo verti darbuotojai</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Kompetetingi darbuotojai</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Šiltas, malonus bendravimas</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Individualiai Jums rodomas dėmesys</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Jūsų poreikių ir galimybių supratimas</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Požiūrių, įsitikinimų, nuomonių neprimetimas</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Kita (įrašykite).....</i>	☐	☐	☐	☐

24. Ką siūlytumėt tobulinti teikiant profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas?

(Galite žymėti daugiau nei vieną atsakymą).

- Anksčiau pradėti teikti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas
- Teikti išsamesnę ir aiškesnę informaciją
- Daugiau individualių konsultacijų
- Daugiau grupinių konsultacijų
- Daugiau profesinio informavimo per pamokas
- Daugiau profesinio informavimo klasės valandėlių metu
- Daugiau organizuojamų išvykų į organizacijas
- Daugiau susitikimų su karjeros informavimo ir konsultavimo specialistais
- Daugiau susitikimų su profesinių mokyklų atstovais
- Daugiau susitikimų su aukštųjų mokyklų atstovais
- Daugiau susitikimų su įvairių profesijų atstovais
- Daugiau paskaitų profesinio informavimo temomis
- Daugiau profesinio informavimo konferencijų
- Daugiau diskusijų
- Daugiau testų
- Daugiau organizuojamų renginių susijusių su profesiniu orientavimu (karjeros savaitė)
- Daugiau praktinių, įdomesnių užduočių (inscenizavimas, konkursai ir kt.)
- Daugiau vaizdinių priemonių demonstravimo (filmų, televizijos laidų ir kt.)

- Norėčiau, kad mokykloje dirbtų kvalifikuotas karjeros konsultantas
- Mane viskas tenkina, nieko nesiūlyčiau tobulinti
- Nežinau
- Kita

(įrašykite).....

25. Ar turite galimybę pareikšti savo nuomonę apie profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas?

- Taip
- Ne
- Nežinau
- Kita

(įrašykite).....

26. Ar į Jūsų nuomonę atsižvelgiama?

- Taip
- Ne
- Nežinau
- Kita

(įrašykite).....

27. Apibendrintai vertindamas profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas Jūs galite pasakyti, kad:

Esate patenkintas	Esate iš dalies patenkintas	Esate nepatenkintas	Neturite nuomonės
☐	☐	☐	☐

Labai ačiū! Sėkmės renkantis profesiją! 😊

Žmonės, kurie mėgsta tai, ką daro, daro tai gerai./Joe Gibbs/

Gerbiamas Pedagoge,

Šiuo tyrimu siekiama išsiaiškinti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų, teikiamų Jūsų mokykloje, kokybę.

Jūsų atsakymai yra labai svarbūs, todėl prašome atsakyti į visus klausimus.

Atsakymus žymėkite taip .

1. Jūs esate: moteris vyras

2. Jūsų amžius:

20-25 m.	25-30 m.	30-35 m.	35-40 m.	40-45 m.	45-50 m.	50-55 m.	55-60 m.	60-65 m.	65-70 m.
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

3. Kokio dalyko mokytojas ar kokios srities specialistas esate (socialinis pedagogas, psichologas, PIT darbuotojas, kt.)?

(įrašykite).....

4. Kaip manote, nuo kada mokiniams reikia pradėti rimtai galvoti apie būsimą profesiją?

8kl. ir anksčiau	9kl.	10kl.	11kl.	12kl.	Nežinau
☐	☐	☐	☐	☐	☐

5. Kaip dažnai mokiniai turėtų galvoti apie karjerą, jos kūrimą?

- Keliskart per savaitę
 Kartą per savaitę
 Kartą per mėnesį
 Kartą per pusę metų
 Kartą per metus
 Nežinau
 Kita

(įrašykite).....

6. Kaip manote, kas turi įtakos mokiniams dėl profesijos pasirinkimo?

<i>Teiginiai</i>	<i>Atsakymai</i>			
	<i>Turi</i>	<i>Iš dalies turi</i>	<i>Neturi</i>	<i>Neturiu nuomonės</i>
<i>Tėvai</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Broliai, seserys</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Draugai</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Giminaičiai</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Mokytojai</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Klasės auklėtojas</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Socialinis pedagogas</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Psichologas</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Karjeros konsultantas</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Profesinių ar aukštųjų mokyklų atstovai</i>	☐	☐	☐	☐

<i>Sutikti patinkančios srities atstovai</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Žiniasklaidoje pamatyti įvairių profesijų atstovai</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Pats mokinys</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Kita (įrašykite).....</i>	☐	☐	☐	☐

7. Nuo kada mokiniams reikėtų pradėti teikti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas?

8kl. ir anksčiau	9kl.	10kl.	11kl.	12kl.	Nežinau
☐	☐	☐	☐	☐	☐

8. Kur, Jūsų nuomone, mokiniai gauna daugiausia informacijos apie profesijos pasirinkimą? (galite žymėti daugiau nei vieną atsakymą).

- Per profesines konsultacijas
- Iš mokyklos pedagogų
- Iš aukštųjų mokyklų dėstytojų
- Iš profesinių mokyklų dėstytojų
- Iš profesijos atstovų
- Iš tėvų
- Iš draugų ir kitų asmenų
- Literatūroje
- Periodiniuose leidiniuose
- Klausant radijos ar žiūrint televiziją
- Žiūrint videofilmus
- Klausant kompaktinių plokštelių
- Internete
- Stebint
- Iš asmeninės patirties
- Nežinau
- Kita
(įrašykite).....

9. Ar visi mokiniai žino, kur, kada ir kaip mokykloje gali gauti ugdymo karjerai, profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas?

- Taip
- Ne
- Nežinau
- Kita
(įrašykite).....

10. Ar Jūsų mokykloje yra profesinio informavimo taškas (PIT) ar ugdymo karjerai centras?

- Taip
- Ne
- Nežinau

11. Kas, Jūsų nuomone, mokykloje turėtų teikti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas? (galite žymėti daugiau nei vieną atsakymą).

- Dalyko mokytojai
- Klasės auklėtojas

- Socialinis pedagogas
- Psichologas
- Direktorius pavaduotojas ugdymui
- Bibliotekos, skaityklos darbuotojai
- Mokykloje dirbantis karjeros konsultantas
- Atvykstantys specialistai
- Nežinau
- Kita

(įrašykite).....

12. Ar Jūsų mokykloje dirbantys mokytojai:	<i>Taip</i>	<i>Nežinau</i>	<i>Ne</i>
<i>Teikia mokiniams pažintinę informaciją apie darbo rinką</i>	☐	☐	☐
<i>Teikia mokiniams pažintinę informaciją apie profesijas, specialybes</i>	☐	☐	☐
<i>Teikia mokiniams pažintinę informaciją apie studijų sritis</i>	☐	☐	☐
<i>Teikia mokiniams pažintinę informaciją apie mokymo ir studijų sistemą</i>	☐	☐	☐
<i>Teikia mokiniams pažintinę informaciją apie priėmimo sąlygas ir kt.</i>	☐	☐	☐
<i>Supažindina mokinius su profesinio informavimo šaltiniais</i>	☐	☐	☐
<i>Pataria mokiniams, kur rasti profesinio informavimo ir konsultavimo institucijas</i>	☐	☐	☐
<i>Kita (įrašykite).....</i>	☐	☐	☐

13. Ar mokyklos socialinis pedagogas ir psichologas:	<i>Taip</i>	<i>Nežinau</i>	<i>Ne</i>
<i>Konsultuoja mokinius profesinės karjeros planavimo klausimais</i>	☐	☐	☐
<i>Ugdo mokinių karjeros planavimo gebėjimus</i>	☐	☐	☐
<i>Kita (įrašykite).....</i>	☐	☐	☐

14. Kaip Jūsų mokykloje teikiamos profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos?

(galite žymėti daugiau nei vieną atsakymą).

- Individualios konsultacijos
- Grupinės konsultacijos
- Profesinis informavimas pamokų metu
- Profesinis informavimas klasės valandėlių metu
- Vizitai į įmones, mokymo įstaigas
- Susitikimai su karjeros informavimo ir konsultavimo specialistais
- Susitikimai su profesinių mokyklų atstovais
- Susitikimai su aukštųjų mokyklų atstovais
- Susitikimai su įvairių profesijų atstovais
- Profesinis informavimas paskaitų metu
- Profesinio informavimo konferencijos
- Diskusijos
- Testų sprendimai
- Parodos
- Inscenizavimas, vaidinimas, konkursai

- Vykdoma projektinė veikla
 - Profesinio informavimo dienos (karjeros savaitė)
 - Vaizdinių priemonių demonstravimas (filmai, televizijos laidos, paveikslai ir kt.)
 - Įvairių veiklų išbandymas praktiškai
 - Nežinau
 - Kita
- (įrašykite).....

15. Su kokiomis profesinio informavimo ir konsultavimo problemomis mokiniai susiduria mokykloje? (galite žymėti daugiau nei vieną atsakymą).

- Trūksta informacijos
 - Trūksta individualių konsultacijų
 - Trūksta grupinių konsultacijų
 - Profesinis informavimas ir konsultavimas pradedamas pavėluotai
 - Nepatogus konsultacijų laikas
 - Mokykloje nėra kvalifikuoto karjeros konsultanto
 - Su problemomis nesusiduria
 - Nežinau
 - Kita
- (įrašykite).....

16. Kaip dažnai mokiniai kreipiasi į Jus dėl profesijos pasirinkimo?

- Labai dažnai
 - Dažnai
 - Retai
 - Labai retai
 - Niekada
 - Kita
- (įrašykite).....

17. Dėl ko dažniausiai mokiniai į Jus kreipiasi renkantis profesiją?

- Nes sunku save pažinti
 - Dėl tikslinių žinių apie profesijų pasaulį
 - Nori sužinoti priėmimo į profesines ar aukštąsias mokyklas sąlygas, tvarką
 - Nori sužinoti, kokios profesijos yra paklausios darbo rinkoje
 - Nori sužinoti, kokios darbo rinkos prognozės
 - Nori išsiaiškinti profesinės karjeros galimybes
 - Nori sužinoti, kur rasti informacijos dėl profesijos pasirinkimo
 - Nori sužinoti, kur rasti profesinio informavimo ir konsultavimo institucijas
 - Nori sužinoti savo tinkamumą tam tikrai profesijai
 - Nori, kad padėčiau priimti tinkamą profesijos pasirinkimo sprendimą
 - Kita
- (įrašykite).....

18. Kaip dirbate su mokiniais rengiant juos profesiniam apsisprendimui?

<i>Atsakymai</i>	<i>Dažnai</i>	<i>Retai</i>	<i>Niekada</i>
<i>Teiginiai</i>			
<i>Padedu pažinti save (nustatyti asmeninius gebėjimus, interesus, polinkius, vertybes, galimybes ir kt.)</i>	☐	☐	☐
<i>Teikiu tikslinę informaciją apie specialybes, kurių galima mokytis profesinėse ir aukštosiose mokyklose</i>	☐	☐	☐
<i>Teikiu tikslinę informaciją apie profesijas, kurios paklausios darbo rinkoje</i>	☐	☐	☐

<i>Teikiu tikslingą informaciją apie darbo rinkos prognozes</i>	☐	☐	☐
<i>Teikiu tikslingą informaciją apie priėmimo sąlygas</i>	☐	☐	☐
<i>Teikiu tikslingą informaciją apie kvalifikacijos įgijimą bei tvarką</i>	☐	☐	☐
<i>Teikiu tikslingą informaciją apie profesinės karjeros galimybes</i>	☐	☐	☐
<i>Patariu, kur rasti informacijos renkantis profesiją</i>	☐	☐	☐
<i>Patariu, kur rasti profesinio konsultavimo institucijas</i>	☐	☐	☐
<i>Teikiu rekomendacijas</i>	☐	☐	☐
<i>Teikiu individualias profesinio tinkamumo konsultacijas</i>	☐	☐	☐
<i>Teikiu grupines profesinio tinkamumo konsultacijas</i>	☐	☐	☐
<i>Padedu priimti motyvuotą sprendimą dėl tinkamumo atitinkamai profesijos sričiai</i>	☐	☐	☐
<i>Kita (įrašykite).....</i>	☐	☐	☐

19. Kaip manote, kas yra svarbu teikiant mokiniams profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas?

<i>Teiginiai</i>	<i>Atsakymai</i>	<i>Svarbu</i>	<i>Iš dalies svarbu</i>	<i>Nesvarbu</i>	<i>Neturiu nuomonės</i>
<i>Nuoširdus iškilusių problemų sprendimas</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Iniciatyvus iškilusių problemų sprendimas</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Atsakingas iškilusių problemų sprendimas</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Tinkamas paslaugų suteikimas</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Noras visada padėti</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Pasitikėjimo verti darbuotojai</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Kompetetingumas</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Šiltas, malonus bendravimas</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Individualiai rodomas dėmesys</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Mokinių poreikių ir galimybių supratimas</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Požiūrų, įsitikinimų, nuomonių neprimetimas</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Kita (įrašykite).....</i>	☐	☐	☐	☐	☐

20. Kaip manote, ar turite pakankamai kompetencijų informuoti ir konsultuoti mokinius profesijos pasirinkimo klausimais?

Taip

Ne

Nežinau

Kita

(įrašykite).....

21. Ką siūlytumėt tobulinti teikiant profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas?

(Galite žymėti daugiau nei vieną atsakymą).

- Anksčiau pradėti teikti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas
- Teikti išsamesnę ir aiškesnę informaciją
- Daugiau individualių konsultacijų
- Daugiau grupinių konsultacijų
- Daugiau profesinio informavimo per pamokas
- Daugiau profesinio informavimo klasės valandėlių metu
- Daugiau organizuojamų išvykų į organizacijas
- Daugiau susitikimų su karjeros informavimo ir konsultavimo specialistais
- Daugiau susitikimų su profesinių mokyklų atstovais
- Daugiau susitikimų su aukštųjų mokyklų atstovais
- Daugiau susitikimų su įvairių profesijų atstovais
- Daugiau paskaitų profesinio informavimo temomis
- Daugiau profesinio informavimo konferencijų
- Daugiau diskusijų
- Daugiau testų
- Daugiau organizuojamų renginių (karjeros savaitė)
- Daugiau praktinių, įdomesnių užduočių (inscenizavimas, konkursai ir kt.)
- Daugiau vaizdinių priemonių demonstravimo (filmų, televizijos laidų ir kt.)
- Mokykloje turėtų dirbti kvalifikuotas karjeros konsultantas
- Nieką nesiūlyčiau tobulinti
- Nežinau
- Kita

(įrašykite).....

22. Ar teikiate siūlymus tobulinti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas?

- Taip
- Ne
- Kita

(įrašykite).....

23. Ar į Jūsų siūlymus atsižvelgiama?

- Taip
- Ne
- Nežinau
- Kita

(įrašykite).....

24. Kaip manote, ar mokiniai patenkinti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugomis teikiamomis Jūsų mokykloje?

Patenkinti	Iš dalies patenkinti	Nepatenkinti	Neturite nuomonės
☐	☐	☐	☐

Labai ačiū! 😊